

ŽIVOT, V NĚMŽ SE OBSAHUJÍ NĚKDERÉ JÍZDY A TAŽENÍ

JINDŘICH HÝZRLÉ Z CHODŮ

[Předmluva autora]

Kratičká zpráva zplození mého

Kapitola 1 - Léta Páně 1587. Poznamenání první jízdy z Prahy do Vídně s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Na 12. rok stáří věku mého

Kapitola 2 - Léta Páně 1593. Poznamenání prvního tažení a jízdy z Grazu do Nýdrlantu s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Již věku mého na 19. rok, a čeho sem v témž tažení povědom byl

Kapitola 3 - Léta Páně 1594. Poznamenání jízdy z Brysle do Antorfú s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Již na 20. rok věku mého

KAPITOLA 4 - Audiencí při Jeho Milosti arciknížeti Arnoštovi

Kapitola 5 - Léta Páně 1595. Poznamenání Jízdy z Nýdrlantu do Uher, kderou sem jako aventurio již věku mého na 21. rok učinil, a co se v témž tažení zběhlo

KAPITOLA 6 - Léta Páně 1596. Poznamenání třetího tažení do Uher pod panem Vilímem Trčkou, nejvyšším nad 3000 německejch knechtů. Již na 22. rok věku mého.

KAPITOLA 7 - Poznamenání jízdy z ležení od Hatvánu do Prahy, a jak mi se vedlo

Kapitola 8 - Léta Páně 1603. Poznamenání štvrtého tažení do Uher za rytmistra nad 100 konmi pod nejvyšším panem Šternberka, a co se v témž tažení zběhlo. Juž věku mého 29 let

Kapitola 9 - Léta Páně 1604. Poznamenání pátého tažení mého do Uher, kderé sem za rytmistra nad 150 koňmi pod panem Wolfem Ilburkem z Vřesovic věku svém 30. léta učinil, a co se přitom zběhlo.

Kapitola 10 - Téhož léta. Poznamenání šestého tažení mého pod panem Wolfem z Vřesovic do Horních Uher za rytmistra nad 150 konmi, a co se v témž tažení zběhlo etc.

Kapitola 11 - Poznamenání jízdy z Prešova skrze Špiskou zem, přes Tatratský Hory a Polsko do Prahy, a jak se nám na té cestě vedlo

Kapitola 12 - Poznamenání jízdy z Prahy do Prešpurku zase k mejm rejtarům léta 1605, již věku mého na 31. rok, a co se v témž tažení stalo

Kapitola 13 - Téhož léta 1605. Poznamenání sedmého tažení mého za rytmistra nad 200 konmi pod nejvyšším panem z Vřesovic

Kapitola 14 - Léta 1607. Poznamenání jízdy do Horní Říše, do Lutrinku, do Frankrejchu, do Engelandu a do Nýdrlatskejch provinci, věku mého 32 líta

Kapitola 15 - Audienci k Jeho Milosti arciknížeti Albrechtovi

Kapitola 16 - List a rekomandací Jeho Milosti pana landkraběte Fridricha z Hesu panu bratru Jeho Milosti, osoby mé se dotejkající

[Předmluva autora]

Neslušná věc chváliti
sebe a jiné tupiti,
než o všech dobře mluviti,
chceš-li sám pomluvy ujíti.
Protož slyš ty, utrhači,
cizích prací pomlouvači,
kderýž rád vždy drbáš,
tupíš, haníš a utrháš,
a což nechceš, aby tobě
jiný činil v žádný době,
nečiň tolikéž jinému,
ujdeš pomlouvání zlému.
Protož cizi práce netup,

nedrb, nehyz , ze cti nelup.
Můžeš-li pak o sobě co lepšího
psáti, co podstatnějšího,
piš, budem tě chváliti
a budeš od lidí lásku míti.
Pakli s to nemůžeš bejti,
nechtěj tehdy jiného tupiti,
tak aby mohl od lidí chválu míti.

Ačkolivěč uznávám před sebe špatnou a chatrnou práci vzíti, však za žádnou příčinou toho nečiním, nežli poněvadž sobě k myslí mnohé a starobylé historické spisy přivozuji. Kderak při mnohejch našich předcích jak v mladosti, tak i v dospělým věku jich cnosti, dobré mravy a ctné obyčeje se rozmáhaly a u veliké vážnosti při nich byly, tak také naproti tomu zlé obyčeje, lenost a zahálčivost, u veliké nenávisti měli. I aby pak řečeno nebylo, že bych já sobě něco pro vlastní chválu aneb sebe samého vychvalování a sobě něco připisovati chtěl (v tom že mě čtenář tak vykládati nebude, přátelsky žádám). Proto, poněvadž o starožitnosti rodu mého v Kronice české Hájkové, též v Kronice nýrnberské a na mnoha jinejch místech, ano i z mnohejch majestátů a privilejí od Jich Milostí císařů římských a králův českých a slavnejch pamětí nadanejch, památek hodnejch nacházím, že sou Jich Milostem králům českým a císařům římským (od krále Ludvíka až do císaře Rudolfa Druhého a již nyní Matyáše Prvního) posloupně, mnohá a vzáctná officia na sobě majíce, věrné a platné služby prokazovali a k vzáctnejm obdarováním přicházeli.

Tak týmž způsobem chtěje, abych i já něco ku paměti hodného potomkům svejm zanechal, aby oni věděti mohli, k čemu mě má mysl táhla, a oni o to aby se snažili, něco hodnějšího, platnějšího, podstatnějšího a znamenitějšího po sobě zanechati, a vzáctné myslí následovati mohli, jim sem ku příkladu této memorialní knihy po sobě, všelikého předsevzetí mého, kde a při čem sem byl, co sem viděl; co se v přítomnosti mé stalo a čeho sem v jakým věku nebo způsobu pokusil, jakžkoli mi Pán Bůh čeho dojíti dáti ráčil, zanechal.

Napomínajíce přitom dědice a budoucí mé přede všemi věcmi, aby předně a nejprve Pána Boha svého se báli, jeho ctili, chválili a jeho svaté jméno srdečně a zkroušeně často vzývali a jeho svaté přikázání pilně zachovávali a je ostříhali.

Církevní služby všelijaké podle nejvyšší možnosti své a co nejčastěji, obzvláště slova božího a mše svaté poslouchání aby vykonávali.

Blahoslavenou Pannu Marii a všechny milý boží svatý v tý náležitý uctivosti (jakž církev svatá všeobecní křesťanská a katolická smejšleti poroučí) měli. Tou samou římskou katolickou vírou, a na nýcenském duchovním sněmě pořádně snešenou (jakž toho Historie církevní a jiný znamenitý traktáty a spisy před 1500 lety dosvědčují a kderážto všudy po všem světě od svatejch apoštolů zvěstovaná, krví Krista Pána posvěcená, proroky a doktory svatejmi i zázraky mnohými, smrtí pak mnohejch mučedlníkův božích podle Písem svatých potvrzena jest), aby se řídili a spravovali.

Po nižádném bludu neboližto jaké sektě ab nepostupovali a od pravdy svěsti se nedali, nýbrž při poslušnosti svatý a katolický církve zůstávali, prikázání její (kderá všechna toliko samému Pánu Bohu ku poctivosti a vnuknutím Ducha svatého nařízena sou) pilně plnili a sliby Pánu Bohu učiněné zdrželi a je vykonávali.

Vrchnost svou aby ve vši náležitý uctivosti, vážnosti a poslušnosti měli, jim věrně, upřímně, poctivě a náležitě, nelitujíc těla ani krve své, sloužili.

Vlast svou milovali, pro ni ve vši náležitosti životů svejch vynaložiti nelitovali, pravdu oblibovali, od Pána Boha sobě svěřený lidi spravedlivě řídili, ochrannou ruku nad nimi drželi; zlý tupěli a dobrý velebili.

V štěstí taky aby sobě nepejchali, tak aby onoho vzáctného poety přísloví ujíti mohli, kdež takto dí: *Multos enim fortuna, extollit in altum, ut lapsu graviore ruant.* To jest: Štěstí mnohé proto povyšuje, aby je potom tím hlouběji zase dolů strčilo a vniveč obrátilo.

V neštěstí pak aby sobě také nezoufali; nýbrž ve všem protivenství a neštěstí trpělivi byli, Pánu Bohu se těšili a ze všeho jeho svaté jméno chválili. Nebo kdož dobré věci od Pána Boha přijímá; ten také uměj protivenství snášeti.

Pejchy též aby se pilně vystříhali, tak aby též o nich zlejších příkladův (jakožto na Nabukádnesarovi, Valerianovi a Baiasetovi, o nichž Trebellius historicus a jiní mnozí skribenti vypisují) ujíti mohli. Nebo Pán Bůh pyšnejm se protiví a je u veliké nenávisti má.

Staré a pravdivé historie, kderé k dobrejm příkladům nám napsané sou, aby pilně čítali, tak aby z nich dobrých mravův a obyčejův nabýti mohli. A tak potomně aby se předně ke cti a chvále boží, k prospěchu bližnímu svému, vrchnosti a vlasti svý vedle dobrého svědomí ke všemu dobrému a prospěšnému hoditi a služby platné prokazovati mohli. Z čehož by zde na tomto světě poctivosti a dobrého jména, potom na onom věčné odplaty dojíti mohli. Amen.

Kratičká zpráva zplození mého

Aby pak potomci, dědicové a budoucí moji též o mém zplození věděti mohli, zdálo mi se za slušné bejti štítý mé a synů mejch vyhledati a sem do těchto kněh pro jejich snáz, když by jim toho jaká potřeba ukazovala, vymalovati dáti. Též kdo sou rodičové moji byli a kdy sem se narodil, toho dotknouti. Nebo poněvadž tato kniha Život můj sluje, chci, aby také začátek svůj od narození mého vzala.

Protož nacházím poznamenáno vlastní rukou někdy hodné a dobré paměti urozeného a statečného rytíře pana Kryštofa Hýzrly z Chodův a na Hodkově, pana otce mého nejmilejšího, že jest sobě oblíbil k stavu svatého manželství urozenou pannu Lidmilu Robmhapku z Suché, dceru též někdy hodné a dobré paměti urozeného a statečného rytíře pana Jindřicha Robmhapa z Suché a na Bohdanči. Kderážto jemu léta 1573 jest na hradu pražském v soudné světnici skrze Jich Milost nejvyšší pány, pány ouředníky a soudce zemské od téhož pana otce jejího (vedle vzáctného a starobylého obyčeje Království českého) k témuž stavu svatého manželstva vyprošena i dodána.

Z kderéžto sem já léta 1575 v pondělí po Třech králích ve 24 hodin na celém orloji, jakožto prvorozený dítě a syn pošel a v pondělí po Devítníku jménem Jindřich okřtěn sem byl.

Kmotrové pak moji byli tito: Jeho Milost pan Vilím z Rožumberka, nejvyšší purkrabí pražský, pan Adam Slavata z Chlumu a z Košumberka, pan Vilím Makovec z Malovic a paň Hynek Anděl z Ronovce. Kmotry byly: paní Juliana Bořitová, paní Maruše Vrábská, paní Kralická a panna Maruška z Janu.

Potom, když mi Pán Bůh sedmého líta dočekati dáti ráčil, byl sem dán do školy až do léta 1584, totiž desátého roku věku mého. Potom v témž čase, majíc já velkou chut a mysl k jízdám a krýksmanským věcem, žádal sem pana votce aby mě od sebe někam na službu dal.

Což jest i učinil a mě k Jeho Milosti panu Janovi z Pernštejna, Jeho Milosti císařské radě, dal s tou přitom žádostí a prosbou, aby mě Jeho Milost pán ráčil dále fedrovati, v čemž se pán přátelsky zakázati ráčil.

Tu sem pak 2 letě pořád zůstával, kdež mi všemohoucí a milosrdný Pán Bůh z hojné a štědré dobroty a z milosti své svaté, též z vnuknutí daru Ducha svatého po předcích mejch postoupiti a víru katolickou poznati a přijíti dáti ráčil, z čehož jméno boží rač na věky pochváleno bejti.

Jednoho času pak, když Jeho Milost arcikníže Arnošt, pan bratr Jeho Milosti císaře Rudolfa Druhého, do Prahy přijeti ráčil, tu jest mě Jeho Milost pan Jan z Pernštejna k Jeho Milosti arciknížecí za edlknoba fedroval, dodal, a přivedše mě k Jeho Milosti, jako vlastního syna svého rekomandýroval. Načež Jeho Milost mě milostivě přijavši, ruky mi podati, a sobě jí políbíti dáti ráčil.

V krátkech pak dnech jel sem s Jeho Milostí do Vídně, tu kdež Jeho Milost ráčil svůj dvůr držeti, a začátek své první jízdy v letech 12 sem učinil.

Vděčnost v světě zahynula,
mzda za službu pominula,
dobrodiní nic neplatí,
věrný sluha přízeň tratí,
protož jestli obci sloužíš
a po dobrém věrně toužíš,
hned se slušné mzdy nenaděj,
než zlé záplaty vždy čekej.
A to jest povaha nemoudrejch lidí,
když může, dobrého vidí,
nic ho nevážt, nic mu nepřejí,
na lžici vody ho utopiti chtějí,
ale když ho ztratí a nouzi mají,
tut pozdě pyčí a naň se ptají.
Mnohý vinšuje, aby se neztratil,
by pak statkem svejm vyplatil,
potom pozdě bycha honí.
Když to, což měli, potratí,

jedna péče potom z druhé vzniká,
když srdce vrchnosti proniká,
neb nemají snu ani pokoje,
když v svém srdci cítí boje,
a kdež pak panuje lest a jed,
tu hrdla každý pilně hled,
když kolo štěstí nestálé,
smítá dolů pány slavné.

Eccl. VIII:

Nepohrdej člověkem v starosti,
nebo z nás sou, kdeří zestarají.
Neraduj se smrti nepřítele svého,
věda že všichni mřeme.
Nepohrdej řečí moudřejch
a mezi příslovím jich zvykej,
neb od nich se naučíš moudrosti
a sloužiti velikomocným bez žal[osti].
Nepomíjejž tě rozmlou[vání] starších,
nebo oni se naučili od svých otců.
Od nich se naučíš rozumu
a v čas potřeby dávati odpověď.

Jesus Sirach XXIII:

Milí synové, učte se
ústům svým přivíratí.
Nebo kdo je přivírá,
ten se ústy svými nezavede.
Jakož bezbožní a pyšní
skrže to hluboko padají.

Jesus Sirach XXV:

Tři jsou věci výborné,
kderé se Bohu i lidem líbí.
Když bratři svorní jsou

a sousedé se milují,
muž a žena když se v dobrém snášejí.

Kapitola 1

Léta Páně 1587. Poznemenání první jízdy z Prahy do Vídně s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Na 12. rok stáří věku mého

Když mi docházelo 12 let věku mého, tehdy Jeho Milost pan Jan z Pernštejna ráčil mě k Jeho Milosti arciknížeti Arnoštovi Rakouskému za edlknoba v Praze dodati a fedrovati. Kdež sem Jeho Milosti vedle veliké rekomandací pana z Pernštejna ruku políbil a třetího dne s Jeho Milostí do Vídně, tu kdež ráčil dvůr svůj držeti, sem jel. Při kderémžto dvoře 22 jinejch edlknobů (vzáctnejch a vznešenejch rodů synové) byli, kderěžto Jeho Milost arciknížetecí ráčil dáti na svůj náklad všelijakejm cnostem, rytírskejm kratochvílem vyučovati.

Totíž předně liternímu umění latinského, vlaského, španělského a francouzského jazyka, jak kdo k čemu chut měl. Potom také rejtarstvu, šermování, na kůn skákání, tancování, kroužku a kvintáně honění, též pěšky i na koni turnýrovati a dlouhej špís zvíhati. Ty pak všechny rytířský kratochvíle Jeho Milost arciknížetecí sám osobně začasté od nás, svejch edlknobů, viděti sobě oblibovati ráčil, a kderý se nejlípeji choval, něčím vždy obdaroval, takže se každej z nás snažil jeden přes druhého bejti a pilně se ve všech kratochvích cvičiti.

Jeho Milost ráčil též začasté sám svejmi dvořany všelijaké chvíle provozovat, při nichž se mnohdykráté velmi pěkné a nákladné invencí spatřovaly. Což v pokojném způsobu za dlouhej čas to trvalo, až Pán Bůh ráčil Jeho Milost velkejm zármutkem navštívití a Jeho Milosti nejmilejší paní sestru Annu, královnu franskou (kderá Vídni, v klášteře od ní vystaveném a nadaném, za dlouhej čas, na modlibách trvajíce, zůstávala), z tohoto světa povolati ráčil, z čehož Jeho Milosti i všemu dvoru velikej zármutek jest pošel. Neb jest byla máť všech chudejch a k ní se v potřebě a nedostatku utíkajících.

Po nedlouhém pak čase přišla též druhá žalostivá novina, že jest Pán Bůh ráčil také z tohoto světa povolati Jeho Milost arcikníže Karla Štýrského z domu rakouského. Po jehožto smrti ráčil Jeho Milost císařská Jeho Milost arciknížetecí, pána mýho, za poručníka a gubernátora těch zemí až do let Jeho Milosti arcikníže Ferdinanda, nejstaršího syna Jeho Milosti svaté a

dobré paměti, naříditi a ustanoviti. Pročež Jeho Milost ráčil tím dřívěji do Štýrska, do města Grazu, se vypraviti, Její Milost arcikněžnu v jejím zármutku potěšiti, též tomu vzáctnému mrtvému tělu náležitě pohřeb učiniti. Země potomně ráčil také s velikou láskou od lidí pokojně říditi a spravovati, začasť také sněmy jak ve Štýrsku, tak i v Korytansku držeti, a když Jeho Milost ráčil do Korytan, do města Klagenfurtu, na sněm přijeti, ráčil bejti od obyvatelů vzáctně přivítán. Po šťastném pak tu sněmovním snešení ráčil Jeho Milost oumyslu bejti do Kraňska jeti a obyvatele té země též navštívit. Přijevši pak z Klagenfurtu až do Fillachu, jest se velmi těžce na dna rostovati ráčil a 2 neděle pro nedostatek zdraví svého tu zůstávati mušel: V tom pak přišly veliké sněhy (neb času zimního bylo), že nebylo možný skrze ty hory dále projíti ani projeti, za kderoužto příčinou ráčil se Jeho Milost zase zpátkem do Grazu navrátiti.

A když pak ty žalosti po těch dvouch předních v Pánu Bohu odpočívajících osobách vobměkčení žalovati přicházelo a smutek se složil, přitrefilo se vzáctné veselí pana Karla Haracha, Jeho Milosti komorníka, kderej sobě z fraucimoru Její Milosti arcikněžny jednu vzáctnou dámu, Holnekeryn po rodu, pojímal. Při kderémžto svadebním veselí bylo velmi pěkná kroužku běhání po 3 dni držáno, kdež se velmi mnoho pěkných invencí spatřilo. Jeho Milost se ráčil po mouřenínsku velmi pěkně vypraviti. Šlo nejprve před ním 5 mouřenínskejch trubačů, za nimi 6 mouřenínskejch edlknobů, nesouce v jedné ruce jeden každej španělský sonaglie, nimižto sobě sami hráli a tak před koněm Jeho Milosti tancovali. Za nimi jel arcikníže po královsku připravenej a velice drahejm kamením ozdobenej. Za Jeho Milostí sem já taky velmi oupravně a nákladně a la gineta jel, maje v pravé ruce dlouhou zagalii, na vobouch koncích s vostrým železem. A když Jeho Milost ráčil svou kareru běžeti, tehdy pokaždý vodundavši svou zagalii, za Jeho Milostí sem taky běžeti mušel a v pravým běhu sem na koni stál, a tak od Jeho Milosti lanci bral a pánům rychtářům donášel. Takovému pak ježdění a koně okrocení 8 neděl napřed sem se učiti mušel. Za mnou pak vedli 6 mouřenínů povodní koně, 3 pro Jeho Milost a 3 pro mne, jakž tato figura na listu štvrtém to v sobě vše ukazuje. Jinejch pak hrubě pěkných invencí bylo namnoze dosti viděti. Po dokonáném pak běhání dárkové se při dvoře rozdávali: Jeho Milosti bylo dáno mascalana. Byl také vzáctnej tanec držán, též pěkná fraucimorská maškaráda, v níž Její Milost arcikněžna Kateřina arcikněžna Marie též i nevěsta spolu s jiným vzáctnejm fraucimorem byly a velice pěkný tanec udělaly.

V tom čase přitrefilo se rovněž, že jest vzáctný poselství od krále polského Sigismunda Bathory do Grazu k arcikněžně starý přijelo, vzáctné dary přineslo a o arcikněžnu Kateřinu, (aby se králi za manželku dostala) pěkně jednalo. Což po dalším toho náležitým vyhledávání s povolením Jeho Milosti císařské, paní mateře Její Milosti a Jich Milostí arciknížat slavného domu rakouského jest témuž králi zamluvena byla, s čímž se poslové zase radostně k králi navrátili a z obojí strany, co k takovému slavnému svadebnímu veselí přináležeti by mělo, důkladně se strojili. A v určitéj nebo uloženej čas, když k tomu přicházeti mělo, král vyslal pro zaslíbenou královnu svou posly své vzáctné. Totiž kníže Radivila a bratra jeho kardinále spolu s jinejmi mnohejmi a vzáctnejmi polskejmi pány, kdeřížto při příjezdu svém do města Grazu velmi vzáctně přivítáni byli a při audienci opět znamenité dary od krále Jeho Milosti přinesli. Oni pak poslové slavně regalírovaný byli. Jeho Milost arciknížetci když zase viděl, že by královna již v krátkým čase vyjeti se strojila, ráčil jest napřed do Vídně jeti a pro přivítání Její Milosti královny náležitý a slavný nařízení učiniti. Nebo na tom snešeno bylo, aby ve Vídni kníže Radivil na místě krále s Její Milostí královnou se oddal. Když pak Její Milost z Grazu vyjeti ráčila, téhož dne Jeho Milost arcikníže ráčil též z Vídně se vším dvorem svejm a s jinejmi obyvateli a pány rakouskejmi u velikém počtu, jízdy vzáctně a důkladně se vypravití a až na štyrský hranice proti Její Milosti vyjeti, na ni tu očekávati a ji slavně přivítati. A tak spolu třetího dne do Vídně šťastně přijeti ráčili; kdež nejprve ihned u kostela svatého Augustýna sešli a Pánu Bohu se pomodlili. Potom odtad ke dvoru a jeden každý do obydlí svého se obrátil.

Tu drahně veliký střelby po 3kráte stříleno bylo. Měšťané taky, kdeří s letícími praporcei vytáhli, 3 pěkný salve stříleli.

Štvrtého pak dne, když všechno k takové slavnosti přihotoveno bylo, tehdy šel Jeho Milost arcikníže spolu s Její Milostí královnou a její paní mateří, též se vším dvorem obojího pohlaví přes pavlače do kostela svatého Augustina a tu kázání slova božího, též i mši svatou s velikým náboženstvím slyšeli. Po službě pak boží šli z svého oratorium dolů k velkému voltáři, královna uprostřed Jeho Milosti arciknížete a arcikněžny, paní mateře svy. Proti ní se postavil na místě krále kníže Radivil a po mnohejch a vzáctnejch ceremoniích kardinál Radivil je spolu oddal. Potom šli zase spolu všichni k dvoru, kdež zatím byly tabule slavně přikrytý a předními krměmi ozdobený, kdežto toliko samý královský a knížecí osoby mnoha předních vzáctnejch pánů slouženy byly. Po jídle pak tanec začal a to až do 4. dne velmi slavně trvalo. Až potom kníže Radivil spolu s kardinálem jakožto poslové pána svého čas svůj, aby se na

cestu vydali, uhlídali. A snesši se všichni spolu o den, Jeho Milost arcikníže zase tak slavně, jakž je přivítal, tak zase až na pomezí moravské doprovoditi ráčil a tu v jednom městečku až do třetího dne spolu ještě zůstali. Potom jeden každý svou cestu před sebe vzal. Její Milost stará arcikněžna s královnou, dcerou svou, až do Polsky jela a králi ji sama dovezla. Jeho Milost pak pán můj, ten zase do Vídně se navrátil a za někdejší čas tu zůstával.

Léta pak i 1592 stalo se po vší rakouský a štyrský zemi veliké země třesení takže Jeho Milost se vším dvorem svejím, též i jiní obyvatelé města, kteří příležitosti měli aneb toho dojíti mohli, ven z města, z domů svejch od kamene stavenejch do nějakých zahrad anebo od dřeva sbitejch bud nebo domů se přestěhovati museli. A celý 3 měsíce (až Pán Bůh všemohoucí ráčil svůj hněv milostivě ukrotiti) tam zůstávali. Nebo jest veliké a všemu lidu strašlivé bylo, že se v Vídni i na jiných místech drahně domů rozbořilo, též i lidi pobilo. Věže svatého Michala na Uhelném trhu, kderá z velikého štverhranného kamenného štukoví pevně stavena byla, ta dokonce až do krovu kostelního se obořila a dolů spadla, což velikej hřmot a strach po všem městě udělalo. A to se stalo nočního času. Věže svatého Štěpána, vysoká a nákladná velmi, ta očitě se za dlouhý čas spatřovala, když jest se země s zdí třásla, jak jest sebou hejbala a pokejvala, jako by též padnouti měla, na čež sem sám patřil. Však vždy ji Pán Bůh pro ten mistrovskéj kunst, jak jest udělána, zachovati ráčil. Nežli vždy přece nemálo se nakřivila, kderážto potom s velikou nesnází a prací dobrejch řemesníků k svému napravení jest přišla. Zvony také velicí a malý samy od sebe země třesením se zvonily. Štoudve na domích, kderé obyčejně s vodami (pro vohen) na domích nebo po krovích se chovaly, též se samy od sebe zpřevracely a louže vod před domy vydávaly, jako by velká prška byla.

Sumou nejní co ostate ně vypraviti a vypsati o velikém božím dopuštění a lidském strachu. Jistěže mnohejm pejcha v pokoru a nenávist bližního v lásku se obrátila.

A když milosrdnej Pán Bůh ráčil hněv svůj svatej ukrotiti a tu metlu milostivě po 3 měsících odvrátiti, Jeho Milost spolu se všemi jinejmi ráčil se zase do města ke dvoru svému obrátiti. Kdež nemálo zdí (v palácu Jeho Milosti) rozpukanejch bylo, kderížto také skrze řemesníky své k zlepšení přišly.

Po krátkém čase potom přišly avizí, že Její Milost arcikněžna stará zase z Polsky, domů se navracujíc, táhne. Proti kderážto Jeho Milost ráčil zase v nemalém počtu vzáctného panstva vyjeti, kdež na několik dní po té jízdě sobě odpočinouti ráčila. A potomně zase spolu odtad s Jeho Milostí arciknížecí do Štyrška, města Grazu, šťastně vyjeli a domů se navrátili. Kdež

vzáctně s velikou radostí přivítání souce, jim nemalá poctivost a počestnost od jejich panstva a rytířstva se dála. Ano také zase všelijaké rytířské kratochvíle se začínaly, neb Jeho Milost ráčil oumyslu bejti tu poněkud za dlouhej čas se zdržeti, pročež i z Rakous mnoho předních pánův ke dvoru Jeho Milosti se sjíždělo a tu zůstávalo.

Ale jakž starý přísloví bejvá: Homo proponit, Deus disponit. To jest: Člověk usmyslí a Pán Bůh změní. Tak se tuto taky stalo. Nebo kníže z Parmy, gubernátor krále hispánskýho v Nýdrlantu, též z tohoto světa jest časnou smrtí sešel a na Jeho Milost arciknížecí to podáno bylo, aby on tam na místě knížete z Parmy jeti a ty nýdrlandské provincie spravovati ráčil. Čehož jest se Jeho Milost nezpěchoval, nýbrž to k sobě přijal a ihned, co k takové jízdě na takového pána náleželo, naříditi poručil; jisté osoby a počet lidí, kderé Jeho Milost sebou vzíti chtěti ráčil, je vobeslati dal a ouřady jim rozdal. Totiž panu Karlovi z Vysokého Coleru, jednomu říšskému hraběti, ouřad nejvyššího hofmistra dvoru Jeho Milosti, panu Arnoštovi z Mularu nejvyšší komornictví, panu Maximiliánovi z Ditrichštejna nejvyšší stolmistrovství, pana Karla z Harachu nad 100 arkabuzarů životní kvardie kapitána, kderážto kompanie jistě obzvláštěně pěkná byla. Ani jednoho mezi nimi nebylo, kderej by dobrýho rodu, stavu rytířského bejti a přinejmenším trojího tažení udělati neměl, k tomu vejborně dobře armírovaný i montýrovaný byli; mezi nimiž i nemálo Čechů bylo. Nad drabanty pak byl nařízen pan Jan z Mularu. Jiní pak nejvyšší oficírové, jakž náležité bylo, též pořádně vedle hodnosti a zasloužilosti jednoho každého byli dosazení a fedrování.

A když Jeho Milost ráčil se na cestu vypraviti, musím pominouti toho, jaké žalostivé a plačtivé žehnání tu mezi těma mladejmi knížaty a kněžnami jest bylo, nadto vejšeji s Jeji Milostí starou arcikněžnou, a aniž menší bylo s věřejmi obyvateli a pány těch zemí. Nebo od nejmenšího až po největšího všickni na Jeho Milost arciknížecí tak jako děti na svého vlastního otce laskavi byli. A taky jistě Jeho Milost ráčil nad nimi otcovskou laskavou a ochrannou ruku držeti a též také všechny ty země, totiž Rakousy Horní, Dolní, Štýrsko, Korytansko, Kransko a Hrabství Gerz, šťastně a pokojně k zalíbení všem obyvatelům řídití a spravovati. Nad čímž ani ten nejmenší co naříkati neměl, nýbrž všickni z odjezdu Jeho Milosti žalostili.

Kapitola 2

Léta Páně 1593. Poznemenání prvního tažení a jízdy z Grazu do Nýdrlantu s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Již věku mého na 19. rok, a čeho sem v témž tažení povědom byl

Po vzatém vodpuštění a se všemi se rožehnání Jeho Milost ráčil svou cestu před sebe vzíti a z Grazu do Vídně šťastně přijeti, 3 dny tu zůstati a s obyvateli té země též se rožehnati. Potom dále až do Prahy sme přijeli, kdež Jeho Milost 5 neděl při Jeho Milosti císařský se zdržeti a začasté kroužku běhání tu mívati ráčil. Mezi tím časem sem pak přijeli 2 vzáctní páni z Nýdrlantu jakožto vyslaní naproti Jeho Milosti. Jeden byl hrabě z Sori a druhej jeden přední kavalír hišpánskej jménem don Diego Pimantel. Ti byli od Jeho Milosti vzáctně přivítáni.

Z Prahy potom vzali sme naši cestu k lantkraběti z Lajchtnburku do Frajmutu. Tu landkrabě proti Jeho Milosti se 100 koňmi opravně vyjel, a přivítavši Jeho Milost na svejch hranicích, na zámek svůj nás vedl, z velkejch kusů ku poctivosti Jeho Milosti třikráte stříletí dal a celej dvůr vzáctně a hrubě dobře traktýroval. Jeho Milost ráčil se tu 2 dni zdržeti a potom odtad svou cestu do Nýrnberka vzíti.

Druhého dne po příjezdu ráčil Jeho Milost pevnost a cejkhauz zhlídnouti, což obí hodné viděti jest.

Týž den ráčil k tomu taky Jeho Milost arcikníže Ferdinand Štýrskéj z Inglštatu, kdež na učení byl, aby se s Jeho Milostí tu shledal, poněvadž Jeho Milost arcikníže ráčil Jeho Milosti poručníkem bejti, jakž v první kapitole toho dotknuto. Čehožto Jeho Milost ráčil rád uhlídati a přívětivě přivítati, neb Jeho Milost ráčil již taky okolo 18 let pán stáří bejti.

Třetího dne ráčil Jeho Milost arcikníže slavnej pankyt držeti, kderémužto se sjeli Filip Ludvík, falckrabě z Najburku, a Otto Jindřich z Sulcpachu v Horních Falcích s jich obouch paní manželkami. A štvrtého dne zval zase Filip Ludvík falckrabě Jeho Milost k sobě do svého lozumentu, kdež po jídle pro kratochvíl Jeho Milosti šerm irskou školu držeti dal.

V témž městě Nyrnberce jest jeden a starej velikej dům, v němž také velice a znamenitě užitečnej zdravej vodní pramen teče, kderoužto vodou mnozí neduhové na lidech se hojí. A říkají tu od mnoha set let Hýzrlů dům a u Hýzrlový studnice. O čemž slyševši já, a čistě památky rodu mého dotejče, o to sem se snažil, abych mohl něco gruntovního (odkad by to

jméno tomu domu a té studnici pocházelo) doptati se mohl, ale čas mi k tomu na krátce sloužil. Nýbrž od jednoho starého patricia téhož města, tu kdež sme my edlknobi náš kvartýr měli, sem slyšel a běžnou zprávu mi o tom dával, že jest to v Nýrnberský kronice čítával, když bylo město Nýrnberk od [...] jednoho času leta [...] obležený, že jesti jeden Hýzrle z Chodův, zkušeněj soldát z Vlach, přijel a v témž městě při obležení hrdinsky se choval, takže jemu potom to celé město k opatrování a pod moc jeho lid jejich poručen byl. On pak častejmi vejpany nepřátelům veliké škody a újmy činil a potom také svou opatrností to město Nýrnberk zdržel, takže [...] od téhož města s lidem svej m odtáhnouti mušel. Potom pak týž předek můj, oblívivši sobě tu a maje od nich za svý věrný služby vzáctný poděkování a dobrej pštaluňk, při nich tu zůstal a ten dům sobě vystavěl. Kderejžto podnes své jméno otdad zachovává, jakž pak toho táž Kronika nýrnberská dále vysvěčuje.

Jeho Milost ráčil otdad zase 5. dne vyjeti a svou cestu až do Vircburku k biskupu vircburskýmu vzíti. Kderej proti Jeho Milosti spolu s Jeho Milostí arciknížetem Maximiliánem, vlastním panem bratrem Jeho Milosti a velikejm mistrem německého řádu, v drahným počtu opravné jízdy na velkou míli do pole vyjeti ráčili, a přivítavši se vespolek, až na zámek Vircburk spolu jeli. Kdež Jeho Milost ráčil slavně jak v pokojích, tak i ve všem jiným spolu se vším dvorem svej m chován bejti. Střelba byla také velká ku poctivosti Jeho Milosti třikráte spouštěna. Tu se Jeho Milost ráčil přes vánoční svátky zdržeti, kdež jezuviti jednoho dne velmi pěknou komedii drželi. V tom městě Vircburku nic pěknějšího viděti nejni jako jezuvitskej kostel.

Otdad Jeho Milost ráčil se panem bratrem svej m až do Mergenthalu jeti, tu kdež Jeho Milost arcikníže Maximilián dvorem svej m jakožto velkej mistr německýho řádu bejti ráčil, a biskup vircburskej též ráčil Jeho Milost až tam doprovázeti.

Třetího pak dne hnuli sme se zase otdad a přijeli sme do Frankfurtu nad Mejnem. Tu obyvatelé města nechtěli Jeho Milost arcikníže s tolika lidu do města dlouho pustiti (neb nás bylo okolo 2000). Avšak vždy potomně, po dlouhém rokování s velikou nesnází, když jim to vysoce stěžováno a předkládáno bylo, nás sou pustili. Však všudy, kde kvartýry byly, silný varty vosadili, střelbu velkou na zdech proti městu obrátili, nad čímž Jeho Milost nemalou stížnost sobě do nich vísti, ale i také o tom Jeho Milosti císařské psáti ráčil. Oni pak litující toho a chtěje se druhého dne Jeho Milosti zase připochlebiti, od vín, vovsů a pěkněj kredenc Jeho Milosti v dar přinesli. Ale Jeho Milost tím darem pohrdavši, svej m dvořanům to všechno ihned darovati ráčil. A poněvadž Jeho Milost otdad po vodě do Mohuče jeti se strojil, tehdy

oferýrovali Jeho Milosti svý šífy, ale Jeho Milost jich přijítí nechtěl; nýbrž do Mohuče pro kurfirštovy poslal. Kderěž přijevše, hned třetího dne sme odtad vyjeli a do Mohuče přijeli.

Tu jest kurfiršt mohutskej se vším svejm dvorstvem z města až k břehu proti Jeho Milosti vyšel a slavně Jeho Milosti přivítal, vzáctně choval; též z velkejch kusů třikráte stříletí a pěkný vohně v noci dělati dal.

Pátého dne jeli sme odtad zase po Rejnu a 2 míle odtad u nějakého městečka, Barlow řečeného, stáli sme na vodě, uvrhši kotve, a Jeho Milost ráčil tu vobědvati. V témž pak městečku bylo téhož dne jednoho polního kapitána vzáctný veselí. Kdež nevěsta všedši se mnoha fraucimorem na nevelkou lodku, k šífu Jeho Milosti přistavila a sešla, Jeho Milosti na stříbrný medejnici pěknou plenu a věnec darovala a tím Jeho Milost na svý veselí zvala a takovou kortesí prokázala. Jeho Milost, přijavši pak ten dar od ní vděčně, sebe omluvna učiniti a jí zase s poctivejm darem od sebe propustiti ráčil. Kdež na ni ženich z druhý strany břehu s letícím praporcem knechtů očekával.

Odtad pak přijeli sme do Pingenu, tu sme z šífu sešli a přes noc tu zůstali. U téhož města prostřed Rejna jest věže dosti vysoká, již od starodávna po německu den Mausturm jmenují, to jest Myší věž. A to ta věže jest, jak krále Pompilia myši v ní snědly, o čemž Historia [...] obšírně to ukazuje. Však pro někderé, kdeří mnoho nechtou, chtěl sem kratičkej způsob toho

tuto doložit. Že král Pompilius vždycky to přísloví míval, když se nejvíc klel a klamal (aby ho myši snědly). Což z přepuštění božího jednoho času, když se tak křivě klel, z přepuštění božího myši se do něho daly, a čím více od svejch lidí bráněn byl, tím více myši přibejvalo. Kdež vida král Pompilius veliké neštěstí své, vůkol a vůkol sebe vohně dělati dal, aby tudy myši k němu přístupu míti nemohly, však i to proti dopuštění božimu jemu platno bejtí nemohlo. A když se myši tak hrubě rozmáhaly a jeho tělo hryzly, udal se na vodu. Kdež taky žádná myš neutonula, nýbrž všudy za ním u velikém houfu, kde se koli obrátil, se hrnuly, až právě na tu věž po řebříku nahoru se dal a řebřík po sobě strhnouti kázal. Kdež potom pro velikost houfu myši již žádnej z jeho lidí mu na retunk přijíti nemohl, až právě život svůj tam tak mizerně od myši dokonati mušel.

Druhého pak dne jeli sme odtad zase po zemi a přijeli sme do Sýmerajn knížeti z Sýmern. Ten proti Jeho Milosti spolu s švakrem svejm, knížetem z Luderku, ve 100 koních oupravně přijel. Jeho Milost vzáctnej pankyt a tanec držel, neb při témž dvoře drahně pěknýho fraucimoru bylo. Potom Jeho Milosti pěcknej kůň daroval.

Třetího dne sme odtad zase jeli a přijeli sme do Trieru k kurfirštu trierskýmu. Tu jest markrabě Eduvart z Badu proti Jeho Milosti se 100 velmi oupravnejmi archabusary a s praporcem knechtů vyjel. Kurfiršt téhož času velmi těžce nemocen ležel, takže proti Jeho Milosti sám vyjeti nemohl, však nicméně veliká poctivost a znamejnitá traktací Jeho Milosti i všemu dvoru tu se dala.

Tu opěty naproti Jeho Milosti z Nýdrlantu přijeli starej kníže z Arischotu, Václav, markrabě z Badu, hrabě z Mantesi, hrabě z Bosu, s nimi mnoho jinejch vzáctnejch a předních kavalírů s nemalejm počtem oupravné jízdy a pěchoty. V nížto Jeho Milost ráčil tu v Trieru slavnej pankyt držeti. Kdež se také nahodil Arnošt, kurfiršt kolínskej, bratr knížete bavorskýho, kderej naschvále přijel s Jeho Milostí se tu shledati. A jakž Jeho Milost ráčil o jeho příjezdu zvědět, hned s velikou radostí k němu do jeho lozumentu jeti, jeho přívítati a sebou do kurfirštskýho palácu vzíti ráčil.

Štvrtého pak dne po příjezdu Jeho Milosti jeli všichni ráno spolu do hlavního kostela k svatému Jakubu a po slyšení mše svaté byly Jeho Milosti a nám všechněm ty všechny svátosti, kderé tu mají, s velikou vážností ukazovány. Předně hlavu svatý Heleny, hlavu sv. Kornely, hlavu sv. Kateřiny, hlavu sv. Matouše, hnát od sv. Anny, hůl sv. Petra, kderou úředníku svému dal, aby s ní sv. Maternu z mrtvejch vzkřísil; dva kroužky od řetězu, v nichž

sv. Petr v okovách byl; hřeb jeden, kderejm Kristus Pán na dřevě sv. Kříže přibit bejti ráčil; velkou sklejnici čerstvý krve jednoho biskupa, kderej týž hřebík odtad do své vlasti pryč odnésti a ukrásti chtěl. O kderémž se takto památka tam činí: Že když týž biskup jednoho času tu u sv. Jakuba mši svatou sloužil a velebnou svátost pozdvihovati chtěl, tížila mu jeho vlastní ruka tak těžce, že mu nebylo možný velebný svátosti zhůru vznésti, neb mu se krev z jeho ruky v rukávě, kde ten hřeb skoval, vylila. Kderoužto krev z toho rukávu do velké obdýlné sklejnice vycedil a hned v tom hřichu se poznal. Pročež ten hřeb svatej zase v to místo položil a z toho hřichu se zpovídal. Ta krev pak až podnes tak čerstvá, jako by dnes vylita byla, zůstává. Nejposléze pak ukázali sukni Krista Pána (kderá s ním rostla, blahoslavenná Panna Marie ji tkala) a o kterou sou při jeho nevinném umučení rozmetali. Což jistě jest věc divná a hodná viděti, nebo žádného švu v ní viděti nejni.

Vodtad jeli sme do jiného kostela, kdež tři kostely veliký, jeden na druhejm ustaven jest. Týž chrám Páně jest z velikýho kvádrštuku staven a s velikejmi železy svazován a volovem zalíván, takže za velkou pevnost v čas potřeby by se užívati mohl. V témž kostele nejhořejším spatruje se div, a to takovej: voltář hlavní stojí velice šikou, a když se na něm mše svatá slouží, tehdy krev Páně v kalichu (co by měla taky nachejlena bejti), tehdy ihned jakž posvěcena jest, stojí tak rovně, jako by voltář nejrovněji stál.

Odtad jeli sme zase ke dvoru. A pátej den Jeho Milost ráčil zase před sebe cestu svou vzíti a spolu se všemi těmi kntžaty odtad vyjeti.

A přijeli sme do Lucnburku. Tu opěty drahně jízdy a pěchoty proti Jeho Milosti vyjelo a s nimi té provincie gubernátor, hrabě Petr Arnošt z Mansfeldu; spolu s velkejm počtem vzáctnejch kavalírů, od kderejchžto Jeho Milost nicméně tak vzáctně jako kde jinde přivítán bejti ráčil. Druhého dne Jeho Milost ráčil na slovo boží do hlavního kostela jeti a odtad potom před město do zahrady pana hraběte z Mansfeldu, v níž znamejnitě a nákladně pěknej palác vystaven byl. Tu Jeho Milost slavnej pankyt držel. Třetího dne pak Jeho Milost ráčil zase všem těm knížatům, hrabatům a kavalírům v domě gubernátora a příbytku svým pankyt a tanec držeti, k němuž se nemálo vzáctnýho a pěknýho fraucimoru na žádost Jeho Milosti sjelo, a až do bílýho dne tancovali. Což taková vlídnost a přívětivost takového pána všem těm kavalírům i dámám se velice líbila a velikou lásku Jeho Milosti při nich způsobila.

Tu Jeho Milost ráčil až do šestého dne zůstati. Odtad zase kurfíršt kolínskej svou cestu k Rejnu Kolínu vzal.

A Jeho Milost ráčil jeti až do Namuru, kdež Jeho Milosti i na cestě vždyckny více lidu naproti vyjíždělo. Míli pak od Namuru gubernátor té provincie, hrabě z Barlamuntu, a hrabě z Fontesu proti Jeho Milosti s mnoha vzáctnejmi kavalíry a předními soldáty vyjeli a Jeho Milost vítali, a s mnohejmi ceremoniemi a komplimenty až k samému večeru se zdrževše, při světle nočním naschvále do města vjížděli. A to za příčinou tou, že ulice byly mnoha světly a vohňovejmi nástroji ozdobený k tomu pěkný teatry sdělaný, kderýž římské historie figurýrovaly. Muzika taky po těch ulicích, kudy se táhlo, všudy pěkná slyšána byla, však žádného z muzikantů vidíno nebylo, neb ulice byly stromovím vysázeny. A bylo se jistě nač podívati.

Nazejtří opět Jeho Milost ráčil slavnej pankyt a tanec držeti.

Potom třetího dne do lanthauzu jeti a šedesáti komediantům se dívati, kde znamenitou kratochvíl na rynku Jeho Milosti udělali. Totiž 30 v zelenejch šatech a 30 v žlutejch, kdeří proti sobě ze dvouch ulíc (na štelcích) vojanskejm způsobem s trubači a bubny táhli, jakž toho způsob této figury ukazuje.

Nejprve silně šarmiclovali a potom se dohromady vrazili a na sebe silně trefili a rameny sebou strkali, že kdo za sebou jiného neměl, aby jej narazil, zem líbati mušel. A ten, kdo pad, nebohej byl a těžkej pád beze vsí obrany zpátkem udělati mušel. Nebo neměl-li je jiného za sebou, kdo by jej zdržel, sám sobě pomoci taky nemohl, nýbrž od těch štelců, kderý železnejmi špicemi zespod vokovaný byly, pošlapán byl. Jakož jich pak drahně zraněno bylo a dva, od té kratochvíle souce těžce zraněni, umřítí museli. Takže to pro žert mnoho bylo a pro vopravdovou bitvu málo. Jich Milost jim za to 100 korun darovati ráčil.

Štvrtého dne opěty Jeho Milost ráčil odtad jeti a šťastně k residenci svý až do Brysle přijeti. Z kderéhožto města slavnej vejjezd jak na koních, tak i pěšky proti Jeho Milosti se stal. Purkmistr a rady před branou stojíce, klíče od města (na znamení vděčného příjezdu) Jeho Milosti podali. Kderéžto Jeho Milost vděčně přijavší, ihned jím je zase odevzdal a svěřil.

Město pak bylo těmi ulicemi, kudy se táhlo, velice ozdobený. V voknách bylo také viděti velikej počet pěknýho a nákladně připravenýho fraucimoru.

Tak Jeho Milost ráčil do svého palácu nákladně připraveného ozdobně přijeti a všem, nízkýho i vyššího stavu, kdo jen se dotřítí mohl, přívětivě ruky podati a se přivítati.

Potomně ráčil za několik neděl zase všelijaké rytířské kratochvíle, též pankyt a tance těm kavalírům a dámám zase Jeho Milost ráčil držeti, takže v brzkým čase Jeho Milost ráčil sobě velikou lásku skrze svou vlídnost způsobiti.

Po někderé pak neděli ráčil Jeho Milost chtítí začátek nějakého štěstí proti Francouzům učiniti. Sebral 14 000 lidu a ustanovil nad nimi svého generál-lajtnomta hrabě Karla z Mansfeldu a táhl s nimi do Pikardie Šapelu voblehnouti. To zvěděv Henricus IV., král franckej, chtíce tu pevnost retovati, sám osobně s někderejm tisícem oupravné jízdy přitáhl. Avšak v tom retuňku sám král škodně postřelen souce, bez vyřízený věci odtáhnouti a se retirýrovati musel. Vidouce to Šetelet, gubernátor té pevnosti, ze se retunk králi nezdařil a on že se déle držeti moci nebude, pevnost dobrovolně vzdal. Však vždy nemálo našeho lidu, k tomu předních a dobřejch 14 kapitánů, tu zůstalo.

Po šťastném pak odtažení byl náš lid zase do jejich kvartýrů puštěn a náležitě penězi opatřen. Jeho Milost potom ráčil také chtítí někderé jiné přináležející provincie a města, jakožto předně Antorf, navštíviti. Pročež bylo poručeno k té jízdě se hotoviti.

Kapitola 3

Léta Páně 1594. Poznemenání jízdy z Brysle do Antorfu s Jeho Milostí arciknížetem Arnoštem. Již na 20. rok věku mého

Když se Jeho Milost ráčil šťastně z Brysle k Antorfu přibližovati, tu radní páni tolikéž daleko ven z města do pole proti Jeho Milosti pěšky vyšli a s velikou reverencí Jeho Milost přivítali. K nimž se arcikníže zase s nemalou náklonností přívětivě ukázal. A když Jeho Milost ráčil do města vjížděti, bylo po ulicích ku poctivosti Jeho Milosti 7 teatrů vystavenejch a pěkně ozdobenejch a jeden každěj co je vyznamenával, přitom oznámeno.

První byly 2 vlastní kontrfekty malovaný, jeden Jeho Milosti arciknížete a druhej infanty z Hišpanie, uprostřed nich pak kněz, jako by je oddával. Tím znamenajíc tu naději míti, že sobě arcikníže tuž infantu za manželku pojme.

Druhý bylo veliké lešení udělaný, na němž kováři zbroje na radlice rozdělávali, chtěice tím znamenati, že k pokoji od tak dávných válek již aspon jednou skrze tak moudrého pána a jeho rozšafnost naději míti budou a svou obeaní a domácí živnost, tím bezpečněji obec že vísti a provozovati moci budou.

Třetí bylo Judicium Salomonis velmi ozdobně a nákladně připravený. Totiž jak jest ty 2 nevěstky o živé dítě rozsuzoval, o kderězto historii v Starém zákoně v Třetích knihách královskéjch, v 3. kapitole, se vypisuje. Vyznamenávajíce též tím velikou moudrost téhož arciknížete, neb jistě v křesťanstvu i mezi Turky za to držán byl.

V nohách pak Šalamounovejch pro větší ozdobu toho teatrum sedělo 12 pacholat nákladně přistrojenejch, kdeří velmi libě zpívali. A nedaleko odtad byl les z stromoví dosti vysokýho hustě vysázenej, skrze kderej se mušelo jeti. A když ty pacholátka zpívaly, jiní v tom lese ecco dávali. Avšak žádnýho z nich sme neviděli, nežli ecco v tom lese velmi pozorně slyšeli.

Štvrtá byla udělána kašna plná růžové vody. Na ní byla udělána velryba, na kderězto seděl čistovanitě jeden starej muž toliko listím napřed a bobkovejm věncem okolo hlavy opásanej. Ten v ruce držel velikej kropáč a jednoho každého, kdož sme tudy jeli, tou růžovou vodou pokropil.

Pátá byla udělána opět jiná kašna se dvěma trubičkami, z kderejchžto za ten celej den dvojí víno teklo, z jedné bílý a z druhé červený. Tu bylo každému svobodné točiti a píti, jak mnoho mohl anebo se mu chtělo, neb se žádnému nic nebránilo. A to vyznamenávalo velikou štědrost toho pána.

Šestý byl přetaženej červenej a bílej provaz od kostela Panny Marie až do lanthauzu, na němž v prostředku byl z prachu udělanej zámek. A když Jeho Milost ráčil na velkej plac vjížděti a ten zámek spatřiti, bylo Jeho Milosti oznámeno, aby se ráčil chvíli tu pozdržeti a efekt toho zámku uhlídáti. Tu ten zámek vydal z sebe více nežli do 100 ran, jako by z mušket střílel, a když se provazu dobralo že přehořel, tehdy se ten zámek vzhůru vznesl a ještě mnohonácte ran z něho se udělalo, až tak potom v povětří se zapálil a shořel. Což jistě od vohnivýho nástroje pěkná věc viděti byla, jakož sám Jeho Milost i jiný knížata a kavalírové to velice schválili.

Kderejžto vohen 2 věci vyznamenával: Předně v čas potřeby i mysl hrdinskou Jeho Milosti, druhý, že každá věc, stůj dlouze nebo nakrátce, svůj konec vzíti musí. A ačkoli že ten provaz tlustej byl, však že přehořel, tak také v naději postaveni souce, že někdy i té vojně, kderou s Francouzy a Štady již přes někderej a 40 let vedli, konec učiněn bude.

Sedmá byla před palácem Jeho Milosti v připraveném lese veliká brána, skrze kderoužto všichni mušeli ke dvoru jeti. Ta byla na znamení vděčného příjezdu Jeho Milosti. A když Jeho Milost svého koně sjíti ráčil, tu všichni trubači spolkem, jichž bylo do 40, třikráte po řad velmi hlučně troubili a třikrát po řad také na zdech velkou střelbu pouštěli. Potom i 6 praporců městskýho lidu velmi opravného a dobře armírovaného (neb tu i měšťané soldáti sou) pod vokna Jeho Milosti odtahovali a velmi pořádně stříleli, takže je arcikníže schváliti ráčil (N.B. figura těch teatrů)

Druhého pak dne po obědích 16 marinářů v červenejch a v bílejch šatech na vodě, kderá vodtad 2 míle do moře vpadá, jíž Šelda říkají, turnýrovali. Druhé husí krk trhali. Mezi jinejmi byl též jeden, kderej uměl vodu šlapati a po pás v ní choditi. Z ručnice střílel, ji zase nabíjel a ve 2 rapíry šerموval, jakž toho tato figura, kderou sem vymalovati dal, ukazuje.

Po vykonání toho třikráte z kusu na těch šířích stříleli. A ta kratochvíl trvala od poledne až do večera, za čež jim Jeho Milost ráčil také 100 korun darovati.

Tu se Jeho Milost ráčil 3 měsíce zdržeti a začasť všelijaké rytířské kratochvíle mívati. Jednoho času pak obzvláště ráčil Jeho Milost kvintáně běhání v maškaře naříditi a proti 100 kavalírům sám mantenyrovati. Tu bylo mnoho pěkných a nákladných invencí viděti, neb velikejch předních knížat a kavalírů cizích zemí tu nemálo bylo. Takové běhání tři dni trvalo. Potom Teho Milost třetího dne při skonání toho běhání ráčil znamejnitej pankejt v lanthauzu nastrojiti a ten všechen vzáctnej fraucimor (co se ho dívalo) k němu pozvati a po 2 dni po řad taky jim tanec držeti, kdež se také dárkové, jakž náležitě, rozdávaly. Jeho Milost co ráčil na klínotech a na stříbře více nežli za 4000 korun vyběhati, to všechno těm dámám, kdeří Jeho Milosti danky roznášely, darovat ráčil. Skrze což opět jak při těch předních kavalířích, tak i při těch vzáctnejch dámách velikou chválu a lásku sobě zejskal.

Toho času, když to běhání bylo, odjel Jeho Milosti rosperajtr zase do Vlach a mně všechny hlavní koně, jichž bylo 160, k opatrování, ježdění a vši správě od Jeho Milosti poručeni byli, aniž Jeho Milost ráčil chtíti do mýho vymustrování komu jinému je poručiti. Nebo sem (bez chlouby) velikou chuť k rejtarstvu měl a 6 let pořád mimo jiný edlknoby rosporejtra nejvíce favorizíroval. Takže když sme do Nýdrlantu táhli, juž sem byl 12 koní z Jeho Milosti pod svou rukou měl, na kderěž mi žádněj jinej mimo mě nevsedal.

A když Jeho Milost ráčil zase z Antorfu do Brysle se chtíti navrátiti, tu sem všechny koně na druhou stranu Šely do Flandru bez vši škody přeplaviti dal, kderěž 3 kompanie archabuserů až do Brysle doprovázely. Jiní edlknobi všichni, již bylo ještě 21, spolu s nimi táhli, toliko já sám z poručení Jeho Milosti při osobě jeho sem vostatí a dlouhou ručnici arciknížetcí na práci míti sem musel.

Jeho Milost ráčil po Šele s fregatami jeti; velký šífy až do Vilbruku 4 míle od Antorfu nás provázely. Potom se zpátkem vrátily, neb dále jeti nemohly, a Jeho Milost s 15 fregatami po Kanálu přece táhl. A tak Jeho Milost po třech měsících ráčil se zase šťastně do Brysle navrátiti. Kdež zase, souce slavně přivítán, nemálo rytírskejch kratochvílí začastý provozovati ráčil.

Toho času mně přes 20 let přebíhalo, a majíce od rodičů svejch skrze psaní sobě povolení dané, abych se vymustrovati dal, Jeho Milost sem ve vší poníženosti (skrze pana Jana Prajnera jakožto místodržícího ouřadu nejvyššího štolmistra, poněvadž pan Maximilián z Ditrichštejna v poselství do Hišpanie vypraven byl) žádati dal, aby Jeho Milost k tomu své milostivé povolení dáti ráčil. Což na mou poníženou žádost Jeho Milost ráčil se k tomu milostivě nakloniti a témuž panu Janovi Prajnerovi (komorníku svému a místodržícímu štolmistru) o tom poručiti, aby žádost mou naplnil a mě jménem Jeho Milosti vymustroval. O čemž, abych se k tomu přihotovil, mně oznámeno bylo. A když toho čas přicházel, byly mi mnohé artikule od hofmistra našeho edlknobského přečtené, proč kord nositi, kdy a v jakých příčinách jej užívati mám. S tím přitom oustním voznámení, že ačkoliveč Jeho Milost jakživ žádnému edlknobu kordu svého dáti neráčil, ale mně za mý věrný a stálý služby a dobrý chování v tom způsobu a mého mladého věku, souce Jeho Milost ke mně vší milostí nakloněn, svůj rapír a tulich s pásem i s khenkem od boku svého že mi odsílati a milostivě darovati ráčí. Což za vděčně a s náležitou uctivostí a reverencí přijavši, ponížené poděkování sem učinil. A pan Jan Prajner, vzavši tu zbraň, sám k boku mi jej připásal a od Pána Boha štěstí k zbrani mi vinšoval. Potom jménem Jeho Milosti pěkněj kůn mi tu hned daroval, a vyňavši z kapsy pižmovej měšec se 100 korunami od Jeho Milosti, mi tolikéž dodal a sebou k dvoru Jeho Milosti vzal. Kdež sem ihned za dvořenína od Jeho Milosti byl přijat a služba měsíčná jako i jinejm mi zapsána byla.

Majíce já pak velikou chut a mysl krýksmanství, obzláštně proti nepříteli Turku abych se potřebovati dal, umínil sem se na někdejší rok od Jeho Milosti vyprositi a svýho štěstí košťovati. Čehož mi Jeho Milost i milostivě povoliti ráčil. Prvé pak než sem odjel, žádal sem audienci, abych se mohl oustně s Jeho Milostí rožehnati a za všelikou milost a přijatá dobrodiní Jeho Milosti poníženě děkovati. Jeho Milost ráčil toho času juž několik neděl na dna stonati a z pokoje nevyházeti, však nicméně Jeho Milost mě před sebe pustiti a audienci milostivě dáti ráčil. Kdež učinivši poklonu k Jeho Milosti, takto sem promluvil:

KAPITOLA 4

Audienci při Jeho Milosti arciknížeti Arnoštovi

„Nejmilostivější arcikníže a pane, Vaší arciknížecí Milosti ve vší poníženosti a poddanosti jakožto pánu, pánu mému milostivému, s náležitou poklonou děkuji. A to z té veliké a nezasloužilé milosti, kderou jest mě Vaše arciknížecí Milost milostivě obdařiti ráčila. Předně v tom, že ste mě ke dvoru svému za edlknoba přijíti, mě ke všemu dobrému vésti, rytírskejm kratochvílem a cnostem vyučovati, nyní pak na mou poníženou žádost vymustrovati dáti, tolikéž nemalejm prezentem za mý mladý věrný služby (však to vše mimo mou zasloužilost) milostivě darovati ráčili. Nadto vejšeji pak již v způsobu tom to, že ste mě tolikéž ke dvoru svému za dvořenína milostivě přijíti a na někderé léto, abych se proti nepříteli Turku zkusiti mohl, též milostivě odpustiti ráčili. Kderoužto milost za velikej poklad sobě vážíce, všelijak se k tomu přičiňovati budu, když mi Pán Bůh bohdá ráčí dáti něco hodného zkusiti, abych se ke dvoru Vaší arciknížecí Milosti mohl zase navrátiti a té vší milosti vedle nejvyšší možnosti mé, nelitující těla ani krve své, dnem i nocí ve vší poddaný poslušnosti se odsluhovati. Žádající přitom se vší náležitou poklonou, aby Vaše arciknížecí Milost mejm milostivejm pánem bejti zůstati a mě sobě milostivě poručeného učiniti ráčila.“

Vtom padši Jeho Milosti k nohám, ruku sem políbil, ale Jeho Milost mě laskavě pozvednouti a takovou milostivou odpověď těmito slovy dáti ráčil:

„Poněvadž ste se do vosmi let pořád zběhleich u mě za edlknoba dobře, poctivě a šlechetně (neshledavši Vás v ničem, aby mně protivného bylo) chovali, nýbrž souce s Vámi dobře spokojen a majíce naději, že v tomto Vašem mužském věku téhož způsobu dobrého a poctivého chování užívati budete, tehdy sem to všechno rád učinil a Vás tím neodděluji, nýbrž když bohdá zase ke dvoru mému se navrátíte, Vám to dále vší milostí zpomínati chci. Nad čímž dobře spokojeni budete, a kdekoli se zahodíte, můžete se ode mne k Vám vší náchylnou milostí chlubití. A poněvadž pak mysl Vaše Vás do Uher proti nepříteli Turku táhne, slyším to rád a Vám k Vašemu předsevzetí od Pána Boha mnoho štěstí vinšuji. Sladký jméno boží Vás provázej.“

A tu Jeho Milost mě ráčil křížem požehnati. Já pak udělavši nízkou poklonu, s tím sem od Jeho Milosti odešel. Při té audienci stáli Jeho Milosti všichni komorníci, kdeří téhož času při dvoře byli. Též taky starý kníže z Ariškotu, kníže z Lavelinu, markrabě z Trevigu, markrabě

Eduvart z Badu a pan Jan z Pernštejna. Ten mě k sobě k vobědu spolu s těmi knížaty pozval, mě s nimi v známost uvedl a jim poručena učinil.

Tu sem se v Brysli při dvoře ještě okolo 8 dní pozdržel, až sem sobě věci potřebné na cestu způsobil a jednoho dobrého tovaryše a kapitána Oratio Mantua, kderej se též do Uher jeti strojil, sobě zejskal, s ním se seznámil, a kdy bychom vyjeti měli, o den se snesl; nebo rovně té doby noviny z Uher do Nýdrlantu přišly, že jest Turek Ráb silně oblehl a Jeho Milosti císaře že lid té pevnosti k retunku verbovati dáti ráčí. Čehož sme my taky přítomni bejti žádostivi byli, pročež sme také pospíšili a na poště naši jízdu vzali.

Kapitola 5

Léta Páně 1595. Poznamenání Jízdy z Nýdrlantu do Uher, kderou sem jako aventurio již věku mého na 21. rok učinil, a co se v témž tažení zběhlo

Vsedši v Brysli spolu s tovaryšem svejm na poštu jeli sme dnem i nocí až do Ulmu.

Tu sme někderé pefehlychshobery našli, že do Uher verbovali. Vzali sme od nich zprávu, co by z Uher novýho slyšeti bylo, potom sme na Dunaj vsedli a jeli sme až do Řezna. Tu sme Jeho Milost císaře, Jich Milosti kurfiršty a mnoho řískéjch knížat na říském sněmě pospolu shromážděných našli.

Kdež tak pan Jiřík Krystof Teywl v poselství od Jeho Milosti arciknížete Matyáše (Jeho Milosti císaře pana bratra) z Uher přijel a zlý noviny strany obležení Rábu přinesl. A vyřidivši svou věc při Jeho Milosti císaři, hned zase třetího dne odtad do ležení k Jeho Milosti arciknížeti jeti se strojil.

My pak, nemajíce tu co činiti a souce já s týmž panem Taywlem v známosti, svý služby spolu s tovaryšem svejm sem mu prezentýroval, a že za tou příčinou, chtěice při entsacunku Rábu rádi přítomni bejti, z Nýdrlantu táhneme. Pokadž by jemu naše tovaryšství příjemný bylo, že bychom s ním ihned jeti a na vodu vsísti chtěli. Kderěz jemu vděčné a příjemné bylo. A tak sme naše věci na jeho šíf s dobrou provizí ihned nakládati dali, a vodjevše, naši chvíli mnohejmi pěknejmi rozprávkami na šífu sme sobě krátili. A majíce pak pěknej příhodnej čas, ve třech dnech i nocí[ch] na pomoc sme k Vídni přijeli. Kdež sme českého lidu pěchoty 20

000 a opravné jízdy 2000, kderej k témuž retunku táhl, natrefili. Nad nimiž polní nejvyšší generál byl Jeho Milost pan Petr Vok z Rožumberka, vladař domu rožumberského. Kderěžto ležení my spatřivše, nechtíce tu dlíti a dobré příležitosti zmeškati, táhli sme zase spolu s tovaryšem mejm po zemi až k ležení Jeho Milosti arciknížete Matyáše, kderé sme v nemalém počtu opravného lidu v Šutech našli, kdež na český lid očekávali. Nebo Turek okolo dvakráte sta tisíc okolo Rábu silně ležel a vědouce, že křesťané silně armírují Ráb retovati, pospíšil své impresse konec učiniti. Pročež ve dne i v noci beze vší lítosti lidu svého jeden šturm za druhým hnáti dal, kdež velikej počet lidu svého ztratil. Když pak po mnohejch šturmích pevnosti dobýti nemohl, začal s hrabětem z Hardeku, té pevnosti gubernátorem, o vzdání pevnosti praktičirovati, takže se hrabě jím namluviti a sebou hnouti dal a pevnosti s jistejmi vejmkami jim postoupil. Při odtážení pak německýmu národu i cizozemcům nepřítel víry své vedle přípovědi nezdržel. Nýbrž co zastihli a v zálohách dojíti mohli, pošavlovali. Hrabě pak z Hardeku byvši obeslán, před polní právo postaven, aby se takové pevnosti vzdání očišťoval. Čehož nemoha vyvésti, hlavou svou a pravou rukou to zaplatiti mušel. Jinejch pak mnoho vzáctnejch kavalírů, kdeří v témž zavření byli a se k témuž vzdání pevnosti též podpisovali, na závazky bráni a vartování byli; někdeří to také jakejmiž takejmiž pokutami odbyli a jiní dokonce k milosti přišli. Kromě pan z Perlinu, Vlach jeden, kderej na inžinýra od Jeho Milosti císaře tam dán byl, ten taky hrdlo své a pravou ruku dáti musel.

Turci pak, majíce juž Ráb svý moci, jej lidem, municí, profanty dostatečně opatřivše, k Komárnu se hnuli a je též oblehli.

Vtom pan z Rožumberka s českým vojskem přitáhl. Tu Jeho Milost arcikníže ráčil se hned resolvírovati, Komárnu táhnouti a je retovati. A vytáhši z Šut, jednu míli německou ležení své od tureckého rozbíti kázal. A ihned odtad silnou čatu k tureckému ležení poslal, zdali by jaké kunšofty dobré se dostati mohly. Kdeřížto vrátivši se, šťastně tu novinu přinesli, že Turci pevnost podkopávají, ale že se jim při tom zle zvedlo. Nebo naši věděvši o tom, ihned kontraminýrovati počali. Nato Jeho Milost ráčil k takovému retunku se hotoviti a na nepřítel v dobrým řádu táhnouti.

Vida pak nepřítel, že mu jeho mina chybila a že by jeho další ležení tu daremní bylo, nechtíce se potkati, toho dne také, opustivši pevnost, odtáhl.

Tu se našeho lidu nemálo na šarmiel za ním vydalo a s retroguardií silně šarmiclovali; při čemž pan Petr Tarnovskej svejmi kozáky velmi dobře se choval.

Přitáhši pak Jeho Milost arcikníže se vším lidem, tu sme u Komárna ležení naše rozbili a tu zůstávali, až právě nepřítel z pole do Budína odtáhl. My pak, vosadivši naše pevnosti lidem, municí a profanty dobře, z pole sme taky odtrhli a při příležitým čase Jeho Milost ráčil lid ostatní obdankovati a zaplatiti dáti.

Já pak, nevěda co jinšího před sebe vzíti, umínil sem do Čech jeti a rodiče své navštíviti. Nebo sem několik let od nich byl. Přijevši pak domů, našel sem pana votce mého již pátej rok na ruce i na nohy zkontraktělého. Kderezšto viděvši mě tak hrubě rád, s slzavejma vočima mě přivítal, a že na svou bolest nic nepamatuje, to pověděl, nýbrž že tím veseleji, když se Pánu Bohu líbiti bude, život svůj dokoná. Jakož pak v té nemoci Pán Bůh ho ráčil ještě půl líta držeti a potom jeho milou duši z tohoto světa bohda k slávě svý svatý, věčný a neskonalý povolati. Jemužto i nám všem Pán Bůh rač milostiv bejti. Amen, amen, amen.

V tom čase pak zdržující se já po šťastném Jeho Milosti císaře z Řezna navrácení při dvoře Jeho Milosti v Praze; žalostivá novina z Nýdrlantu přinešena byla, že Jeho Milost arcikníže Arnošt prostředkem časné smrti z tohoto plačtivého oudolí také se odebrati ráčil. Jehožto milou duši (nepochybně věříc v zásluhách Syna božího) andělé svatí do lůna Abraháмова vnesli. Nad jeho pak smrtí jak Jeho Milost císař, tak také všecken dvůr i ti, jenž Jeho Milost znali, velikej zármutek a žalost nesli. Obzláštně pak já jakožto jeden z nejmenších Jeho Milosti, neb mi jistě jako votec umřel.

Vtom pak zase čas přicházel, že Jeho Milost císařská ráčil dáti znovu lid do Uher najímati. Kdež i já sem se pod rejement pana Vilíma Trčky na českéj pštalunk potřebovati dal.

KAPITOLA 6

Léta Páně 1596. Poznamenání třetího tažení do Uher pod panem Vilímem Trčkou, nejvyšším nad 3000 německejch knechtů. Již na 22. rok věku mého.

Slyševši o dobrém jménu pana Vilíma Trčky a že jest zkušenej soldát, byl sem žádostiv pod jeho rejement se dáti. Jakž pak i skrze vzáctný přátely mé jsem poručen a rekomandýrován byl. On byvši toho vděčen, za aufvartera mě přijal a 32 R. na měsíc při mustrunku dobrý mi udělal.

Souce pak v Chrudimi zmustrováni, táhli sme až do Altenburku uherského. Tu sme naše ležení rozbili, až se všechen lid Jeho Milosti císaře tu spolčil. Kderéžto pro paměť, kdo s jakým počtem lidu přitáhl, sem poznamenati pominouti nechtěl. A předně:

Rejtarstvo

nejvyšší pan z Kynšperku Rakušanů	1000
pan z Žerotína Moravců	1500
Franků	1300
kurfiršta saského	1000
biskupa salcburského	1000
pan Václav Pětipeskej Čechů	700
pan Václav z Lobkovic Čechů	500
pan Karel Tetaur Čechů	500
kyryсарů	600
Valounů	1000
pan Nadáždy husarů	1500.
pan Pálffy též husarů	1000
a tak všech rejtarů učiní	13600

Pěchoty

bavorskej rejement	1200
pan Vilím Trčka českéj	3000
pan Rudolf Chynskéj českéj	3000
pan z Žerotína Moravců	2500
falckraběcí při Rejnu	500
švábskej rejement	4000
pan Rudolf z Brejsu Rakušanů	1500
pan Jagenreitr Rakušanů	1000
pan Pálffy hejduků	3000
a tak vši pěchoty učiní	17700
což v jedné sumě císařského všeho lidu udělá	33300

Prve pak, než se ten lid všecken sebral, přijel do pole nejvyšší polní maršálek pan ze Švarenburku. A když lidu nemálo v ležení již měl, chtěl svého štěstí velkou čatou v Rábu košťovati. A když sme jednomu pasu přitáhli, nemohši rejtarstvo přesaditi, a most, kderej měl připraven bejti, nevyřízením arkolaimistra a jeho neopatrností že jest to sešlo, bez vyřízené věci sme se zase do ležení našeho navrátiti mušeli. Nad čímž pan feltmaršálek, zazlenej souce, velmi tuze arkolaimistru, totiž panu z Princnštejna, domlouval.

Když se pak všecken nahoře psanej lid do pole sjel a střelba velká se vši municí též před rukama zhotovena byla, 9. Julii hnuli sme se odtad a táhli sme k Vácovu.

Turci, jakž o nás v té pevnosti zvěděli, město zapálili, 50 křesťanů, kdeří u nich vězni byli, stínali. Město opustili a se vši svou kořistí k Budínu se dali.

My pak tu naše ležení rozbili a zašancovali, město zpevnili a dobře vosadili.

Jeho Milost arcikníže Maximilián, náš polní pán, ráčil i tu k nám do pole přijeti a vzáctně střelbou přivítán bejti. Potom Jeho Milost ráčil 2000 lidu vybraného k Peštu na čatu poslati, pokadž by se nepřítel na jakej šarmiel vydati chtěl, a my abychom tudy nějakého dobrého kunšovtu z Budína dostati mohli. Ale nepřítel se nijakž z fortele svého vydati nechtěl, pročez opěty bez vyřízené věci druhého dne do ležení našeho sme se navrátili.

Druhého dne přepadl k nám z Peštu jeden prýbek. Ten toho jistou zprávu dával, že Turci jistej kunšovt mají, že chceme Budín oblehnouti. Pročez obávajíce se toho, všechny ženy a děti své s nejlepší kořistí odtad do Hatvánu vypravili a zaslali.

Což ujistivši se Jeho Milost takovejm kunšovtem, ihned kázal zase šance strhati, ležení sebrati a k Hatvánu nejupřímnější cestou táhnouti.

Kdežto třetího dne na úsvitě v dobrým šlachtordnunku sme před pevností parádu (mimo nadání nepřítel) udělali. Valoni napřed skorerii učinili a Turky, přede dnem na předměstí senný stohy dělajíc, našli, jich něco zbili a něco jich do pevnosti vskočilo. Potý na ně zase vypadli a utěšeně se svýho pomstili, takže se zase na nás retirýrovati mušeli.

Pod tím náš polní maršálek, spatřivši místo příhodné k obležení té pevnosti, kvartýry nejvyšším rozděliti poručil. Potom ihned bylo nejvyššímu panu Trčkovi poručeno, aby se k pevnosti šancoval. Což se i ochotně stalo.

Jakž dvoje ležení před pevností rozbité bylo, byli nejvyšší nařízení, kdeří se k mostu ze 3 stran šancovali. Totiž můj nejvyšší z jedné, tu, kde pevnost[i] hlavní a hlubokej vodní příkop byl, pan Rudolf Chynskej z druhé strany města a pan Rudolf z Brejsu z třetí strany. A jakž šance a laufgroby udělány a střelba, jakž náleží, plantýrovaná byla, tehdy ze všech tří stran bylo ustavičně k pevnosti silně stříleno. Jakož pak i nepřátelé, ukázavši se hrdinsky a na sobě znáti davši, že se do posledního brániti chtějí, to, což notnejm soldátům náleželo, z druhé strany též činili.

Jednoho dne, vypadši z pevnosti dosti v skrovným počtu, do šanců nejvyššího pana z Brejsu, kdež se dvouma rakouskejma praporci svého lidu ležel. Kdeřížto prve, nežli je nepřítel atakýroval, nad svejm nejvyšším a závazky svejmi se zapomenuvše, jeho vopustili, a z šanců utekši, nad tím vzáctnejm kavalírem zradili. On pak, souce poctivý myslí a nemohši jich svejm napomínáním zdržeti, sám druhej spolu s Fosatem, štolmistrem svejm, zůstal, nepřítel dočkal a jemu se statečně, dokad mohli, bránili, avšak hrdinskou mysl svou smrtí zaplatili. Kderejch jistě veliká lítost v ležení od nejvyššího až do nejmenšího byla.

Ty 2 praporce pak jeho knechtů druhého dne za šelmy lány byly.

Vtom přitáhl generál z Horních Uher pan z Týfnpachu k ležení našemu, majíce lidu pěšího a jízdneho 11 000. Položil se z třetí strany pevnosti a byly mu dopřány šance nebožtíka, toho poctivého pana z Brajsu.

A když pevnost byla ze tří stran k šturmu prostřílenu, nočního času přitáhli sme na velkejch válcích krytej most na šífích, uměním pana z Princenštejna, arkolaimistra, udělanej. A přede dnem sme jej do příkopu u pevnosti, kdež velmi hluboká voda byla, vstrčili, takže na druhou stranu břehu k pevnosti dosahal a byl volovejmi syrovejmi kožemi po vrchu pro voheň přikrytej. Podle něho druhej most odkrytej pro všelijakou potřebu, buď pro retirádu, anebo co jinýho, sme taky přiváleli a přistrčili. A jakž se rozednívalo, hned ze všech tří stran silně k šturmu sme pustili a jméno Ježíše vzývali.

Z naší strany jeden přední vlaskej kavalír, conte Auggiero d'Bagni, vyprosivši sobě na mým nejvyšším, s 50 muškátýry vybranejmi napřed se přes ten most pod brešu alozíroval a hrdinsky se choval. Na něj šel napřed náš nejvyšší se všemi námi aufvartary s dobytejmi rapíry a rondáčemi, a kdo rundáče neměl, tehdy s tulichem. Potom praporec hejtmana Stampy a nejvyššího lejtnamta pana Julia Cesara Strasoldi.

A tak sme k prvniemu šturmu silne hnali. Kdež naproti tomu Turci statečne breši hájili a jistě nám viděti dali, že také soldáti sou a braně v hrsti že také držeti umějí. Jakož pak nemálo lidu nám tu v prvniém šturmu zůstalo, pročez sme se retirýrovati a od toho šturmu upustiti museli. V té pak retirádě díl toho šífu, kderej přikrytej a nejbezpečnější bejti se zdál, v témž příkopě se potopil. Kdež hejtman Stampa s 40 soldáty svejmi utonul a zahynul.

Nejvyšší Pálffy, souce nařízenej k druhému šturmu, v našich šancích svy hejduky s velikou furií též k šturmu hnal. Kdež přes ten holej most nemalou škodu od nepřitele pocejtil. Pročez také s nemalou ztrátou svejch soldátů odtáhnouti a se retirýrovati mušel.

Třetí šurm byl dán rejementu švábskýmu. Kdere[j]žto týmž způsobem, vzavši od nepřitele velkou újmu na lidu, též od šturmu odražen byl.

Takže Turci hrdinsky a podstatně svejch hrdel bránili. Jakož sou to na druhým a třetím posto, kdež pan Chynskej a pan z Týfnpachu šturmovali, též činili a nám bez přestání odpírali. Což až přes poledne juž bylo to trvalo.

Souce my ak z rejementu pana Trčky zase refreskýrováni, nedada nepřiteli oddychu, silně sme do pevnosti na nepřitele tiskli. A oni zase silně nám odpírali. Tu pan z Princnštejna dal z našich šanců vohnivý koule do pevnosti střílet, kdež se domové zapálili. Odkadž nepřátelům velikej strach a horkost pocházela, takže se v breši déleji z[d]rž[e]ti nemohli, nýbrž poustupovali, a kde svou retirádu měli, tam se obrátili. Na niž sme my s pomocí boží silně tiskli a je ze všech jejich fortelů (však s nemalou ztrátou také našeho lidu) vytloukli. Než posléze pak, když sme je na jejich plac, kdež jejich muskea stála, vytiskli, tu nám právě do prostředka v údolí, neb z jedné strany náš rejement na ně bil, z druhé strany vskočivši taky pan Chynskej a opanovavši svou brešu, a z třetí strany pan z Týfnpachu. Nicméně z též jejich muskea vyvalilo se 50 Turků s dobytejmi šavlemi, kdeří při svém chrámě umřítí oumyslu byli, statečně se potkali a jistě velikého mužství dokázali. Však nicméně Pán Bůh všemohoucí, souce s námi, nám vítězství z milosti své svaté propůjčiti a dáti ráčil, takže všechno, staří i mladí, ženy i děti, od meče zhynouti museli. Ale všechno se až právě do posledního bránilo, jakož i mnohé ženy, co sem sám očitě viděl, okolo sebe voháněly, čím mohly. Našich také tu při obležení té pevnosti a jí dobejvání přes tři tisíce zhynulo.

Tu se nemálo kořisti dostalo že téměř toho nejšpatnějšího muškátyra nebylo kderej by dobrého pejtu odtad neodnes. Nejvyšší můj pan Trčka, ten při dobejvání hlavní pevnosti

zabivši svou vlastní rukou beka, dům jeho opanoval. A po složení nepřítele, když se varty dobře osadily, pan nejvyšší odtad vězně své pobral. Předně bekovu máteř, jeho ženu, kderá nadmíru pěkná byla, dvě velmi pěkný panny, dvě jeho pacholat, agu (nad míru silného a vysokého muže) a jednoho čahuše. K tomu 8 velmi pěkných tureckých hlavních koní a 50 vězňů křesťanských sme tu vysvobodili. Při témž šturmu sem já v domě jednoho předního Turka pěkných hlavních kůň, tureckých pěkných velkých koberec a jednoho Turka s pěkným zavítím dostal.

A tak když ta pevnost s pomocí boží 3. Septembris léta svrchu psaného odňata nepříteli Turku byla, ještě sme za někdejší den tu zůstali, až by se naši, kdejší hrubě zraněni byli, pozhojili a způsobní s námi táhnouti mohli.

Nejvyšší pan Trčka své vězně dobře choval, obzvláštěně fraucimor. Neb jim v staních jejich koberce na zem, aby na nich sedali, prostřítí dal, jídlem a pitím dobře choval a zvěděvši, že bekova žena dobře zpívati a na kobzu hráti umí, jí sobě začasté naprosil, že jest mu zpívala a hrála. Však nějakou velmi žalostivou melodii, takže mnohý jejich slzy přitom litovati musel. A když pan nejvyšší jí potěšiti chtěl, tehdy jí sliboval, že jí proti jisté vejplatě s jejími pannami zase do Budína pustiti chce. Což se potom i stalo. Tu ona hned veselejší postavu na sobě také ukázala. Mně se zdá, že sem druhéjch pěknějších rukou jakživ u ženského pohlaví neviděl.

Aga pak a čahuš, souce těžce prostřeleni, pan nejvyšší je kázal svejm barvířům bedlivě hojiti. Jakož pak aga se vyhojil, ale čahuš od své rány a máteř bekova od žalosti umřeli.

Chtíce pak Jeho Milost arcikníže odtad odtrhnouti, šance a pevnost kázal, prachem rozhoditi a zemí srovnati. Tu jest mně psaní od paní máteře mý stěžně na poště přišlo, v němž mi oznamujíc, že jesti Pán Bůh všemohoucí prostředkem časné smrti strejce mého, urozeného a statečného rytíře pana Jana Hýzrlý z Chodův na Cholupicích, Kundraticích a Popovicích z tohoto světa povolati ráčil. A mně že statek svůj všecek odkázal. Však že mi v tom přátelé moji někdejší velikou překážkou soudem činiti chtějí. Protož chci-li svému dobrému a nechci-li sobě takového nápadu zmrhati, abych se od rejementu vyprosil a stěžně domů přijel a exekuci právní vedie způsobu práva, nedada 6 nedělím projíti, odporné straně zastavil.

Já pak, ačkoli sem nerad chtěl z pole odjeti, nýbrž konec toho tažení dotrvati, však byvši kavalír chudej, té příležitosti za hřbet položiti a jí sobě doma zmrhati žádnej z dobřejch s

přátel v poli mi toho neradil. Nýbrž i od mého nejvyššího ponuknut sem byl, že vojna v[ž]dyckny se najde, ale takový nápady že ordinari nejsou, protož abych jel a času svého nemrhal. Z čehož poděkovavši nejvyššímu svému, rady jeho sem uposlechl a na cestu sem se hned strožil.

KAPITOLA 7

Poznamenání jízdy z ležení od Hatvánu do Prahy, a jak mi se vedlo

Měvši z ležení odjeti, přitrefilo mi se dobrý tovarystvo. Nébo rovně také nejvyšší za příčinou rejementu vypravil k císařskému dvoru nejvyššího lejtnomta jeho, fendrycha Carlo Ursini, s kderejmžto všedše na poštyrskéj kočárek, z ležení sme vyjeli.

A přijevši nočního času mezi Treglau a Palankou do hustejch lesů, souce v hlubokým ouvoze, tu na nás okolo 60 Pálffyovejch hejduků z zálohy vyskočilo. A nám hned ručnice v bok stavili, a nechceme-li zemřítí, abychom jim, cokoli máme, dali. My nejsouce nežli dva a nemaje při sobě nic jiného nežli naše kordy, takové moci sme odolati nemohli. Nýbrž nechtíce tak mizerně od takovejch nákeřníků zemřítí, jim sme bráti nechali, co sme měli. Přes půl druhýho sta dukátů potom všečen náš hatvánskej pejt, mně hrubě pěkněj tureckej koberec a pěkný šitý pleny. Tak nenechavši nám ani zlámanýho peníze, kromě našich kordů a od šatstva (bojíce se, aby se tím v ležení neprozradili), nás naši cestou jeti nechali.

My pak s velikou nouzí a všenejm hladem sme se druhého dne do Vostřehoma dopravili. A odtad hned zpátkem do ležení příhodu naši panu Pálffymu psali i jistá znamení nám našich pobranejch věcí tam dali tak, kdyby se toho co tam v ležení prodávalo, aby takoví loupežníci zjímání byli. Psali sme taky pod náš rejement dobrejm přátelům, aby na to pozor dali, kdyby se toho se vyhledalo. Jakož sme se pak toho po času dověděli, že jich 24 z toho tovaryšstva zvěšeno bylo.

My pak, natrefivši na to štěstí hejtmana Oratio Mantua, kderej se mnou z Nýdrlantu táhl, tu na Vostřehomě juž nejvyššího lejtnamta té pevnosti. Ten nás tu dobře choval a ještě tolik peněz, nač bychom se do Prahy dopraviti mohli, nám zapůjčil.

Přijevši já pak do Prahy, tu sem paní máteř svou našel a o všech věcech dobrou relací strany mejch příležitostí sem vzal. Čehož sem skrze soudy s velikejm zaneprázdněním a štěstí mého zameškáváním po několik let pocejťovati musel. Avšak vždy potom s velikejm nákladem a outratou k šťastnému konci vše sem z milosti boží přivedl a při svou obdržel.

Mezi tím časem pak poznavši já a usoudivši běh tohoto světa, umínil sem stav svůj proměnit a v stav svatého manželstva vstoupiti. Jakož pak jednoho času v městech pražskejch na jednom vzáctném pankytě uhlídavši jednu pěknou a čilou dámu jménem pannu Anížku Šanovku, dceru urozeného a statečného rytíře pana Šebestiána Šanovce z Šanova a na Smolotelích, Jeho Milosti císaře ustanoveného rytmistra nad třima sty arkabuzary v Uhřích, kderej veliké a dobré jméno jak mezi soldáty, tak i v turnajích a jinej[ch] rytírskejch kratochvilích rozhlášené měl a život svůj v Uhřích dokonal. Jehož milé duši Pán Bůh rač milostiv bejti.

Té tehdy vzáctné dámě sem se hned podal a ji, aby mě za služebníka přijala, s náležitou uctivostí sem prosil. Ačkoli byvši táž dáma vši cnosti a studu panenského plna, mně mlčenou odpověď dala. Však srdce mé od ní nikdýž vzdáleno nebylo, nýbrž mě k tomu táhlo a vedlo, že sem té dámě celej rok náležitě sloužil a toho při Její Milosti paní máteři její a při Jich Milostech páních přátelích se vši náležitostí uctivě vyhledával, aby mi se táž vzáctná dáma k stavu svatého manželstva dostati ráčila.

Jakož pak po častém a šetrném toho při Jich Milostech (tu, kdež náleželo) vyhledávání byla mi má nejmilejší dáma k témuž svatému stavu zamluvena a připověděna. Potom léta 1597, v středu po Božím těle, to jest II. Junii, na paláce v soudné světnici od Jich Milostí nejvyšších pánův ouředníků a soudců zemskejch vedle starobylého a slavného obyčeje Království českého vyprošena a téhož léta na den svatého Jiljí, I. Septembris, k stavu svatého manželstva šťastně dodána. Čehož Pán Bůh rač na věky pochválen bejti a nám spolu v svornosti, v víře a lásce až do hrobu dáti setrvati a potom v nebesích se bez skonání radovati. Amen.

Stáří pak věku mého, když sem se ženil, šlo mi na 23. léto. A v plném pak roce, to jest léta 1598, 18. Septembris, ráčil nám Pán Bůh s mou nejmilejší manželkou cerku dáti, jízto jméno na křtu svatém Zuzana Kateřina dáno bylo.

Potom lét[a] 1599, 29. Augusti, opěty Pán Bůh ráčil manželce mé nejmilejší šťastně pomoci a nám spolu syna jménem Kryštofa Vratislava dáti.

Item léta 1600, 23. Octobris, narodila se cera má Marie Lukreci a léta 1602 ráčil mi Pán Bůh synáčka mého Kryštofa Vratislava, stáří na druhé léto, z tohoto světa k slávě svý věčný, bohdá neskonalý, povolati. Téhož léta umřela Zuzana Kateřina, dcera má, stáří něco přes 3 líta, kderážto den a hodinu smrti své ještě za zdravého života nám rodičům oznámila; což se tak i stalo. Kderážto bohdá, nepochybně věříc, na slávu boží patří.

Léta pak 1603, v outerej po sv. Trojici, ráčil nás manžely Pán Bůh zase potěšiti a nám ceru Esteru dáti.

V tom pak čase něco přes 4, léta, jaké by mé předsevzetí bylo (co sem pro soudy v zemi zůstávati musel), jiného nic nebylo nežli hospodářstvím se zabávání a historie čítání. Časem také kdy se při dvoře Jeho Milosti císaře jaké kratochvíle, buď k kroužku, nebo kvintáně běhání i také v maškarádách mezi vzáctnejm tovarystvem začasté sem se potřebovati dal. Jakož pak téměř žádná maškara na nejpřednějších veselích nebyla, abych já v ní také (kde vzáctné tovarystvo bylo) bejti neměl.

Když mi pak Pán Bůh v těch letech s mejmi přátely (o nápad) k pokoji přijíti dáti ráčil, táhla mě zase mysl má k krýksmanskému životu. Majíce pak manželku hrubě milou a souce spolu z milosti boží u veliké lásce a svornosti, bylo mi na to z druhé strany těžko mysliti, jakejm způsobem bych mohl oumysl svůj před sebe vzíti, abych zlejm lidem (a zláště nepřátelům soldácký mysli) pomluvy ujíti mohl. Však myslíce na rodiče a předky svý, též manželky mé nejmilejší, obzláštně pak pana otce jejího, že též z krve soldácký pochází, tím méněji že mi toho zbraňovati a jiní lidé za zlý moci míti budou. Znamenajíce i to při tom, že co na tam světě může votec dítkám svejm lepšího po sobě zanechat jako dobrýho jména. Nebo statek se může utratiti, ale jméno dobré po rodičích zůstává. A mnozí statku zbytky mají, však sobě ani bližnímu svému nic dobrého neudělají, což obzláštně juž tato léta se spatřuje.

Z té tehdy příčiny, odloživši jiné všeho myšlení na stranu, manželku svou (u přítomnosti Její Milosti paní máteře její a někderejch pánův a přátel předních) sem žádal, aby proti tomu nebejvala a mně mý krýksmanský mysli nezbraňovala, s mnohejm přitom předkládáním předkův a rodičův jejích a mejch. Což s dobrejm povážením jejím a s radou Její Milosti paní máteři svý i pánův přátel svejch jest mně k tomu povolení své dala. Já pak také vedle nejvyšší možnosti mé, jak sem nejlípe mohl, jí sem před odjezdem svejmi clami opatřil.

Majíce pak pán, pan Ladslav z Šternberka na Zelené Hoře a Plánici, Jeho Milosti arciknížete Matyáše komorník, 1000 koní na české pštálunk verbovati, znajíce mě od mladosti mé a souce na mě hrubě laskav, slyševši, že oumyslu sem do Uher táhnouti, shledavši se v Praze se mnou při dvoře Jeho Milosti císaře, se mnou jest jednal a mě sobě zamlouval, abych s ním táhl a 100 koní archabuserů vedl. Z čehož sem se vmluvna (s velikejm poděkováním) činil, chtějíce raději ještě něco více tak zkusiti a se přiučiti nežli v něco, čemu bych nerozuměl, se dáti. Ale však poněvadž nechtěl bez toho bejti, to sem k sobě na žádost jeho přijal.

Kapitola 8

Léta Páně 1603. Poznamenání štvrtého tažení do Uher za rytmistra nad 100 konmi pod nejvyšším panem Šternberka, a co se v témž tažení zběhlo. Juž věku mého 29 let

Toho času byl nám mustrplac v poli půl míle od Rábu jmenován. A když se ten 1000 koní velmi opravnejch sjel, byli sme 11. Junii mustrováni. Majíce pak já pod praporec svůj na přimluvu našeho nejvyššího lejtnamta pana Adama z Trautmannsdorfu jednoho Urbana Hendle za vochtmistra svého a davši mu anryt na 22 koně po 30 zl., k tomu i libraj po 8 zl. jedna, mně takový rejтары na mustrplac se třima stavu rytířskýho a štyrma agušpanycary přivesti měl, čehož neučinil. Nýbrž peníze utrativši, nad svou poctivostí se zapomenul a mě k veliké škodě přivedl. Neb sem mušel týž počet dáti jinde verbovati a jim svého měšce po 30 zl., k tomu i novou libraj dělati dáti. Nebo toho času nám místo mustrplacu za jeden měsíc s anrytem dáno bylo, protož chtěl-li sem svejch 100 koní zouplna míti, mušel sem jim po 30 zl. dávat. A tak sem tu skrže toho lotra vo 836 zl. ke škodě přišel.

Muším i toho tuto dotknouti, co jest se mně spolu s jedním mejm tovaryšem, rytmistrem Hanshozem, jednoho času, prve než sme zmustrováni byli, tu směšného přitrefilo. Byli sme od nejvyššího spolu k Altnburku k našim komisařům ku panu Lackovi Šternberka pro několik tisíc na těch 1000 koní odesláni. Přijavši pak takové peníze, nic se nemeškaje, zase sme k ležení našemu svou cestu vzali. A nemohši dnem dostačiti, noci sme nastavili, až sme vohně v našem ležení spatřili i psy štěkati slyšeli. Vtom na nás oba a na 2 trubače naše kdeří s námi na kočárku seděli, i na kočího veliká dřimota přišla, že sme zesnuli. A přijevše do ležení a již blízko před náš kvartýr, všichni sme procejtli a v ležení se viděli. Však v okamžení zase ihned zesnuli a skrže ležení naskrz k tomu ještě 2 míle za ležení projeli. Přitáhši nás pak koni k

Dunaji až k samému břehu, s námi zastavili. Vtom jeden kůň zarehtal, takže sme se probudili. Vidouce my se pak u Dunaje a tma bylo, tomu sme se nadiviti nemohli, kde sme se tu vzali, a nikde sme se poznati nemohli. Na kočího sme láli, kde jest nás vez, nebo že sme se již byli v ležení a v našem kvartýru viděli. Privil, že se Boha dokládá, že neví, co je se to stalo, on taky že jest se v ležení viděl, než že jest se dřímoty jako i my zdržeti nemohl. Vidouce my, že jest se i nám to přitrefilo, Pánu Bohu sme to poručili, chválíce Pána Boha, že jest se nám něco horšího nestalo, aneb že s námi do Dunaje nevtrhlo. Tak sme se tu až do svítání zůstali a se poznali, že sme 2 míle pod Ráb podjeli (na to štěstí, že ta pevnost již zase v našich rukách byla).

Vrátivši se pak z daru božího beze vší škody do ležení, jiní sobě z toho smíchu dosti nadělali, a jakou to cestu od Altenburku sobě sme vybrali, nás smíchy se ptali. Jiní se pak na nás zakládali, že sme včera přijeli a peníze přivezli, a že sou nás viděli, o tom jistili, ale o naší příhodě nevěděli, čemuž sme se potom za dlouhej čas dosti nasmáli.

Když tak rejtarstvo svý peníze zouplna měli a zmustrování sme byli, já taky svý rejтары zouplna měl, 3. dne sme se odtad po mustrunku, totiž 3. Julii, hnuli a u Komárna naše ležení rozbili a naše randevu, až se všechen císaarskej lid tu strhl, měli. Kderéhož tu v počtu bylo, jakž poznamenáno tuto jest:

Rejtarstvo

nejvyšší pán, pan z Šternberka českých koní	1000
pan Karel Kolnic Rakušanů	1000
pan Ginter z Golcu Moravců	1000
pan hrabě z Halachu Franků	1000
a kyrysarů	500
pan Rajngrof kyrysarů	500
Helwrsu Braunšvejckých	500
pan Krystof Buchomíř	600
Ramé Valounů	400
hrabě Arnošt z Mansfeldu Renfon	200
pan Zejfríd Kolenic husarů	1500

pan Nadáždy husarů	1600
pan Tursy husarů	1000
pan Rubr, nejvyšší z Tokaje, greničarů	1000
a tak vši jízdy učiní	11 800

Pěchoty

rejement nejvyššího pana Pece	3000
pan z Meršpurku	3000
pan Ferdinand Kolnic	1500
nejvyšší Ergot	3000
nejvyšší z Hofkirchu	3000
Jeronýmus Purkhart Roswurm	2000
nejvyšší Riemer Rakušany	1500
nejvyšší Kaspergar	3000
nejvyšší Germanico Strasoldo Vlachů	3000
pan hrabě Sulczu	3000
obr. hejt. z Princnštejna	300
obr. hejt. Lenart	300
pan Zejfríd Kolenic hejduků	3000
nejvyšší Ruber hejduků	500
suma vši pěchoty	30 100

Když ten všechen lid i arcolai se strhl, hnuli sme se odtad a přitáhli sme k Vostřehomu.

Tu k nám náš polní maršálek pan Krystof Heřman Roswurm přijel, kderej sám všemu vojsku absolute komandýroval. A hned jednu velkou čatu k Budínu pro kunšofty, a aby Turkům dobytek z pastvy zajali, odeslal. Hrajíce pak nejvyšší o to, kdo by z svejch rejtarů vyslati měl, přišlo na mýho nejvyššího. Kdež i my rytmistři potom spolu hrajíc, natrefilo štěstí mě, abych já svejm praporcem táhl.

A bylo mi od našich 1000 koní ještě aušus 300 vejbornejch, koní pod mou kompanii a 50 husarů s dobrejm vegvejs[t]erem přidáno. K tomu nejvyšší Erkot s 700 vybranejmi muškaterý od svýho rejementu pro zálohu a retirádu také táhl, ale já komenda nad rejтары sám měl.

A tu majíce dobrého vegvajcera, táhl sem nočně přes hustý lesy a hory až půl míle od Budína. Tu nejvyšší Erkot položil v jedné dolině do zálohy svejch 700 muškátýrů. Já pak jednomu husaru v zelenejch šatech kázal sem na strom jedlovej vlísti a číhati, když by Turci dobytek na pastvu hnali, aby místo (kde ženu), a silná-li convoie přitom jest, dobře znamenal. Vtom dva holdovní sedláci nenadále na nás trefili a hrachovej chléb nesli. Od nich sem kunšofty dostal, že veliká dražota jest, nežli že čekají svýho vojska. Kdež nemálo profantu sebou vezou a ženu, lidu pěšího drahně a do 8000 že mají, nežli rejtarstvo na větším díle že jest k Hatvánu vodtáhlo a málo jízdy tu zůstalo. A vokolo hodiny na den že dobytek na pastvu vyhánějí a něco rejtarů že jich konvoírují. S tím sem je zase propustil.

Vtom pak husar, sešedši s jedle dolů, zprávu dával, že s dobyt看em juž opodál od pevnosti sou a do šedesáti jízdy že je provázejí. Tu sem husary napřed vyslal, aby dobytek zaskočili, a z druhý strany cestu k Budínu sem také zaskočil a na Turky udeřil, jim do 800 volů a 2000 vovec zajal a rozrazivše je, 3 vězně na živě a 4 hlavy dostal. A dobytek s těmi 50 hejduky až na zálohu, kde mušketyři byli, sem odeslal.

Vtom přes 3000 jeničárů z pevnosti vyskočilo a do třicíti koní. Tu obávajíce se já, aby dobytka nehonili, s nimi sem šarmicloval asi na hodinu, až sem rozuměti mohl, že husaři dobytek vodehnali. Pěchota turecká z svýho fortele se vydati nechtěli, nýbrž ti rejtaři na zálohu jejich mě dovésti usilovali. Ale já znamenavši, kde janičáři do rákosí se kladli, z svýho fortele též sem se vydati nechtěl. A tak vida čas svůj, pomalu sem se retirýroval a šťastně z milosti boží se všemi svejmi s vyřízenou věcí sem se do ležení navrátil, vězně panu feldmaršálkovi odevzdal a od něho přívětivé poděkování přijal, o čemž taky že chce před Jeho Milostí císařskou mě chváliti a další fedrunk učiniti. Dobytek pak, zachovavši můj díl, co na mne s nejvyšším Erkotem náleželo, vostatek sme mezi všechny naše soldáty, kdeří na čatě byli, k rozdělení dali.

Majíce pak pan feltmaršálek od těch tří Turků dobrý kunšofty, ihned sme se odtad hnuli a táhli sme k Peštu, kderéžto město prve před rokem od našich bylo mocnou rukou Turkům odňato. Pod týmž městem asi dvoje hony sme naše ležení rozbili a se zašancovali, šífpruk na Adonskej vostrov udělali. Kdež pan hrabě z Sulcu svejm rejementem a s arcolai jakožto generál-cajkmistr svůj kvartýr sobě vzal a se dobře taky zašancoval. Nejvyšší Strasoldo taky svejmi Vlachy na štvrt míle u jakéhosi obořeného kastelíku nad panem hrabětem Sulcu se položil. A to proto, poněvadž rejtaři daleko od ležení na vartu táhli, kdyby jaká potřeba jim nastala, aby svou retirádu tu míti mohli.

Jedné noci, když mě varta s mejmi rejтары natrefila, veliké neštěstí zatím v ležení mi se přitrefilo, že mi Valoni truhlu mou kdež za 3000 stříbra a řetěz ze 200 dukátů byl, ukradli. A leževši tři z mý čeládky v staně, omámeni ve snu byli, že procejtiti nemohli. Jakož potom, když se to zlodějstvo tak hrubě rozmohlo, avšak na mně začátek se učinil, divnejm prostředkem Pán Bůh to potom vyjeviti ráčil, jakž o tom níže na svém místě dotknu.

Třimecítmého pak dne Septembris z druhé strany Dunaje našeho ležení, přitáhl Turek do pole se 100 tisíci lidu vejborného, mezi nimiž byl Švarcšrajbr, jeden velikej rebel císaře tureckého a udatnej soldát. Ten majíce od pána svého zase milost, 9000 lidu opravného pod sebou měl. Tu sebou velikou věc dobytka přihnali, totiž buvolů a vovec mnohonácte tisíc. A jakž své ležení rozbili, ihned Budín a jiné pevnosti v Dolních Uhřích s silnou konvojí dostatečně profantýrovali, a jakž nejlípe bejti mohlo, vši a všelijakou municí na 3 líta vopatřili a čerstvejím lidem vosadili.

A když to všeckno vykonali, nejednou než několikráte chtěli taky šífpruk sobě na Adonskej vostrov udělati, ale bylo jim toho nejednou než několikráte od nás zbráněno, takže vždyckny odtad svou retirádu bráti museli.

Majíce pak nepřítel na své straně nevelkej vostrůvek a velikou armádu na vodě, usiloval všelijak lidu svého nákej díl na vostrov Adon lozírovati. Jakož pak 1. Octobris, majíce opět já vartu svou kompanií a sobě od generál-vochtmistra pana z Tili návěští dáno, že jistý kunšofty sou, že této noci nepřítel s šífy mocně přesaditi chce, protože abych dobrou a bedlivou vartu držel. Té noci bylo pak tak tma, že jeden druhého na 2 lokty zdýli viděti nemohl, kromě co po paměti vedle břehu z jednoho šiltvachtu na druhé se sjíždělo. Majíce pak já jednoho starýho greničára, kderej něco turecky a uhersky dobře uměl, jeho sem při sobě stále na šiltvachtu proti tureckýmu vostrůvku měl, a na zemi s ním tu celou noc sedě, sme pozorovali, co Turci spolu rozmlouvali, co dělali, čeho žádali, a co v oumyslu měli, sme porozuměli, takže šífy zvrťávali, dohromady vázali a prkny je přikrejvali, rejтары na ně uvažovali, aby je tím způsobem přepraviti mohli. Což všechno slyšeti bylo, neb té noci pozorno bylo. A k tomu také, když jeden uchem k zemi leží, dosti zdaleka by bylo, i přes vodu, všechno, co se dělá, uslyší. Slyševši pak šust na vodě i dupání koní, jednoho svejch aušpanycarů sem ku panu Tilly, generál-vochtmistru, odeslal a jemu tu avízu, že nepřítel silně přesazuje, sem dal. Nepřítel pak, jakž na břeh přišel, hned u jedné vinici šance vyvrhovati počal; a rejtarstvo jejich dobrou vartu drželi a silentium stáli. Však šustění jejich bylo tak pozorný, jako by tu bylo, neb sme od sebe ani půl honu nebyli. A tak jeden šíf za druhéjím s

lidem přesazoval, pročež sem svý šiltvachty z jedné na druhou až na corpo de guardia retirýroval. Nepřítel pak tu celou noc silně se přepravoval.

Něco málo přede dnem přijel ke mně generál-vochtmistr

s padesáti konmi a všechnu informací o nepříteli ode mne vzal. A na úsvitě přijel pan feldmaršálek svou kompanií rekognozírovati pole. Však prve té noci všechen lid z ležení na vistrov převedši, v dobrej šlachtordnunk uvedl. Kdež další resolucí u kastelíku nejvyššího Strasoldi s velikou chutí potkati se očekávali.

A když pan feltmaršálek pole dobře zhlíd a nepřitele rekognozíroval, zpátkem se vrátil a v dobrým řádu na nepřitele poznenáhlu táhl. Kdež nepřítel již u té viničky, jakž prve dotknuto bylo, 3 kusy střelby zašancováno měl a při ní 1000 janičářů a 8000 jízdy bylo. A ti byli všichni Švarcšrajberovi, neb velmi po tom dychtěl, aby se svejm lidem potkati a křesťanů zkusiti mohl. Neb v těch zemích jakživ nebyl, protož svého štěstí napřed koštovati a něco více nežli nás povědomí Turci sobě dovésti chtěl. Přičemž také sám osobně byl.

A jakž obě vojska se spatřily, Turci, majíce dvoje trefení udělané, hned první díl, na naše husary velikou furii (jichž bylo 3000 circa s[uma], lid na větším díle obnaženej a velmi zle armírovanej, však statečnej) trefili a do 2000 husarů rozrazili. Druhý jejich trefení udeřily na dva německý rejemy, i ty taky roztrhly. Tak z jedné strany retoval husary pan Karel Kolnic a pan z Golcu a knechty pan hrabě z Holachu a Rajngrof svejmi rejтары. Čeští pak naši rejтары udeřili sme na janišary, kde střelba byla. Majíce při sobě regement pana Pece, tu sme jim střelbu odňali, janišary z jejich fortele vyprali, ty šance i střelbu opanovali a do ležení tureckýho obrátili. Kdež Sardar chtěl více lidu na pomoc Švorcšrajberovi přesaditi, ale bylo mu od nás toho dostatečně bráněno. Vtom zase husari a ti dva rejemy knechtů, spravivši se zase znovu, trefili a hrdinsky se chovali, takže nepřítel zpátkem ustupovati mušeli.

Kdež Švorcšrajbra jeho předsevzetí velmi zmejlilo, čehož svou nenabytou škodou litovati mušel. Neb ačkoli ta bitva od samého rána až daleko dobře přes poledne trvala, že štěstí dlouho neukázalo, koho by v té bitvě favorizírovati chtělo. Až Pán Bůh všemohoucí nám, pravdy jeho zastávající, vítězství dáti a nepřítel zpět obrátiti ráčil. Tu my postih[a]jíce je, co od meče nezhyulo, to do Dunaje vskočilo a se, muži i konský pohlaví, ztopilo. Kdež ani jeden odtad neodešel. Nebo pod hrdlem bylo od pana feltmaršálka zapovědino, aby žádněj žádnýho na milost nepřijímal, nýbrž neživil. Což se také stalo. Však nicméně o

Švorcšrajberovi zpráva jistá od prýbeku se dávala, že by nejprvnější do Dunaje skočil, a máje dobrej kůn pod sebou, na druhou stranu přeplouti měl.

Po složení pak nepřítel, byvši vostrov Adon několik mil zdýli a míli v místech šíři, dal pan feltmaršálek jej všudy dobře zkurýrovati, a co se kde ještě nepřátel bylo skrylo, postíhati. Takže ani jeden zase k svýmu Švorcšrajberovi se nenavrátil, krásně že on svůj život zachoval. O němž to jeden prýbek panu feltmaršálkovi zprávu dával, že jest ho Sardar baša velmi vystříhal, aby sobě nás málo nevážil, že jest lípěji křesťanů povědom nežli on. Ale že jest mu zase odpověď dal, poněvadž jest tak mnoho slyšel, že by křesťani měli dobří soldáti býti, on že chce to viděti, srovnávají-li se skutkové s křikem. A na to že jest ho Sardar pustil. A tak vočima uhlídal skutky, čeho srdce jeho pevně želelo. To vida z druhé strany Dunaje Sardar, bradu svou rval. A ihned proti ležení našemu velkou střelbu vytáhnouti a silně stříleti dal, však děkuje Pánu Bohu, škody žádné neudělal. Pročež pan feltmaršálek také několik kusů proti jeho ležení plantýrovati a do jeho ležení silně po 3 dni zase s velikou škodou jim činění stříleti dal. Pročež Sardar nočně potom odtáhnouti a svý ležení na jeden vrch u Budína rozbíti dal, kde mu střelba naše více škoditi nemohla.

Na to jest pan Zejfríd Kolnic druhé noci se dvouma sty hejduky na stranu nepřátelskou se přepravil a nevelké šance při samém břehu Dunaje sobě vyvrhl. Tím o[u]myslem, když tak Turci ranním jítrem velký houfy buvolů na pastvu vyhánějí, aby jim toho něco pokaziti mohl. Jakož pak na ráno toho se mu zdařilo; vypadši z těch šanců, něco toho postřílel a něco do Dunaje vehnal a pastevců také něco pobil. A jakž to Turci svého ležení spatřili, s velikejm houfem rejtarstva i pěchoty na ty šance se obořili. Však potřikráte s velikou škodou jejich odtad od hejduků odeprání byli, neb jich přes 200 tu zůstalo. Nad čímž souce Turci rozlíceni, přes 1000 jízdy turecký z břehu do Dunaje se pustili a pozadu na šance udeřili a z druhé strany pěchota. Kdež panu Kolnicovi krušno bylo. Nebo my stojíce na břehu, všechno sme se panem feltmaršálkem viděli. Vida se pak pan Kolnic v smrtném nebezpečství, své i ruky jistě statečně užíval, jakž pak také jeho hejduci nicméně činili. Ale kdež síla turecká je přemáhala, tu nejvyšší lejtnamt Jurka nad těmi hejduky, vida svého nejvyššího resolvírovaného bejti tu umříti, sám několikej nejvyššího mocí na čejku vpravil, a se protloukše na naši stranu, zase asi s 20 hajduky, však na větším díle zraněnejmi, přepravili, jiní pak ostatek zůstali.

Poněvadž pak Turek své ležení změnil, tehdy kázal pan feltmaršálek taky střelbu odtad zas retirýrovati.

A přijevši jedno lantkrabě z Hesu do ležení pana Ferdinanda Kolnice na vostrov vácovskej půl míle nad naším ležením, tehdy opětě mě toscírovalo s mou kompanií proti němu jeti a jeho do ležení našeho přivésti a doprovoditi. Jakož pak mnoho kavalírů z ležení se mnou jelo, chtějí Jeho Milost knížecí taky přivítati a jemu poctivost učiniti. Mezi nimi byl také hrabě Arnošt z Mansfeldu, kderej confone vedl, majíce sebou drahně Valounu z své kompanie. To hrabě také nemalé škody krádeží pocejtilo, neb mu 2000 ve zlatě a na stříbře taky i s truhlicí ukradeno bylo.

Ten jeda podle svého Valouna jednoho (kderej prve v Nýdrlantu lejtnamtem nad kompanií byl), uhlídal mu zelenej a bílej pantl tři prstu z šíři drobet z kapsy vykoukati. Kderejžto pantl poznal, že by jeho byl, a takovejch pantlů (souce jeho obarvy) drahně v té truhlici, kde své stříbro choval, měl. I vytáhši mu jej z kapsy, poznal, že by to ten byl a že týž Valon o té krádeži jistě věděti musí. Pročež ihned jinejm svým rejtarům naň pozor, aby se neztratil, dáti poručil.

A hned jakž sme se do ležení vrátili a pana lantkrabí doprovodili, nemeškaje hrabě, jal se toho svého Valouna na svou ztrátu tuze ptáti a naň tisknouti. Kderejžto souce vinen, I všechen zbledše, se ihned přiznal a za milost žádal. Nemohši pak hraběti z ničehož práv bejti, tehdy jej dal ku právu k generálprofousu, kdež na něj bylo ihned outrpný právo puštěno. Kderej se ihned znal, že mezi tříma neděli přes 40 tisíc v ležení pokrad a k tomu že jest do 35 pomocníků, všechno Valounů, měl, kdeří jemu kradené věci donášeli, a on to že zašikovati mezi někderé markadanty uměl. Na mně pak (dávajíce znamení, v kderém kvartýru) že jest začátek učinil. Jiní pak jeho pomocníci, a do pěti markadantarů byvši zjímáni, i k mnoha mordům se přiznávali. Kdeřížto hrozný smrti brali. Neb se taky vyznali, že sou těhotný ženy bili a nemluvňátka z nich vynímali a ručičky jim zuřezávali. A tak těmi prstíčkami kouzlití uměli, že se žádněj ze sna probuditi nemohl, dokud jakýsi svíčky na těch prstech hořely. A tak hodnou mzdu za své zasloužení vzali.

Jiní pak všichni vždy něco, byť bylo dosti namále, z své ztráty nabyli, ale já, byvši první, nic dokonce sem dostati nemohl, což sem Pánu Bohu poručil.

Mezitím přitrefilo se rejtarské polní právo, a to nad naším nejvyšším lejtnomtem, panem Adamem z Trautmansdorfu, a Melicharem Rupalem z příčiny té:

Jakož jest nejvyšší lejtnamt na mustrplace jeho Rupalu s bubny a trubači za šelmu vyhlásiti dal. A to proto, že jest teprva po mustrunku svejmi rejтары, kderé pod nejvyššího lejtnamta praporec přivésti měl, jakožto korporál přijel a zoumyslna na cestě že jest se zdržoval.

Při kderémžto právě všichni nejvyšší pefehlychshobery, jichž bylo přes 100 osob, seděli.

Tu jest bylo mně poručeno při Rupalovu vísti. Kdež se potom takovej nález stal: Poněvadž jest se z svědků pana z Trautsmansdorfu to vyhledalo, že jest se on Rupal zoumyslna na té cestě zdržoval a po zámcích a tvrzích na dary se potloukal, pro což zoumyslna mustrunk zameškal. Z té tehdy příčiny že jest hodně lán bejti mohl, a tím aby zůstal. Ale však poněvadž jest nejvyšší lejtnomt v moc feltmaršálka sáhl, jemuž nenáleželo žádného kriminálního práva bez přítomnosti a dovolení polního pána před sebe bráti, že též nejvyšší lejtnomt panu feltmaršálkovi upadá, protož aby milosti hledal. Čehož od pana feltmaršálka domluvou (aby toho více nečinil) odbyl. Rupal, hledaje také milosti, po někderým dni potom od pana feltmaršálka listem i potom při obdanku na poctivosti své dostatečně opatřen byl.

Přítrefilo se pak ihned druhé takové právo, a to mezi jedním naším rytmistrem jménem Aslbornem a jeho lejtnamtem z Salcu. Kderezžto lejtnamta svého beze vší příčiny vo ouřad připraviti chtěl a lejtnomt ho zase z sodomskejch věcí s jeho pacholetem, Adlspachem po rodu, nařekl. Z kderéžto příčiny rytmistr pana feltmaršálka za osazení rejterského práva (aby naň lejtnomt ukazoval) žádal, což se ihned stalo.

Nato jest bylo pachole před pana feltmaršálka povoláno a tuze examinýrováno, zdali by to tak bylo, Načež pachole tuto odpověď dalo, že před někderejm dnem málo jemu jest takové násilí učinil. A von, nemohši se obrániti, že jest potom ihned o tom ujci svému lejtnamtu oznámil a potad že jest u rytmistra svého více bejti nechtěl. Načež byla ihned varta před stan rytmistra postavena. Kdež byvši před právem, bylo mně opěty poručeno, abych vedle obyčeje polního práva a vedle příčin oznámenejch jeho, Aslborna, obvinil a obžaloval, čehož se žádný zpěčovati nesmí, na kohokoli to podáno bejvá. A tak sem také na sebe to vzíti musel. Kdež se nemálo svědkův proti Aslbornovi v tom i v těch podobných příčinách nacházelo a s dostatkem na něho též sodomstvo při prvním právě provozovalo a okazovalo.

Pod tím souce pan feltmaršálek žádostiv s Turkem druhou bitvu svísti anebo jej z pole vyhnati, kázal ležení sebrati a na vostrově Vácovským (kde nejvyšší Kolnic s knechty ležel) šířpruk na druhou stranu, kde nepřítel byl, udělati.

Tu sme ihned silný šarmicle každého dne mívali, ale nikdá se nepřítel přes pas dáti ani bitvy s námi svísti nechtěl, nýbrž všelijak usiloval nás do svýho fortele pod střelbu v pevnosti uvést, čehož mu se nikdy zdařiti nemohlo. A tak v těch častejch šarmiclich jak Turci, tak i my nemálo lidu sme ztratili. Však vždyckny více nepřítel nežli my.

Mezi tím Aslborn, maje den jmenovanej, k druhému právu svému stál, a ta všechna pře vyslyšána souce, k konci sem jí přivedl, takže nazejtří k vejповědi den jmenován byl. Majíce pak na ráno státi a svůj ortel slyšeti, skrze praktiku Valounů divnejm způsobem (vyklamavši se na vartě na svou potřebu), a čekavši tu naň povodní kůn, před svítáním naň vsedši, pryč z pole bez vyslyšání svého ortele ujel. Nicméně jeho ortel byl vyhlášen, aby mu jazyk tejem vytažen a na vohni spálen byl nebo že jest se sodomství naň dostatečně ukázalo. Varta pak jeho byla přitom ihned hrdla odsouzena, však na mnohou přimluvu jim darována a k milosti zase přišli.

Jedenáctého Novembris nepřítel, nevyřidivši v tom tažení nic, z pole odtáhl. Potom kdež nepřítel opodál od Budína byl, bylo od pana feltmaršálka poručeno, abychom s našimi 1000 konmi také z pole strhli a naši cestu po budínský silnici až k Vostřehomu vzali.

Tu majíce já forcuk svejmi rejтары a maje vekvajcera jednoho Uhra jménem Komokl Jánuš, kderej před lety prve byl poturčenej a v Turcích i ženatej. Ten, zavedši mě do velikejch hustejch lesů, ani sem, ani tam sem nemohl. Kdež také žádné cesty sme najíti ani poznati nemohli; sám pak hledajíce cestu, taky se ztratil. Kderéhož podnes viděti mám. A tak táhnouce na mne všechny naše vozy a rejтары, nikudy ven sme nemohli ani zpátkem a nikde obrátiti pro hustost lesů místa nebylo. Tu sme mušeli les klestiti a vysekávati, co by jeden vůz za druhejm vobraceti mohl. Přijevši pak ke mně nejvyšší lajtnomt, místa, kde bychom se položití mohli, neb soumrak byl, sme hledali, až sme jakousi louku dosti prostrannou našli a cestu sobě k ní mejtili. Tu sme náš kvartýr vzali a vognburk sobě udělali. Já pak a nejvyšší lajtnomt, přesedši na čerstvý koně, vzali sme k sobě deset jízdnejch a jeli sme celou noc sem i tam cesty hledajíc, až sme k jakési vysoké skále přijeli. Tu sme s koní sešli a na tu skálu se vydrapali. Svítivši pak měsíc jasně, nad samejm Budínem sme se uhlídali a psy v pevnosti štěkati slyšeli. Tu nám ihned na mysl přišlo, že ten lotr Komukl Jánuš, zavedši nás do hustin, třebaš naším zrádcem jest a janičáry že na nás uvede. Nicméně příležitost, kde bychom se na kderou stranu držeti měli, z toho vrchu sme sobě shlídlí. A vsedši zase na koně, drobet málo dál sme pojeli, našli jakejsi obořenej kostelík, kde ještě v něm vohen hořel a při témž vohni pecen chleba. Z čehož sme dobře souditi mohli, že nebo turečtí pastevcí, anebo jejich varta tu

bejvati a na té skále šiltvacht držeti musejí. Při témž kostelíku našli sme velmi starou a zarostlou vozovou cestu, kderá napravo od Budína šla.

My znamenajíce při tom nebezpečnství, naší cestou zase k rejtarům zpátkem sme se navrátili a brzo před svítáním k nim přijeli. Kdež ihned sme se zase (co by naši koni jednom vobrok snísti mohli) odtad vytáhli a na veliký dvě míle naší první cestou až k tomu obořenému kostelíku cestu vozovou prázdni a prosekávati museli. Přijevši pak na tu starou cestu, po nedlouhé chvíli sme z lesa vyjeli a na cestě k Vostřehomu, kderá od Budína de, sme se poznali. Nebo na tuž cestu sme trefili, kderou sem já od Vostřehoma na čatu táhl, z čehož sme Pána Boha chválili, a přijevše velmi ustalí a zpracováni třetího dne k Vostřehomu, tu sme sobě drobet za dva dni pro koně odpočinuli. Kdež nás ordinancí došla, abychom okolo Trnavy sobě kvartýry vzali a našich pánů komisařů i obdanků tu očekávali, což sme tak učinili.

Po nedlouhém pak čase, když sme na obdanku leželi, došlo nejvyššího psaní, že pan Lacek Šternberk a Aulner sou v městě Modru, aby tam nejvyšší někoho vyslal. Jakož pak pan nejvyšší nejvyššího lejtnomta a mě tam vyslal.

Kdež na té cestě potkali sme se s jedním udýchcenejm sedlákem, ptali sme se ho, kde by tak pospíchal. Pověděl, že u velikém strachu byl mezi desíti rejтары, kdeří se ho ptali a hrubou chvíli mezi sebou měli, kde by nejvyšší lajtnomt svůj kvartýr měl. Tu nám hned na mysl padlo, že tu Aslborn se zdržovati musí a že by se něčeho na nejvyšším lejtnomtu vymstívati chtěl. Nebo prve mezi nimi veliké nepřátelství a kvestie byla, přičemž sem já nejvyššího lejtnamta padrinem byl a pan Petr Tarnovskej Aslborna, a oba těžce raněni byli, však Aslborn na smrt. Pročež od té doby veliké záští mezi nimi zůstávalo, ačkoli skrze nás patrini, na loži ležíc, je sme pracně smířili.

Tu my, nejsouce než na kočárku a nemaje při sobě jednom po jednom trubači, abychom jim tak zhola do rukou nepřišli, jinou cestou nás ten sedlák do Modru k našim komisařům přivedl. A rovně jakž sme sešli z vozu, tu hejduci jednoho z Aslbornovejch rejtarů před pány komisaře jatého přivedli, dávajíce zprávu, že by po silnicích spolu s jinejmi škoditi a loupiti měli. Kderéhož se hned nejvyšší lejtnamt ujal a jej tuze examinýroval, co by za předsevzetí jeho bylo. Ten se hned přiznal, že jest při Aslbornovi a že má do 10 koní při sobě, chtěice nejvyššího lejtnomta zabít. Kdež nejvyšší lejtnomt téhož vězně dobře opatřiti dal, a co by dále s takovou věcí činiti měl, o tom na radu k Vostřehomu panu feltmaršálkovi psal. Na to mu byla dána odpověď, aby ho všudy rejtarům hledati dal, a kde ho najdou, aby ho vzali a do

dalšího nařízení dobře opatřili. Na to jest nejvyšší lejtnom[t] pro 15 svejch soldátů poslal, takž i mně poručil. A hned jakž přijeli, v jednu stranu jel pan z Trautmansdorf[u] a já v druhou.

Majíce pak po něm dobrej kunšoft, že by v Tnavě byl, ihned sem do města jel, a druhou branou jako by míti chtěl, maje pan z Trautmansdorfu týž kunšoft, vjel a na rynku sme se potkali. A hned všechny brány po sobě zavřítí dali; hejtmanu městskému pak poručení pana feltmaršálka jménem Jeho Milosti císaře sme oznámili. Kderezto ihned Aslborna vykunšoftovati dal, zvěděvši pak o něm, že by na veselí jednoho uherského rytíře byl a za stolem mezi fraucimorem seděl. Tu hejtman vzavši 50 hejduků s dlouhejmi ručnicemi, ihned sme ten dům, kdež veselí bylo, obskočili. Týž dům ale byl zavřenej, aby tak každej tam tisknouti nemohl (jakž způsob toho na veselích bejvá). To když pánu domu toho oznámeno bylo, nevěda, co by se to dělalo, k nám přátelskejm způsobem s několika pány přišel a na příčinu našeho předsevzetí se ptal. Tu my jemu o všem zprávu učinili. Načež jest nás zase přátelsky žádal, abychom mocí před sebe pro ušetření fraucimoru a jeho svadebního veselí nic nebrali, že ho nám vydati chce, což sme mu připověděli.

Ale jakž staré přísloví jest (koho Pán Bůh chce zkaziti, že mu odejme rozum), jakž se i tuto s Aslbornem stalo. Nebo když sme my s tím uherskejm pánem mluvili, Aslborn nevěda, co by se to dělalo, vyběhl až dolů před dům bez pláště, bez kordu i bez klobouku. A jakž pana z Trautmansdorfu a mě zahlíd, hned se lekl a té vyrozuměl. Pročež zhůru, kde jeho zbran byla, běžel a kordu, chtěce se brániti, přišel. (Ten ubohej fraucimor přitom nemálo zděsil.) Ale co proti takové moci učiniti mohl! Vida, že hejtman svou kvardii jménem Jeho Milosti císaře do svého arestu jej vzítí chce, dobrovolně se dal a tu, kde mu od hejtmana ukázáno bylo, šel. O čemž sme zase nemeškaje panu feltmaršálkovi psali, na což jménem Jeho Milosti císaře dekret městu Tnavě přišel, aby ihned nad Aslbornem mečem exekucí vykonati dali. A tak vždy uživši lehčejší smrt, nežli mu ortel vyřčen byl, hlava mu s'ata byla.

My pak, vyřídívše tu naše poručení, jeli sme oba zase do Modry, a vyzvedši tu naše pány komisaře s penízi; do našich kvartýrů sme se obrátili. A přijavše (vedle poděkování našeho dobrého v tom tažení chování) peníze nám pozůstalé a zasloužilé, obdankováni sme byli.

Tu jeden každej z nás, kde mu se nejlípe vidělo, svou cestu před sebe vzal. Já pak zase k domovu, manželce a dítkám svejm nejbližší cestou sem se obrátil, je zdravé z milosti boží naševši, při dvoře Jeho Milosti císaře tu zimu sem se zdržel, očekávající po jaru zase na novejš

pštálunk. Kdež se mnou potom nejvyšší pan Wolf Ilburk z Vřesovic jednal, abych pod jeho 500 koní na českéj pštálunk 150 koní vedl, což sem k sobě přijal.

Kapitola 9

Léta Páně 1604. Poznamenání pátého tažení mého do Uher, kderé sem za rytmistra nad 150 koňmi pod panem Wolfem Ilburkem z Vřesovic věku svém 30. léta učinil, a co se přitom zběhlo.

Téhož léta, 24. Julii, byli sme v Táboře zmustrováni a 27. odtad sme vytáhli a upřímo k Vostřehomu se dali. Tu jest se všecken lid Jeho Milosti císaře sjížděl. A bylo ho v počtu, jakž níže poznamenáno stojí.

Rejtarstvo

pan hrabě z Turnu	1000
kníže těšínský	1000
nejvyšší Taywl	1000
nejvyšší pan Kryštof Puchomír	1000
nejvyšší Vřesovec	500
pan Karel Kolnic	500
pan Zejfríd Kolnic husarů	2000
pan Adam z Trautmansdorfu	500
pan hrabě z Halachu	250
Trot Rennfohne	200
Ramé dragonů	400
naš generál pan Basta svý kvardie	200
polskej vejvoda jeden	100
suma rejtarů učiní	8650

Pěchoty

pan Ferdinand Kolenic	3000
-----------------------	------

pan Kothart z Štarnberku	3000
nejvyšší z Hofkirchu	3000
Jeronym Roswurm	2000
Wolf, hrabě z Mansfeldu	1500
Jiřík Ernreich z Puchamu	1500
nejvyšší Jakenreitr	1500
pan Vilím Vratislav	1000
nejvyšší Rudolphi Vlachů	600
vejvody polskýho hejduků	50
hejduků pana z Althamu	2000
suma vši pěchoty udělá	19150

A tak všeho císařského lidu bylo 27 800.

Kderežto lid se všechen 18. Septembris i arcolai tu u Vostřehoma se strhl. Kdež také náš polní generál pan Giorgio Basta k nám přitáhl, jemuž sme silně naproti vyjeli a jej přivítali. On zhlídši ležení v pěkným způsobu položené, nad tím svý zalíbení měl. A maje o nepříteli dobrej kunšoft, že by silně do pole táhl a Ostřehom oblehnouti že by chtěl, rozkázal šance okolo našeho ležení vyvrhnouti, pevnost dobře osadil, profanty a municí náležitě opatřil. A tak na nepřítel tu v dobrém řádu očekával, kdyby pevnosti jaká potřeba nastávala, tím snážeji aby ji retovati mohl.

Dvacátého pak vošmého dne měsíce Septembris přitáhl nepřítel Turek z druhé strany Dunaje dvakráte 100 tisíc silnej a dvoje ležení před Vostřehomem udělal. Tu z našich z poručení pana Basty něco na druhou stranu se dalo a ten celý den bez veliký škody šarmiclovali.

Když pak Turci svý ležení rozbili, střelbu proti pevnosti a plochhauzu na tři posta plantýrovali a šance sobě k plochhauzu vyvrhli, tehdy 29. Septembris žádali s námi o příměří anebo o věčnej pokoj jednati, pročez z obojí strany na 3 dni štilšstand udělán byl. Kdež Bekrhihaj (kderej prve Vostřehom křesťanům vzdal) se panem Bastou v traktací se dal a na naši stranu, sám třetí na velmi pěkným koni oupravně a dobře armírovanej souce, do Kokru naproti Vostřehoma přijel. Kdež také náš generál, majíce vokolo sebe všechny rejtarský a pěší nejvyšší, k tomu mnoho vzáctnejch kavalírů přistojećích, na lavicích se posadili a prostřed

světnice stolicí obdýlnou naproti sobě koberci přikrytou postaviti dal, na níž Bekrhihaje samého druhého posadil. Kderejšto svůj začátek takovou orací učinil:

Poněvadž jeho velikomocnej císař vidí, jak po ta všechna léta nemálo nežli velice mnoho krve lidské z obojí strany se prolívá, nad čímž ne malou, nežli velikou lítost nese, pročez souce tím na myslí své pohnut, že by toho vděčen byl, aby ty prostředky se najíti mohly, kudy by z takové krve prolívání sjíti mohlo a císaři křesťanskému aby artikule od něho teď přednešené příjemné byly.

Předně aby Jeho Milost císař jeho velikomožnému císaři hned přede všemi věcmi Vostřihoma zase postoupil, naproti tomu že chtějí Erly a Kanyž také vrátiti. A když se to stane, tehdy aby mezi stranami věčnej pokoj stvrzen byl a z obojí strany aby poslové v základu zůstávali. Sem i tam kupci a pocestní lidé aby svobodně projížděli a handle svý vísti a provozovati mohli, a to bez překážky všelijaké, plné autoritatem majíce na justici (komuž by se kde jaké příkoří stalo) vznášeti a své křivdy postíhati.

S tím přitom doložením, že vidouce jejich císař, jak velikomocnej i náš jest, čehož v žádné historii nenachází, aby kdo z křesťanských císařů machometské síle a moci tak dlouho mečem jako tento Rudolf Druhej odpírati měl, pročez slušně a hodně jemu tu chválu před Bohem a přede vším světem dává. A nato vejšeji když by koli takovej pokoj mezi nimi zavřin byl, že ho za votce svého přijíti chce, však pokadž by Vostřehoma vzdáti a jej navrátiti nechtěl, tehda že by daremní všechna traktací byla, se ohlásil a s tím řeč svou dokonal.

Načež maje pan Basta od Jeho Milosti císaře plnou moc sobě danou v takovém jednání, to všechno, co by Jeho Milosti a zemím všeho křesťanstva nejlepšího a nejužitečnějšího bylo jednati, toto jim zase za odpověď skrze tulmače své dal:

Jaké podání jest se od Bekrkihaje jménem a na místě velikomocného císaře tureckého Jeho Milosti císaři pánu, pánu nás všech nejmilostivějšímu, se stalo, tomu všemu že jest pan Basta dostatečně vyrozuměl (a když tak začal titulem Jeho Milost císaře jmenovati, tu všichni pro uctivost a reputací z lavic vstavše, nízkou poklonu z uctivosti a vážnosti velikou učinivše, zase se posadili), a dále tulmač odpověď dával:

Poněvadž toho on Bekrkihaj dokládá, že by bez navrácení Vostřehoma daremní všechna traktací jejich byla, tehdy on pan Basta, souce k takovému jednání od Jeho Milosti císaře zmocněn, aby vedle toho Jeho Milosti věrnost a dobré svědomí při všem zachoval, věduce o

tom, co Jeho Milosti a všemu křesťanstvu na Vostřehomě záleží, toho že učiniti nemůže. Nežli aby jeden každej to, co vzal, má a drží, aby sobě skoval. Vedle toho k jinejm všem artikulům, je vděčně za zdvořilost přijímajíc, jménem a na místě Jeho Milosti císaře že by přistoupiti chtěl. Pakli by mu ta partida příjemná nebyla, tehdy že jest hotov raději se všemi těmi vzáctnejmi a přistojícími kavalíry brannou rukou do poslední krůpěje krve své Vostřehoma zastávati, nežli by jednu hrst země dobrovolně z té pevnosti ustoupil. (A když to pověděl, rukou na všechny nejvyšší ukázal. Načež všichni jedním hlasem se slyšeti dali, že taky raději umřítí chtějí. Což jim skrze tulmače oznámeno bylo.)

Načež Bekrkihaj protestací učinil: Pokadž by pan Basta s tou kondicí Vostřehoma navrátiti nechtěl, tehdy že Bohem a vším světem osvěčuje, že jeho velkej císař ani oni tou krví, kderá se proto vylíti musí, vinni bejti nechtějí, a protož že svýho štěstí mocí košťovati a nám Vostřehom odnítí chtějí.

Byla jim od pana Basty zase zkrátka odpověď dána: Pokadž by nechtěli bez Vostřehoma bejti, tehdy že mu místo něho svůj starej klobouk dává. A sňavši jej, vyhodil ním. Nežli co by Jeho Milosti císaře bylo, toho že mu ani hrsti neustoupí. Protož aby každej svého štěstí, jak může, užíval.

Nato Bekrkihaj zase tu odpověď dal, že jest se proti takové odpovědi proti slušnému podání nenadál.

A tak, vyvstavši z lavic, se rozešli. A jakž od nás do svého ležení přijel, tu jedna i druhá strana svého štěstí šetřila. Turci pak začali silně k plochhauzu stříletí a se šancovati, až se tak blízko přibráli, že by s šífy se dosahovati mohli. Odkadž jim naši častejmi vejpany velké škody dělali.

A jednoho dne nejvyšší pan Kryštof Puchomír se třemi sty archabusary a Rajnkrof se dvouma sty kyrysary nepříteli do šanců vpadli a silnej šarmicel měli. Však nemalou škodu zase také pocejtili. Hrabě Kazimír z Halachu zůstal, pan Levin Hon (jeden přední kavalír z Říše) zajat od Turků byl, jinejch pak mnoho poctivejch lidí zbito a zraněno bylo, však nepřátel mnohem více. Z druhé strany nejvyšší pan Ferdinand Kolnic, vypadši Turkům taky do šanců, je odtad vypral a velkou škodu jim udělal i šance zametal. Ale že nepřítel jak pěchoty, tak rejtarstva mnoho přibejvalo, mušeli se naši zase do svejch šanců retirýrovati. Já, majíce u samého Dunaje naproti plochhauzu svou vartu, přijevši ke mně pan Basta, všemu sme se dívali.

Po odtažení potom bylo z obojí strany o mrtvá těla, aby jedna i druhá strana volně bez překážky a bezpečně své pobrati a pochovati dáti mohli, jednáno. K čemuž strany přistoupily. Kdež taky mezi jinejmi hraběte z Halachu, toho vzáctného kavalíra a mého hrubě dobrého a na mne laskavého tovaryše, tělo sme dostali.

Šestnáctého dne Septembris pak udělavši nepřítel minu k plochhauzu, chtěce jej prachem rozvrhnouti, což by se bylo i stalo, kdyby v tom předně boží a potom Lukana, nejvyššího lejtnomta hraběte Wolfa z Mansfeldu, kderej na plochhauzu s svým rejementem svý posto měl, opatrnosti a kontraminy nebylo.

Majíce pak pan Basta dobrej kunšoft o tom, že nepřítel nazejtří svého štěstí koštovati a mině vohen dáti chce, nařídil té noci nemálo pěchoty i rejtarstva (pokadž by se nepříteli mina zdařila), abychom vypadli a plochhauz retovali. Rejtarstvo pak aby do pole vtrhli a na nepřitele udeřili. Mezi nimi kdo by nejprvnější z nejvyšších bejti a vypadnouti měl, trefilo mého nejvyššího s jeho rejтары.

Ale že Pán Bůh, všemohoucí ráčí při zastávajících pravdy své bejti, hned jakž Turci vohen dali, tehdy mina, co měla nám uškoditi, Pán Bůh dal, že zpátkem udeřila a nepříteli v šancích přes 200 lidu zbilo a šance pokazilo. Nám pak toliko 2 osoby zasáhlo. Nato my vypadši, nepřitele až k jeho hořejšímu ležení sme obrátili, šance dokonce strhali, a co se k brani postavilo, to zhynulo. Ačkoli však nepřítel mnohem více lidu nežli my měl, však vida, že my se daleko z našeho fortele od šanců a naší střelby vydati nechceme, ani oni do našeho fortele se vydati chtěli.

Tu pak nepřítel, vidouce se u veliké škodě a ztrátě lidu, a kdyby dýleji co proti pevnosti před sebe bráti chtěl, že by ho mnoho krve státi mušelo, s tím se vším vida náš velikej retunk, že by práce jeho daremní bejti mohla, oumysl svůj změnil a ihned druhého dne hořejší ležení sebral, střelbu odtáh, šance opustil a k druhému ležení se připojil.

Nato pan Giorgio Basta té noci nařídil, aby všechna velká střelba na plochhauze, v pevnosti i v ležení proti nepřátelům vobrácena byla. Pěchota, tak i rejtarstvo všechno aby se jeden každej svou kompanií k břehu u Dunaje pěšky před svý kvartýry dlouhejmi ručnicemi najíti dali. A když to všechno v dobrým ordnunku stálo, tehdy nejprve z plochhauzu, z pevnosti a pak z našeho ležení z velkejch kusů, jichž bylo přes 100, stříleli. Potom pěchota týmž způsobem hned, jak počet ran z kusů vyšlo, též nahoře stříletí začali, až se na naše muškátýry

a rejтары taky dostalo, takže velmi dlouho jedno salve trvalo. A byvši nočního času, blesk od střelby velikej vydávalo, neb sme louce stáli, abychom tím víc břehu nadýl zajítí mohli. A to všechno proti ležení tureckýmu se dalo, načež se dívati mušeli. Takové salve pak 3kráté pořád sme stříleli a pokaždý vysokým hlasem jméno Ježíš sme volali, chválíce z toho Pána Boha, že jest nám pevnost zdržeti dáti a nepřítel zahnatí ráčil.

Vosumnáctého pak, sebravši Turek ležení své, nočně k Budínu zase cestu svou, kudy přijel, vzal a z pole dokonce strhl. My pak, chválíce z toho Pána Boha, ještě někderej čas sme tu u Vostřehoma zůstali, až právě nepřítel i od Budína i k řeckýmu Bělehradu odtáhl. Pod tím, kde nepřítel jakou škodu na plochhauze a na pevnosti střelbou učinil, to sme zase znova zadělali a zapravili a ještě lípe upevnili, k tomu municí, profanty a čerstvejm lidem dobře opatřili.

Mezi tím časem 5000 našich hejduků, zradivši nad námi, do Horních Uher utekli. A tu se veliké zrácovství od Uhrů kovalo. Nebo pozdvihši se Istvan Bočkaj, jeden přední uherskej pán, proti Jeho Milosti císaři, všechny Horní Uhry po sobě potáh. A kde císařskej lid byl, v kderý pevnosti, ty zradou, pod fortelem, jako by na čatu táhnouti chtěli, ven z pevnosti vyvábili a je postínali. Rejement nejvyššího Pece až do 400 ze tří tisíc mužův porazili, takže se ledva s těmi štyrmi sty do Tokaje retirýroval. Pana Jakuba Begliosu jakožto generála v Horních Uhřích vyhnali, takže se sotva do Velkýho Varadajnu i s ženou svou salvíroval. A co praporců od císařského lidu dostali, to do Turek Sardarovi řeckýmu Bělehradu odeslali, a tak veliké pozdvižení proti Jeho Milosti císaři, pánu svýmu, učinili.

O čemž Jeho Milost císař zvěděvši a na to se uradivši, panu Bastovi poručení přísné odeslal, aby s vojskem tam táhl a je mečem k poslušnosti přivedl. A kdeří by takového pozdvižení příčinou byli, jiným ku příkladu skutečně ztrestal, dávajíce mu přitom plnou moc činiti nebo nechatí toho všeho, co by však Jeho Milosti císařské a jeho zemím k tomu i k zachování důstojenství a reputací Jeho Milosti příslušelo.

Tu pan Basta, maje sobě takové poručení od Jeho Milosti císaře dáno, uradivši se také, jakejm způsobem by poručení Jeho Milosti císaře nejlípeji před sebe vzítí mohl, nařídil, aby přede všemi věcmi hraniční zámky v Dolních Uhřích dobře osadil a profantýroval, též také čerstvejm lidem refreskýroval, což se ihned stalo. Lid, kderej by se ještě hodil, vybral a ostatek, co se mu vidělo, k jejich obdanku odeslal.

Kapitola 10

Téhož léta. Poznemenání šestého tažení mého pod panem Wolfem z Vřesovic do Horních Uher za rytmistra nad 150 konmi, a co se v témž tažení zběhlo etc.

Vybravši pan Basta okolo 12 000 lidu oupravného, kdež také našich 500 koní sebou pojal, táhli sme do Horních Uher, tak aby chom ten pozdviženej lid Jeho Milosti císařské zase v poslušnost uvedli.

A přitáhši nedaleko od Fileku, tu sme jeden den odpočinuli. Kdežto nebozí Rácové, kdeří při Jeho Milosti císaři věrně stáli, souce od rebelů s manželkami a dítkami svejmi od jejich živnosti vyhnáni, k nám do ležení jako nebozí cikánové ještě s holejma rukama beze všech zbraní přišli. Kderéžto pan Basta vděčně přijal, z jejich věrnosti jim poděkoval a je těšil, že bohdá zase svého brzo pomstítí moci budou. O čemž ti nebozí vyhnaní, co předních rytířskejch lidí bylo, panu Bastovi obšírnou zprávu, jaké neřády a nešlechtnosti sobě pozdvižení Uhři vedou a jak nemilostivě sobě se vším německým národem i s těmi, kdeří při Jeho Milosti císařské věrně stojí, počínají, je bijí, mordují, od jejich živností odhánějí a ani nad nemluvnátky lítosti žádné že nemají. Tolikéž že Počkaj juž na sebe na větším díle všechna města v Horních Uhřích potáh, mnoho tisíc jízdy při sobě že má a k tomu nemalé pomoci od Turků že očekává a s nimi se puntuje.

Téhož dne přitáhli také k nám páně Bastovi staří Valouni, jichž bylo 1100 správné jízdy a se též retirýrovati mušeli. Ti zprávu dali, že by okolo 20 tisíc Uhrů tu blízko u jednoho pasu nedaleko od Ostian se položili a panu Bastovi pas zalehli, k tomu že střelbu polní na jednom vršku plantýrovali a ji zašancovali. Však sám Počkaj že by přítomen nebyl, nýbrž, maje více lidu, 2 dni jízdy odtad že by na tureckou a Tatarů pomoc očekával.

O čemž věda pan Basta, ranním jitem svý šlachtorndnunky sdělal a na nepřítel v dobrým řádu polehku táhl.

Spatřivši pak nepřítel okolo poledne a vida, na kderým vrchu své šance a střelbu má a ty že by proti krýksmanskýmu způsobu navopak vyvrhnutý byly, vzavši jméno Ježíše na pomoc, s tím křikem nejprve na střelbu udeřiti kázal. Druhé pak trefení naše bylo v pasu na uherský rejtárstvo, kdeří se statečně postavili, avšak brzo svou mysl ztrativše, na utíkání do lesů, a kam kdo věděl, se oddali. Ti z šanců, taky vyprání byvši, střelbu a municí opustili a do Ostian svou retirádu vzali. Tu my postihající nepřítel, nebozí Rácové koní a zbraní svou potřebu

dostavše, své křivdy a bezpráví utěšeně jako zapálení lvi se vymstívali, a kde z kderýho Uhra bejti mohli, jistě nic míň ho nelitovali, nežli sami od nich váženi byli. A bylo Ráců do 600.

Pod tím, co sme my rejtaři po nepříteli přece táhli, pan Basta dal Ostiany oblehnouti. A nebyvši nežli palisádou duplovanou, s dvojím příkopem ohražená, však lidí stateční a umřítí resolvírování tam byli. Kdež i Neméthy Pallas, generál jejich, svou retirádu tam s pěchotou vzavši, se zavřel a statečně k zbrani se postavil.

K dobývání pak té pevnosti byli nařízeni pan Ferdinand Kolnic a pan hrabě Wolf z Mansfeldu s jich rejmenty.

A když se k večeru schylovalo, tehdy ze dvou stran ti dva nejvyšší tu pevnost svejm lidem soltýrovali, a když první palisádu dobyli, nevěda o tak velkém příkopu nic, nemalou škodu od obleženejch vzali, neb se statečně bránili. Sám nejvyšší Kolnic dvakráte, jeho nejvyšší lajtnomt Koltštan v hlavu a jeho čtyři hejtmani naskrz prostřeleni (však ne smrtedlně) byli. Též od rejmentu hraběte z Mansfeldu jednoho hejtmana dokonce zastřelili a přes 200 soldátů od vobojích rejmentů nechali. A když se však přece druhé palisády dobrali, tu zapálili. Ti pak vobležení dokad vodu měli, ní hasili, a když vody neměli tehdy vínem hasili, dokad také trvalo.

Ten šturm pak trval okolo 3 hodin, až se dobře soumračilo a naši se zase retirýrovali. Avšak vůkol pevnosti dobrou vartu (aby nepřítel nočně se nevykrad) vosadili.

Nočního pak času okolo půlnoci resolvíroval se nepřítel, nebo vida, že se tu zdržeti moci nebude, vypadli všichni ven, chtěce se skrze vojsko protlouci a tudy ujíti. Ale bylo jim toho zbráněno, takže ani jeden odtad neodešel; co jich nezbili, to zjímali. Kdež mezi nimi Neméthy Pallas, jejich generál, také vzat byl. Jinejch pak vokolo 200 zajatejch, aby pan Basta ukázal, že nejni krve jejich žádostivej, nýbrž aby tím spíše, nimi hnouti a k poslušnosti císařský je obrátiti mohl, je prázdna a svobodna propustil.

Na druhej den pak dal pan Basta od každého rejmentu pěšího i rejtarského (co by kdo ztratil) lid sčísti. I našlo se při té bitvě a šturmu okolo 300 zbitejch a do 100 ještě zraněnejch; z nepřátel pak kromě zraněnejch do 5000 na place zůstalo.

My pak opustivše Ostiany, dále po nepříteli sme táhli.

Však toto sem pozapomenul doložit že prve nežli sme od Ostřehoma odtáhli, poněvadž již in Novembre bylo a knechti na zimu a tak dalekou cestu zle šatní byli, tehdy nařídil pan Basta, že šaty, punčochy, střevíce a díl peněz mělo až za námi na Filek dodáno bejti. Ale nejvyšší na Fileku zradivši také, to všechno našemu lidu odňal, peníze do mnoha tisíc pobral, a co našich přitom konvoji bylo, postínal.

Kdež naši knechti obzvláště velikou nouzi v té zimě pocejtili, a přitáhše do hor, kde sme všechno pustý našli, velikej nedostatek na chlebích sme měli, ačkoli žita dostatek i pšenic sme nacházeli, však mlejnu a vod sme vízti nemohli, a kde kde i toho se dostávalo, čas k tomu nepostačoval, zláště na tolik 1000 lidu. Takže mnohej nebohej knecht dobře do neděl kusu chleba v hrdle neměl, ačkoli od mas i od zvěři dostatek, i dobrejch vín sme měli. Však když toho božího daru nejní, žádný síly člověku zlášť cestou ustálýmu nedává, aniž jakou chut k jinýmu jídlu působí. A jestliže sme kde co mouky v kderejch vesnicích našli, z toho sme podpopelnej chléb studenou vodou bez kvasu zadělanej pekli a toho požívali, jako by těstem holejm břicho vycpal. Nicméně při tom při všem všechen náš lid veselej a netesklivej se ukazoval, maj jíce tu naději, že bohdá brzo od Uhrů dobrejch kožichů dostanou. Jakož se pak toho dosti jednomu mimo druhýho dostalo.

Přitáhši pak pan Basta půl míle od Svatého Petra, dostal kunšoftu, že by rebelové milí za Sv. Petrem silný ležení měli a sám Počkaj že by při nich také byl.

Na níž sme po ránu opětý táhli, ale oni netroufajíce sobě s námi ještě se potkati a čekajíce na víc lidu, 2 m[íle] zpátkem poustoupili a u Potnoka své ležení rozbili. A odtad ku panu Bastovi fortelné poselství v tato slova učinili:

Že oni všichni se poznávají křiví proti vrchnosti svý bejti a že sou proti Jeho Milosti císaři jakožto králi a pánu svýmu těžce zhřešili, pročež se raději Jeho Milosti na milost dáti chtějí, nežli by proti pánu svému válčiti chtěli. Však s tou přitom vejmkou, aby jim to od pana Basty jménem a na místě Jeho Milosti císaře odpuštěno bylo a nikdy na časy věčné a budoucí se jim toho nezpomínalo.

Což všechno podvodně činili pro tu příčinu, aby se jim o někderej den prodloužilo, až by jim větší počet lidu přibyl.

Načež se Basta ihned resorviroval a jim zkázal, že on sobě od Jeho Milosti císaře plnou moc danou má s nimi na jakejkoli způsob akordýrovati anebo krví je k poslušnosti přivésti. Ale on,

souce jejich zchytralosti dobře povědom, že jim nemůže tak na holá slova věřiti, nežli aby mu jistý osoby z předních osob, kderé jim jmenovati bude, v základ odeslali. On, nejsouce krve křesťanské žádostiv, že jest hotov jménem Jeho Milosti císaře na milost přijíti a jim to dostatečně stvrditi. Načež sou zase odpovědi žádné nedali.

Kdež vidouce se pan Basta od nich zchytrale oklamán bejti, aby jim času a chvíle k silnění se nedal, upřímo k Putnoku na ně táhl. Oni, majíce pak po nás svý dobrý kunšofty, odtad se opěty před námi hnuli a k jednomu velkýmu pasu 2 míle odtad odtáhli. Kdež k nim Lippai Pallas se 3000 husary a se 2000 Turky na pomoc přitáhl. A tu strhši se dohromady, zálohu na nás udělali.

My pak přitáhše k Putnoku, naše ležení tu, kde oni své měli, sme rozbili a ranním jitem, vědouce o nepříteli, sme proti němu táhli. A natrefivši se s ním ještě před pasem, ten celej den sme šarmiclovali, až nás noc rozdělila, kdež oni do svejch kvartýrů táhli a my tu naše ležení zarazili.

Ranním pak jitem všichni zase sme alerto byli, a chtěce páč Basta přes ten pas přesaditi, tu našich 500 koní forcuk měli. A mezi nimi já svou kompanii nejprve sem přesadil a na našich 500 koní šly všechny vozy, potom jeden rejement za druhým přesazoval. A když nás již velkej díl na druhé straně bylo, tu nepřítel s mnohanácte tisíci u veliké furii přitáhl a do samého večera skuro opěty sme šarmiclovali. A vždy pomalu šarmiclujíc, přes pas retirádu berouc, až sme všichni přesadili. Kdež nejposlednější rejement hraběte Wolfa z Mansfeldu byl a ten nejvíce vystátí musel, však také bez veliké škody. Nebo někderé 100 našich muškátýrů za pasem ve kři ležíc, velikou škodu Uhrům činili, takže se tím volněji pan hrabě retirýrovati mohl.

Mezi tím pak něco hejduků taky přesadilo, chtěce na naše vozy udeřiti. To vida Neméthy Pallas, generál první bitvy, byvši katu v rukách na jeho voze, vším hrdlem křičel, aby ho retovali, že on jest Neméthy Pallas. To slyše hejduci, upřímo jemu na retunk pospíšili, ale rytmistr Prantl svou kompanii je zpátkem obrátil a kat, nevěda sobě lepší rady dáti, sáhši k svý šavli, jej tak ošlehal, že duši pustil, nebo se bál, aby mu ho neodňali.

My pak, přepravivši se přes pas všichni, naše šlachtordnunky, zdali by se nepřítel polem potkati chtěl, sme sdělali. Ale Uhři té vůle s námi se bítí ještě nebyli, nýbrž z druhé strany pasu nemalé branadi dělali a na jeden vršek proti knížete těšínskýho rejtarům 2 falkonetu

vytáhnouti a vohem dávati dal. Kdež Uderckého, knížecího fendrycha, i s koněm zastřelil, a do štvrtého dne se natrápivši, umřel.

Vida pak pan Basta, že nepřítel na nás přesaditi a s námi se bítí oumyslu nejni, kázal pomalu v šlachtordnunku táhnouti. To vida nepřítel, že sme mu hřbet ukázali, ihned přesadil a na nás pozadu udeřiti chtěl, ale jakž sme vendych udělali, nikdýž doraziti nechtěl. A to tak dlouho trvalo, až nás opěty noc rozdělila.

My pak, udělavši za ten celej den toliko půl míle (a bylo v štvrtek), v jedné dolině z jedné pusté vísky sme naše stany rozbili a vokolo našeho ležení vognburk udělali a tu celou noc sme v brani stáli.

Na ráno pak na úsvitě nepřítel, maje 22 tisíc jízdy, 2000 Turků, 5000 pěchoty a 14 kusů polní střelby, své ležení naproti nám rozbil a nás v té dolině vůkol oblehl. To vida pan Basta, že nepřítel velkej počet jízdy má, pod hrdlem zakázal, aby se žádněj na šarmicl nevydával. Nepřítel, vida nás pak v takovém forteli a že sme sobě vognburk udělali, ničehož proti nám tentýrovati nesměl, nýbrž nás tak tu v tom oudolí vyhladiti chtěl, jakož pak velikej nedostatek juž v profantích sme měli.

A tak jedno ležení proti druhému ode štvrtku až do neděle beze všeho předsevzetí stálo. Kdež my nikdy neodsedlávali ani zbroji nesložili, nýbrž vždyckny k bitvě hotovi sme byli a toliko po rotáeh od každé kompanie sme vobrok konům dávali; v té chvíli, kdo co měl, mohl také pojesti.

A tak se nám přišlo 4 dni u té zbroji státi. Sobotního pak dne majíce pan Basta kunšoft, že by nám Uhři do ležení přece vpád učiniti chtěli, protož kde mu se zdálo, tu největší svou sílu postavil, a maje málo lidu pro osazení, všudy varty nařídil. Kočí a povozní aby na kočárský koně se posadili a tu, kde jim ukázáno bylo, aby vartu drželi. Jejich pak zbraně byly sekery, kosy a šavle. Kdežto trefivši na ně Tataři, je zpátkem do našeho ležení vobrátili. To vida nejvyšší Puchomíř, svejmi rejтары je retoval. Kdež oni, vzavše sobě zase srdce, zpátkem se vrátili a po Tatařích se pustili, takže je potom bylo co držeti, a mnoho jich stíhajíc, zbili. Ale nepřítel toho dne ještě nechtěl nám vpádu učiniti, až v neděli.

Ale pan Basta, chtěce nepřítel předjíti a vida, že by tu naše ležení daremní bylo, a že nechceme-li všech našich vozů, žen a dětí nepřátelům v ruce nechati, jinýho, prostředku že nejni, nežli se skrze nepřítel protlouci. Protož nařídil té noci, abychom, co kdo nejlepšího má

na, kočárský koně naládovali a všechen tros náš na vozní koně, co postačiti může a mdlejšího jest, ženy i děti, posadili. A jeden každěj do svý tropy, pod svůj praporec vzal. Vozy pak i starý abychom zapálili, tak abychom se tím volněji probíti mohli. A kdybychom bitvu ztratili, aby nepřátelům naše kořisti do rukou nepřišly. K čemuž sme všichni vochotně svolili. Jakož pak páni Basta a jiní všichni na svejch vozích ten začátek udělali, jakž toho tato figura ukazuje.

Mezi tím i toto doložiti musím, co jest se divného tu mezi námi přitrefilo. Když sme v našem kvartýru jeden každěj svý věci, co kdo nejlepšího měl a sebou vzíti mohl, spořádali, ostatek pak na vozy k zapálení naložili, tehdy té noci, totiž v sobotu na neděli, před naším vognburkem šlachtordnunky pan feltmaršálek sdělal a ordinancí jednomu každému nejvyššímu, co by činiti měl, psanou dal. A tak sme tu noc v dobrým řádu na den očekávali. Kdežto mezi mou a pana Arnošta Tetaura kompaní malounký děťátko v košilce, s dlouhejmí bílejmí vlasy na zemi sedělo a mezi námi se kdes vzalo a nic jiného mluvití neumělo, nežli uherskejm jazykem chléb žádalo. Já majíce krajíček chleba ostatní ještě při sobě, vyňavši jej z kapsy, tomu děťátku sem jej dal. Ono zasmávši se, ihned jedlo a ničehož se jako jiné dítě nebálo a každému se líchalo. Než jak je kdo k sobě vzíti chtěl, vším hrdlem křičelo. Což jistě ku podivu bylo, kde by se to dítě tu mezi námi vzalo. An žádněj z našeho rejtarstva tak malého dítěte (a zláště, kderý by uherskejm jazykem na chléb volalo) neměl, k tomu také žádný uherský ženy mezi námi nebyly. A čtyry dni, co sme tu stále ve zbrani stáli, nečci-lis, viděli ani o něm neslyšeli, ani také o něm mezi jinejmí rejтары ničehož sme se doptati nemohli. Než pěkný a přívětivý dítě bylo. A když sme se ho ptali, chce-li s námi, tehdy se smálo a hlavičkou vrtělo, jako by řeklo, že nechce. Tu sme divně o tom dítěti smejšleli. Jedni pravili, žeby je Uhři ztratili, jiní, že je někderej chudej povrhl. Ale jiní zase pravili, kdyby to bylo, že bychom je vždy někdy prve byli viděli, poněvadž juž tu a na tom místě čtyry dni zůstáváme. Nežli že věří, že jest Pán Bůh k ostříhání nás (z rukou a prostřed nepřátel našich) anděla svého sv. poslati ráčil, v čemž sme sobě mnozí znamení vítězství pokládali. Nebo k víře podobné bylo, a z nás žádněj tak důmyslnej nebyl, ani na mysl žádnýmu nepřišlo, abychom to dítě přece sebou vzali. Až potom, když sme se šťastně z bitvy navracovali, tu sme toho dítěte teprve přenáravně litovali, že ho žádněj nevzal. A potad o tom děťátku sme nic více slyšeti ani se doptati nemohli, to celý tažení sme kříž velikej černej nad sebou viděli a v slunci holubičku.

A když se pak ke dni přibližovalo, majíce jedna každá kompanie svý kočárský koně, na nich kočí, pacholata, ženy a malý dítky pod praporcem a pan Basta svúj čas viděl, kázal pomalu na nepřítele táhnouti.

A jakž Pán Bůh, když koho chce chrániti, byť bylo i z prostředka nepřátel, divné prostředky vysvoboditi míti ráčí. Jakož i tuto Pán Bůh ráčil na divnej prostředek dáti. A to tak, že té noci byla veliká mha a trvala až hodinu na den. A Pán Bůh dal, že jest k zemi připadla, tak souce nepřítel na vrších vejšeji nežli my, a mha, stojíce nad námi, nemohl nás spatřiti. Ale my souce pod jeho střelbou, všechno, co nepřítel dělal, sme viděti mohli, takže pan Basta tím lípe svúj lid do bitvy šikovati mohl. Nepřítel také, souce oumyslu (jakž naši kunšofty zněly) nám ten den do ležení vpadnouti, juž svúj lid také šikoval. Ale o nás, co my děláme, se nenadál. A když mha dokonce opadla, spatřivše nás nepřítel, na kusy vohen dával, ale vše daremně, neb sme juž pod střelbou byli, takže všechny koule přes nás na chybu šly. Kdež my, zkřikše potřikráte Jesus, nejprve na střelbu, kde největší síla jejich byla, sme trefili. Kdež oni nebyvši ještě v dobrém ordnunku (nebo trvám, spíší své smrti že by se byli nadáli nežli našeho trefení) dlouho nedrželi, nežli na svou retirádu, kde více polní střelby měli, se oddali. My pak, obrátivše jejich střelbu na ně, lípe sme je vyprovázeli, nežli oni nás vítali. Nicméně první naše potkání, po nich se dali, až právě na jejich retirádu.

A vida, že zbytí nejni, obrátivši se, podruhé se statečně s našima potkali. Turci, pak Tataři a jejich pěchota, to obtáhši vokolo jednoho vrchu, nám na hřbet přišli. Kdež souce my ve druhým trefení, totiž rejement pana Kotharta Šternberka, ten trefil na jejich pěchotu. Kníže těšínský, Ramé a našich 500 koní udeřili sme na jízdu, ale nepřítel, majíce silnou zálohu, s námi se potkati nechtěl, nežli na zálohu svou nás přivéstí mínil. Což vida takovou zálohu náš feltmaršálek, pan hrabě Jiřík Fridrich z Halachu, Won, Gintr z Golcu a Trot s Renfone, udeřili svejmi rejtary na ně a je porazili. Tu naši Turci a Tataři, míníce nás na jejich lid dověsti, hrubě zmejšeni se našli. Nebo na jejich lidu místo (souce rozražení a odtad v té chvíli vypraní) na náš vlastní lid nás uvedli, takže pan hrabě zpředu a my pozadu na ně udeřili a jich velkej počet zbili.

Pěchota jejich také se na utíkání juž oddala a do lesa, kde nejhoušt bylo, svý refugium vzali a na stromy co veveřice, chtěce se skrejtí, lezli. Ale páně Štornbrakycovi muškatýři, ti jich v patách následovali a je z těch stromů sráželi, a co zastihnouti mohli, zbili, takže málokderej z té pěchoty hrdlo zachoval.

Pan Basta také, obdrževši svejím prvním i druhejm trefunkem bitvu, i druhou střelbu jim odňal a týmž způsobem jako prve ty, jenž se na utíkání dali, provázeti dal. Takže z daru a milosti Pána Boha sme nad nimi opěty zvítězili a bitvu obdrželi. Kdež nepřítel okolo 11 tisíc na placu zůstalo. A trvala ta bitva od jitra až blízko večera. Kdež zůstavši s pomocí boží my pole pánem, zase sme se v dobrej řád strhli a na poručení pana Basty nedaleko odtad náš kvartýr vzali.

Tu pan Basta poručil lid přehlídnouti, co by se ho pod kerej rejement nedostávalo a mnoho-li zraněnejch se nachází. I našlo se 140 zhynulejch a 90 zraněnejch, z čehož sme všichni Pána Boha chválili, že jest nás od věcí škody zachovati ráčil. A protože bylo té noci Te Deum laudamus stříleti třikrát pořád a jméno boží svaté, klekna na kolena, pokaždý zvolati poručeno.

Druhého dne, souce pan Basta oumyslu Svatej Vondřej oblehnouti, svou nejupřímnější cestu tam sme vzali. A když sme odtad na půl míle byli, vyslali proti nám Uhři a že se Jeho Milosti císaři koří, však že nikdy proti Jeho Milosti nehřešili. A na znamení toho, že tu panu Bastovi klíče od svejch bran posílají. Kderěz přijavši pan Basta vděčně, jim od Jeho Milosti císaře všelijakou milostí se zakázal. Ale pod tím bylo jejich všechno lotrovstvo obmejšleno. Nebo přitáhši my před pevnost, všechny brány i domy odemčeny a celý město naskrze pustý. Kdež ani co by mohlo do voka padnouti, z ničehož k užitku člověku se nenašlo, nýbrž se vším všudy, co sebou pobrati mohli, kde se jim vidělo, zutíkali, a co pobrati nemohli, to poskovali, polámali a pohydrovali, jak mohli, jen aby se žádnýmu nic hoditi nemohlo. A ty klíče že sou nám naproti po sedláku jednom odeslali, to sou velikejm šibalstvem na lotrovstvo panu Bastovi udělali. Ale on toho nevšímajíc, pevnost jedním praporcem knechtů od rejementu pana z Štornberku a jednou kompanií rejtarů vosadil a hejtmanovi Lagovi comando poručil.

Potom hnuli sme se odtad a táhli sme upřímo k Košicům jakožto k hlavnímu městu v Horních Uhřích. Pokadž by se dobrovolně podati nechtěli, je oblehnouti a mocí k tomu přivésti oumyslu sme byli.

O čemž zvěděvše Kašovští, že k nim upřímo táhneme, sebe, jakž nejlépe mohli, profanty a jinejmi potřebami na sprich opatřili, zdi osadili a velkou střelbu na ně vytáhli a tak nás s tou myslí, aby se bránili, očekávali.

A jakž nás v poli okolo poledne spatřili, silně z kusů na nás stříleli a ven vypadli i velkou chvíli šarmiclovali.

Byvši pak u téhož města tak hrubě pěkné předměstí s tak velmi pěknými zahradami a lusthauzy, obávající se pan Basta, aby ho nepopálili, chtějí tu přes zimu s vojskem, pokudž bychom město opanovali, zůstati, poručil, aby u každého předměstí pěchota se ložirovala a na ní jedna kompanie rejtarů. Kdež z jedné strany po tom pořadí pan hrabě z Mansfeldu svejm rejmentem se ložiroval a na něho můj tovaryš pan Arnošt Tetaur svou kompanií. Naproti pak a na druhém pořadí měla jiná pěchota opět vtrhnouti, ale žádná se nenacházela. Na kderouž sem já svejm rejтары vtrhnouti měl. Ale byvši již to pořadí na větším, díle vyhořený, kromě jednoho velkého od kamene staveného domu u samé brány, do kderéhožto sem já se ložiroval.

V samej pak večír nepřítel z pevnosti vohnem na předměstí házel a mnoho páčil, že lítost byla viděti tak pěkný zahrady a lusthauzy ke zkáze přijíti. Nicméně, co sme mohli, to sme hasili a bránili. To vida nepřítel, aby nám v tom hašení překážku udělal, na nás vypad. Kdež od hašení sme ustoupili a proti nepříteli se oddati mušeli a jim nemalou škodu učinivše, zase do pevnosti sme je vehnali. Však pod tím na větším díle předměstí vyhořelo.

Té noci opět nepřítel na naši stranu vypadši, s nemalou škodou svou se zase do pevnosti retirýrovati mušel. A vida, že jeho vej pady mu malou platnost přinášejí, více se o ně nepokoušel.

Nemající my pak bořících kusů ani žádné municí sebou, nadavši se, že se dobrovolně ihned poddají a Jeho Milosti císaři že se kořiti budou, ale však naděje naše pana Bastu zmejlila. My, zůstávající tu do třetího dne a vida daremní naše ležení tu a tuhou zimu na hrdle, k tomu jejich resolučí, vytáhli sme odtad a táhli sme k Eperies, jinak k Prešovu, souce pan Basta oumyslu tu své zimní ležení udělati.

Při obležení pak Košic, jakkoli obležení v vej padech velkou škodu vzali, však i my mnoho vzáctnejch soldátů odtad zraněnejch sme odvezli a drahně lidu taky ztratili.

Při takovém pak odtažení měl sem já svou kumpanií retroardii. gv Kdež viděvši, že tros pana Girgernrajcha Puchomiře s velikou prací přes jeden pas přesazovali a nebylo od města na dvoje hony, obávající se, aby nepříteli jich něco do r[u]kou (kdyby vypad) nepřišlo, je sem všechny, ženy, děti i zraněný, svejm rejтары přes ten pas přenesl, z čehož sem od nich veliké poděkování dostal.

A když sme k Prešovu přijeli, tu našeho generála ani žádného do města vpustiti nechtěli. Načež s nimi pan Basta přes zdi parlamentýroval a jich se tázati dal, zdali také sou rebelové Jeho Milosti císaře. Nebo pokadž by dobrovolně města Jeho Milosti císaři vydati a pana Basty přijíti a bran otevřítí nechtěli, tehdy že je vyhladiti a vůkol všechno vohněm zhubiti chce, tehož ulekši se oni, toto zase za odpověď dali:

Aby je Pán Bůh uchoval, aby se oni měli proti Jeho Milosti císaři, panu svýmu, protiviti, nežli že se soldátů obávají, aby jim příkoří nečinili. Načež pan Basta od sebe zase promluviti dal, že jim žádného lidu tam položiti nechce, nýbrž kvardii svou a aby soldáti pro svy potřeby do města choditi mohli. Za všelijaký pak příkoří a ublížení že jim slibuje. Nad čímž dobře spokojeni byli.

Tu pan Basta generál oficíry, Renfone a starý Valouny lozíroval, město knechtům vartovati dal a všechnu pěchotu kromě jednoho rejementu (kderej v městě ležel) na předměstí položil. Rejtary pak do okolních vesnic a městeček na míli a na dvě kvartýrovati rozkázal.

Našich pak 500 koní, kníže těšínský, pan Ginter z Golcu a nejvyšší Taywl se 3500 jízdy v Šariši, míli od Prešova, sme kvartýry měli. A nic více nežli jeden selskej dvorček na celou kompanii jednomu každému se dostalo. Odtad pak v ty nejtřeskutější zimy na vartu až za Prešov a mnozí i na dvě míle táhnouti museli. Přičemž velikej nedostatek naši rejtaři majíce, předně bez bot, bez vostruh, mnohej v plátěnejch punčochách s trhanejmi střevícemi, s trhanejmi šaty, k tomu bez rukavic celý noci na vartě stávajíc, vždy přece dobrou mysl sobě dávali a rejementu beze vsí odpornosti poddáni byli. Čemuž se jistě podiviti bylo, že v takové nouzi, třeskuté zimě, u velikém nedostatku šatů i profantu vždy přece rejement se držel a s velikou chutí vždycky před nepřitelem bejti sobě vinšovali.

Jakož pak Uhři, Tataři a Turci, sebravši se zase v hromadu, na míli od nás svy kvartýry sobě vzali a den po dni šarmicl po 3, po 4 tisících k Prešovu přijížděli, nám do kvartýrů a my jim zase vpády činili. Což přes 14 dní trvalo a na obí beze škody sjíti nemohlo.

Kdež také někdeří zranění při Košicích, nemohši se od svejch ran vyhojiti, tu v Prešově život svůj dokonali. Mezi nimiž byl hrabě z Sulmus, hejtman, a druhej hejtman Fup a jeden fendrych knížete těšínskýho, Udrckej po rodu, kderej v poli z kusů (jakž prve dotčeno bylo) zabit byl. Jehožto kníže těšínský sebou vísti a jemu týmž způsobem, jako i ti hejtmani měli, vzáctnej pohřeb udělati a tu velkým kostele pochovati dal. A nesli ty tři mrtvý těla jedno za

druhejm s velikou žalostí mnohejch, kdeři s nimi v známosti a v dobrým tovaryství (jako i já, nechlubíce se v tom) byli. A tak dosti vzáctnej pohřeb majíce, v Pánu Bohu i jiní mnozí poctiví soldáti odpočívají. Kdež také pod mejm praporcem jeden Hozlaur, můj aufvarter, byvši prostřelen, ten jedinej z mejch zraněnejch také život svůj dokonal. A jiní zranění do 9 osob se s pomocí boží zase vyhojili.

Jednoho dne pak hejtman Lay, vytáhši z Sv. Vondřeje a vopustivši pevnost proto, že ho nepřítel zkurýroval, avšak neobleh ani proti pevnosti nic netentýroval, do našeho ležení ku panu Bastovi přitáhl, a kde by svůj kvartýr vzíti měl, se dotazoval. Načež mu pan Basta tu odpověď dal, že u šibenice jeho kvartýr bejti má. A poněvadž jest se podle své ordinancí nechoval, že jest své hrdlo propad, protož aby svou duši opatřil. Kdež, nemoha jemu jeho vejmluva postačiti, třetího dne od meče konec svůj vzal.

Týž den k víčerou, ukázavši se nepřítel opět na šarmicl, silně z obojí strany sme šarmiclovali. Měvši pak při sobě jednoho Reznštajnera za pachole, souce dosti zmužilé, příliš daleko se vydal, a souce těžce raněnej, od toho druhého dne umřel.

Poněvadž sme pak několik měsíců v poli v takové nouzi, zimě, bídě a psotě a u velikém nedostatku na šatech a na obuvi zůstávali, k tomu poto[m] všechno tažení, co sme od Vostřehoma odtáhli, nikdy žádného penízku soldátům dáno a zapůjčeno nebylo, vidělo se panu Bastovi a všem nejvyšším od každého rejementu k jich pánům, od koho kdo verbován byl, pro jich fedrunk a retunk na penizích odeslati. Kdež jest mě od českých rejtarů a pana Albrechta z Valštejna (kderej taky souce u Košic skrze ruku postřelen a ještě vyhojenej nebyl)“ ode všech českých knechtů jakožto hejtmana natrefilo, abychom my tu komisí na sebe vzali. Což sme ochotně přijali a dosti nebezpečnou jízdu skrze Špiskou a Polskou zem měli.

Kapitola 11

Poznamenání jízdy z Prešova skrze Špiskou zem, přes Tatratský Hory a Polsko do Prahy, a jak se nám na té cestě vedlo

Majíce já a pan z Valštejna 20 vosob sebou, vyjeli sme z Prešova a s dosti velikém nebezpečstvím sme jeli až na Špiskej zámek ku panu Kryštofovi Tursymu, kderej nám

všelijakou kortesí prokázal a nás dobře choval. A poněvadž hejduci tudy hrubě a Tataři štráfovali, nás 15 koni až do Kazmarku provázeti dal. Vodtad sme táhli přes velký Tatracký hory až do Debny již na pomezí polský. V těch horách pak táhli sme u velikejch závějích a třeskuté zimě. Majíce my i čeládka naše málo šatů na sobě, potkali sme jednoho Poláka na malejch sánkách, kderej z Čerstvína v poselství od svého pána někam jel; ten majíce hrubě dobrou čubu na sobě, jeden páně z Valštejna, vstavši pozadu, tu čubu z něho strh a do ní se oděl. Sedlák pak, byvši chytřej, jinou cestou vyhnul, nás předjel a na Čerstvíně pánu svému všechno oznámil. My pak, majíce pod samej zámek táhnouti a nevěda o ničemž nic, do velkýho ouvozu sme přijeli. Kdež nás jeden kozák dohonil, a nemoha z toho ouvozu nás předjeti, s námi do rozprávky a do vyptávání, co by nového v Uhřích bylo, se dal. O čemž my mu (nevěda o jeho předsevzetí) o všem přátelskou zprávu sme dávali. Vyjevši pak ven z toho ouvozu, skokem k jedné vsi, Reylow řečené, nás předjel a hned k šturmu udeřiti dal. Vida my, že tu řádu nebude, nač pomysliti sme neuměli. Však věda, že by v té zemi nepřátel lidu císařského nebylo a žádnému že sme nic neublížili, tím směleji sme přece ke vsi táhli, myslíce sobě, že by pro opatrnost svou (aby se jim od nás škoda nedala) činili. Však když sme se ohlídlí, viděli sme za sebou již z toho ouvozu přes 150 hejduků s dlouhejmi ručnicemi, z zámku vypadlejch, vycházeti. Z čehož nám veliké myšlení (co by to bylo) pocházely, a nevěda se kam dítí, přece s dobrým oumyslem sme doprostřed vsi vtrhli. Kdež nás hned obklíčili a jiní nám na hřbet z toho zámku přišli. Nevěda, proč by se to dalo, majíce polskej jazyk, jich sem se dotazoval. Vždy přece ten kozák, kderej tak k šturmu na nás udeřiti dal, byvši něco zdvořilýho, sedláky, jichž bylo do 100, aby nebili ani nestříleli, okřikl. A přívětivě nám se omluvna učinil, že to z poručení pána svého jest udělal, poněvadž jeden z našich lidí poslu panskýmu na Tatrackejch horách čubu strhl, nemaje toho v přátelský zemi činiti. Protož abychom jej i s tou čubou pán jeho vydali. Nás pak vidouce, že poctiví páni sme, nám toho že nic se nepřičítá, obzvláště poněvadž sme o tom nic nevěděli. A jeho pán, pan vejvoda čerstvínskej, že jest poručil, aby nás jídlem a vobrokem tu dobře chovali. Vtom přiběhši ten sedlák, ukázal na toho, kderej mu tu čubu vzal. Na kderéhožto hned sáhli a jeho nám mocně odjali a sebou na zámek vzali. Nevěda my, co tomu řeci, jich sme prosili, aby mu hrdlu nic neublížovali, což nám ten kozák připověděl, že se mu hrdlu nic státi nemá.

Nechtíce my pak tu zůstati ani jejich traktací dočekati, jich sme prosili, aby nám cestu k Debnu ukázali, o čemž jim od toho kozáka dostatečně bylo poručeno. Vyvedši nás pak asi na štvrt míle za ves, pověděli, že s námi dále nepůjdou, leč jim napřed od cesty zaplatíme, Vyňavši já dukát, jim sme jej dali. Oni uvedši nás do závějí, opět se nám ztratili, takže sme

ledva s velikou prací před samejm večerem vždy přece Debna (jediný velké vsi) dosáhli. Kdež málo sedláků doma bylo, nebo nedaleko odtad v jedné vsi na posvěcení hodovali. Nevěda my, co velkou zimou činiti, maje koně ustálý, cestu nevědomou a noc na hrdle, dále nám jeti možno nebylo, nýbrž k šultésovi (jako by správci té vsi bylo) sme sešli. A poněvadž nám žádněj z jeho čeládky nic nebránil, naše věci z saní a kočárků do světnice sme snýsti dali. Kdež jeden z jeho čeládky do té vsi, kde posvicení bylo, přiběhši, pánu svýmu pokřik udělal, že sou Němci do vsi vpadli a jeho dům mu z moci vzali. On lekši se toho, do okolních vesnic na pomoc zvolati a přes 300 sedláků s jich zbraněmi svolati dal a v samej večer nám do domu s takovejm křikem vskočil, jako by nás hned všechny pobíti chtěli. Tu my opětě nevěda, co by s tím obmejšleno bylo, jich sem se jazykem polským ptal. Oni vida, že polsky s nimi mluvíme a že Čechové sme a také dobrou a přátelskou měrou, zahnavši nás noc a veliká zima, nevěda se kam díti, do jeho domu sme sešli a se vohřili, nežádajíce přitom žádnému škoditi, nýbrž co potrávíme, dobrejmi penězi zaplatiti že chceme. A souce z ležení od pana Basty z Uher do Čech vysláni, pro nebezpečnost nepřitele tu cestu že sme před sebe vzítí museli. Tu oni drobet pooblevili, však vždy přece k tomu, jako by nás stříletí a zbití chtěli, k tomu se stavěli. A že sme bez vodpuštění a dovolení pana šultésa neměli do jeho domu tak svobodně choditi a naše věci z vozů snášeti, protož že tím něco nepřátelského, kdyby nám silou odpíráno nebylo, před sebe vzítí mysliti museli. A vždyckny na šultésa se ohlíkali a ptali, mají-li na nás vohen dávatí. K tomu nebyvši v světnici nežli já a pan z Valštejna, asi sám sedmej, jiní pak v marštali u koních, a po víc marštali se ptajíc, byli. Nám dvíře a vokna zaskočili, takže z našich k nám žádněj ani my k nim sme přijítí nemohli. Ukrotivši my pak sobě šultésa, do dobrech slov sme ho sobě zase vpravili. Kderezšto sedláky okřikše, sám co dosti pokojiti měl. Ale však jinším způsobem z hrdla sme jich zbejtí nemohli, až sme jim dva sudy piva vytáhnouti dali. Zežravši se pak, někdeří nám do truhel se dobejvati počali. Což vida my, a že šultés na naší straně již zase jest, světnici sme opanovali, aby se jiných více zase nahrnouti nemohlo. A majíce již našich lidí více při sobě, jim sme toho dobrou měrou zbránili a jim ještě jeden sud ven vytáhnouti dali. A když sme jen .ven z světnice vybyli, tu sme se s šultésem dobře uzavírali, však vo koně, aby se nám nějaká škoda nestala, sme se báli. Ale šultés nám to k nápravě po ránu (pokadž by se toho co stalo) přivéstí se zakazoval.

Upokojivši potom pomalu tu lůzu, a že se zase na poručení šultésa rozešli, žádali sme ho, aby nám za naše peníze něco pojesti dal. Avšak co sme koli jísti chtěli, za to sme napřed duplované peníze prve dáti mušeli, a co nám kolivěž vařenýho dali, to s andělikou namístě zázvoru vokořenili, pravíce, že pro zlý povětrí jest dobrý a že oni tak rádi jídají.

A když sme za stolem seděli, tu přijel ten kozák zase za námi a přived sebou páně z Valštejna služebníka, přitom nám od pana vejvody službu vzkazoval. A poznavši téhož služebníka poctivého soldáta, přitom znamenajíc čas nepříhodnej a nouze že zvůle nedá, že ho nám zase odsílá. Čemuž sme se po takovém příkoří (aby nás taková zdvořilost potkati měla) nenadáli. Přijavši od něho pak to vděčně, poděkování přátelské sme mu zase učinili a o naší příhodě tu témuž kozáku oznámili. Nad čímž zle spokojen byl a nám připovídal na pana vejvodu to vznýsti, neb ta ves pod něj náležela. Ale my sme ho prosili, poněvadž se nám škoda žádná nestala, aby toho nečinil. Jestli jest pak to přece vznášel anebo ne, toho sme při jeho diskreci zanechali. Služebník pak nám zprávu dával, když ho před pána na zámek přivedli, že jest se ho ptal, proč jest mu čeledína jeho na Tatrackejch horách z čuby slíkl. Pověděl: z zimy, nouze a nemaje na sobě dobrejch šatů a maje dalekou cestu, že jest to udělal. Však přitom že jest to ne loupežnickejm způsobem, nežli soldátskejmu udělal, neb že jest při něm nic více nehloodal a jemu také že jest na zdraví nic neublížil. Pán, souce kavalíro, že jest mu jísti a pítí kázal, a vyptavši se na něm o všech příbězích v Horních Uhřích a za jakou příčinou ven táhneme, darovavši mu na cestu tolar, druhého dne za námi jej poslal. Kderoužto zdvořilost témuž pánu vejvodovi sme hrubě schválili, zakázavši se mu po témž kozáku toho zase všim dobrejmu odsloužití a v naší vlasti jeho kortesí nám prokázanou se chlubití.

My pak té celé noci sme se nekladli, dávajíce dobrej pozor ná naše věci a nedůvěřujíce se těm užralejm sedlákům, tu celou noc s šultésem a tím kozákem v rozprávkách sme přiseděli a jeho za notnýho krýksmana poznali. Ráno pak, když se rozednívalo, požehnavši pana šultésa i kozáka, odtad sme naší cestou jeli a sami sobě se včerejší zdvořilosti a traktací smáli, až sme k jedné řece dosti široké, však zamrznuté přijeli, přes kderou sme jeti mušeli. Přijevši pak do prostředka (ač na větším díle sme pěšky přešli), řeka se místy s námi trhla. Kdež sme my i koně u velikém nebezpečnství byli a někdeři se již i topili, takže sme jeden druhého za vlasy vytahovali. Koní pak s saněma a s kočárkem, s velikou nouzí a prací, vždy přece s pomocí boží i my na druhou stranu, však všichni zmácháni, se přepravili. Z čehož jest jistě bylo co Pána Boha chváliti. Nemohši pak dále ten den dostačiti, že ta voda na nás se tak stydala a přimrzovala, přijeli sme nedaleko od té řeky do Klokošova, abychom se tu zase vyhřítí a vysušítí mohli. Avšak přitom s anděličkou potrav našich sme uživati museli a napřed všechno syrový za duplovaný peníze kupovali.

Druhého pak dne, jedouce odtad, přijeli sme do Jordanu. Tu na nás potřetí k šturmu udeřili a nás odevšad zaskočili, pravíce, že sme krále polskýho jati, abychom se dali a s nimi

dobrovolně v ta místa, kde nám ukázáno bude, šli. K tomu naše věci, co máme, i koně že sme propadli. Čemuž sme se opětý nemálo divili a jich se tázali, proč bychom měli krále polskýho věžňové bejti, an sme žádnýmu nic neublížili a nepřátelskejm způsobem také že netáhneme, k tomu o žádném nepřátelství mezi Jeho Milostí císařskou a králem polskejm ani jich zeměmi že nevíme. Nadto nám odpověď zase dali, že sme neměli bez dovolení krále a daného pasu tak silně přes ty hory táhnouti. Protož že mušíme špehýři bejti a tu zem od uherský strany chtějí zraditi. Jiní pak, pravili, že sme kupci a mejto královské že sme projeli, protož aby naše věci spolu s námi do arestu vzali. I dali sme jim zase tu odpověď, že sme o tom (aby pas císařskýmu lidu v té krajině zavřin bejti měl) nevěděli, aniž bychom se toho nadáli. Zrádci a kupci také že nejsme, nežli rytířští lidi a soldáti, souce od generála Basty z Horních Uher k Jeho Milosti císaři pro retunk soldátů penězi odesláni. Čehož nám věřiti nechtěli, nežli abychom jim to ukázali, jestliže máme čím. Nato sme truhly naše zodtvíratí dali a jim listy od pana Basty Jeho Milosti císaři i od rejementů pánům stavům Království českého sme ukázali. A poněvadž od nich bez příčiny hyndrování sme, že to chceme na krále polskýho vznášeti, zase sme se jim řečí na odpor postavili. A jak nás v svý zemi traktýrují, že také Poláci do Čech přijíždějí, že jim zase takovou kortesí prokazovati budeme. Načež byvši mezi nimi někdeří rozumnější, vobec z mnohého sráželi, a nám pokoj davše, se omluvna činili, že v tom opatrnosti užívati musejí, poněvadž vědí, že v Horních Uhřích velké pozdvižení jest, aby se jim něčeho odtad nedostalo. A poněvadž sme vysláni, že svobodně svou cestou jeti můžeme. Pakli se nám vidí přes noc zůstati, že nám chtějí jísti, píti a koňům vobrok dáti. Ale my, poděkovavše jim z toho (souce žádostivi skrze jejich zem tím dřívěji radši projeti), naší cestou skrze město přece projevše, táhli sme až do Šlyms (jenž se po česku vykládá do „Ničemný“). A může skutkem ta ves ničemná slouti, ačkoli jest veliká a na hrubý půl míle vzdýli, však ani masa, ani chleba, ani vovsa v ní sme najíti nemohli; mušeli sme ještě půl míle pro voves, pro chlíb a pro vovesný pivo sobě posílati a prvně to platiti. Však byvši to náš poslední kvartýr v té zemi, tomu sme se těšili a Pána Boha z toho chválili. Nebo co sme tú zemí na 19 mil táhli, nebylo toho dne, abychom nějakého příkoří nepocejtili; nebylo-li je od lidí, ale však vždy na vodách anebo hrubě zlejš noclehách, kde sme v té zemi nic jiného, nežli vovesnej chlíb s hrachem smíchanej, svinský maso a ryby potoční, a to všechno s andělikou, kde zázvor bejti měl, jídali a vovesný nebo z jablek planejch vařený pivo pivali, a jako by nás nejlípe chovali, to sme jim prvně platiti mušeli.

Ranním jítrem vytáhši pak radostně odtad, přijeli sme do Biglice, juž na pomezí slýský. Tu sme sobě po takovém pohodlí den odpočinuli a jináče nic se nám nezdálo, nežli jako by z nás

velká hora spadla. A začasté, připomínající sobě naši polskou jízdu, sme se sobě smáli, a že sme jak živi více sedlákům „Vašnosti“ a „mošti panie“ nenadávali jako tu neb ta řeč jejich to sebou přináší.

Odtad sme přijeli do Těšina, tu kdež kníže těšínské svejm dvorem bejvati ráčí. Vědouce my pak, že těmi penězi, co sme jich měli, do Prahy se že nedopravíme, protož pro příhodu a pro nedostatek vzal sem sebou od Jeho Milosti knížete těšínského psaní k Jeho Milosti regentům, aby mně 2 i tři sta k mé potřebě dali. I majíce juž oba dva měšce prázdný, 200 tolarů sme sobě tu vypůjčili, a všelijakou zdvořilost od

kanclíře a jinejch regentů Jeho Milosti knížecí tu dostavše, těmi penězi sme se až do Prahy dopravili.

Kdež přijevše, své listy od pana Basty Jeho Milosti císaři a pánům stavům od rejementů sem dodal, a co nejpilněji bejti mohlo, peníze soldátům sem solicityroval. Pan z Valštejna pak, nastudivši se a nejsouce na ruku zahojenej, svého zdraví vyšetřoval. Jakejch bych pak odpovědí na své solicityrování dostával, jinší nebyly, nežli aby se trpělivostí kontentýrovali, že peněz nejni. Načež sem ne jednu, nežli několikerou protestací činil; pokadž soldáti penězi nebo šaty retování nebudou, že se déle držeti moci taky nebudou, a jestliže odtad vytáhnou a zem Uherskou vopustí, že jistě Jeho Milost císař o to království přijíti ráčí, skrze což také nenabyté škody pojdu. Jakož se pak to vskutku shledalo, o čemž se níže psáti bude. Ale mý mluvení bylo na větším díle v smích obrácený a za hřbet položený.

Vida pak pan Basta, že resolucí od Jeho Milosti císaře i od pánů stavů, týmž způsobem i z jinejch zemí dlouho nepřichází, ne malou, nežli velikou protestací listovně podruhé po jednom rejtaru na bůh zdař učinil. Pokadž by se žádost jeho strany peněz nevykonala, že lidu svého dýle tam zdržeti moci nebude. Nebo že s velikou nouzí a slibováním (že v krátkým čase penězi založení budou) je zdržuje, předkládající přitom, co by zlého z toho (kdyby lid odtáhl) pojítí mohlo. Ale tak malou platnost jeho psaní přineslo jako mý solicityrování. Pročež nevěda pan Basta dále sobě jaké rady dáti, a že několik termínů od něho soldátům připověděnejch prošlo a 12 nedělí, jak sme my byli vyjeli, minulo, ještě na 2 neděle termínu od nich užítí žádal s tou přitom vejminkou, jestli mu připovídají všelikou poslušnost rejementů, jako kdy prve zachovávali. Pokadž by žádná novina nebo naděje vo peníze nepřišla, tehdy že je na německou půdu vyvésti a při nich sám také táhnouti chce. Což ještě při nich obdržel.

A když však žádná dobrá novina jich za tolik času nedocházela, termín opěty minul. Juž nebylo možné panu Bastovi soldátů zdržeti, nýbrž znamenajíc jejich velikou nouzi, nahotu a nedostatek juž i profantu, aby vždy s dobrem řádem odtáhli a rejement se držel, v dobrým řádu se všim vojskem z Horních Uher se retirýroval, kromě rejementu Girglrajcha z Puchamu v Prešově v zavření nechal. S tou přitom jim přípovědí a v naději postavení, že je, co bude moci nejspíše, odtad vyzvedne a jinej čerstvej lid tam odešle a o jejich záplatu při Jeho Milosti císaři solicityrovati bude. Ale nebozí lidé sotva v roce majíce velikou nouzi a souce začastý od nepřítel navštěvování, odtad vodešli a jistě svý poctivosti, volnosti a dobrému jménu zadosti učinili.

Táhnouce tak pan Basta s velikou opatrností ven, tu opěty sjevši se mnohonácte tisíc Uhrů, Turků a Tatarů, náš lid ven vyprovázeli, s nimi každej den šarmiclovali, jedni druhejm do kvartýrů nočně vpády dělali. A tak opěty nemálo krve z obojí strany se vylilo.

Přitáhši pak pan Basta k Prešpurku a obávajíce se, že by Uhři Prešpurk opanovati chtěli, na předměstí všechen lid položil, dobrý šance vyvrhl a hned se o peníze sám staral a na sebe sám vyjednal. Soldáty dobře založil, suken taky a obuvi tu nabravši, je vošatil a na 3 měsíce že mu připověděli ještě v poli zůstati, sobě zejskal, v té naději postaven souce, že Jeho Milost císař je penězi zfedrovati ráčí. A když by se to stalo, že by s větší mocí a municí zase na ně táhnouti a se navrátiti chtěl.

Nepřátelé, táhnouce vždy pak za naším lidem ven, své kvartýry vokolo Sv. Jiří sobě vzali a často náš lid v Prešpurku na šarmícírování navštěvovali. Ale pan Basta, maje málo lidu a nechtíce jej daremně tratiti, co nejméně mohl, toho povoloval.

A když tak od Jeho Milosti císaře žádná resolučí dlouho vyjítí nemohla a mý jednání v Praze daremním bylo, psal mi nejvyšší, abych to Pánu Bohu poručil, dýle se nezdržoval a k svejm rejtarům zase do Prešpurku co nejdřív abych se navrátil. Na kderý to poručení sem tak udělal.

Kapitola 12

Poznamenání jízdy z Prahy do Prešpurku zase k mejm rejtarům léta 1605, již věku mého na 31. rok, a co se v témž tažení stalo

Vzavši svou cestu z Prahy na poště přijel sem do Prešpurku na předměstí k svejm rejtarům, kdeří mě jako svýho vlastního votce tak rádi uhlídali. Strany pak mýho vyřízení, abych jim zlé naděje a pochybné mysl nedělal, je sem těšil, že komisaři za mnou v krátkejš dnech přijeti a nemálo peněz sebou přivézti mají, což jim dobrou mysl způsobilo. Panu Bastovi pak a mýmu nejvyššímu relací, jak sama v sobě byla, sem učinil. Však nicméně pan Basta, jakožto jistě vzáctnej a hrubě moudrej, pány svými věrnejš i opatrnejš soldát, ty věci předcházel a tak vopatroval, že mimo lidskou nadějš Jeho Milosti císaře lid v poli zdržoval.

Nepřítel pak jak prve, tak i toho času, když sem přijel, začasté našim lermo dělával. A jednoho dne, když mu ještě do 20 000 lidu přibylo, takže jich již do 30 tisíc bylo, přitáhli k Prešpurku a svý šlachtordnunky pěkně sdělavši, v šiřim poli nám na voku stáli. Kdež pan Basta, nechtíce jim jejich branadi trpěti, resolvíroval se jim bitvu dáti. Protož ihned svý šlachtordnunky sdělavši, ven vytáh a s nimi se potkati chtěl. Ale nepřítel, ačkoli mnohem silnějš nežli my byl, však tu se bítí nechtěl, nýbrž nás do svejš fortelů na zálohu uvésti chtěl. Ale majíce pan Basta málo lidu a souce trmachy toho nepřitele dobře povědom, svého fortele se taky vydati nechtěl. Vida to nepřítel, silně šarmiclovati sme počali. Kdež z obojš strany nemálo zraněnejch bylo, avšak mnohem více nepřátel. Ten celejš den šarmiclujšce, nepřítel svou retirádu vzal i my také do našich kvartýrů sme zase se obrátili.

Druhého dne nepřítel se rozdělil a díl své jízdy, Turků a Tatarů, na štráf do Rakous a do Moravy pustil tím oumyslem, abychom i my náš lid (jim toho k zahájení) rozděliti museli. Kdež by nám potom ostatka dosti silní byli a Prešpurk odjíti mohli. Jakož tak se i stalo, že pan Basta něco rejtarstva a muškátýrů jim za zálohy (maje o tom dobrý kunšofty) odeslal.

Nepřítel pak vida, že by jeho praktika jakejš takejš začátek měla, ranním jitrem třetího dne opěty něco málo jízdy ukázal. Kdež někdeří s praporci našima vypadše, šarmiclovati sme počali. V tom všechna síla jejich, na většim díle jízdy, v plným běhu vyskočivši svejš záloh, na nás udeřiti chtěli, kdež sme k městu naši retirádu vzítí museli. Ale nepřítel za námi v patách, chtíce s námi do našich šanců nebo kvartýrů vtrhnouti. Tu souce našich set koní nejposlednějšich v té retirádě, vždy šarmiclujšce, přijel k nám pan feltmaršálek, napomínajíce

nás, abychom jako poctiví soldáti (poněvadž toho potřeba ukazuje) piede a terra udělali, to jest s koní sešli a pěšky brány zastávali. Což sme se ihned všichni volní k tomu najíti dali, skočivše s koní, naše pistole vytrhše. A maje z našich rejtarů jeden každej dlouhou ručnici na řemeně, je sme pustili a bránu nepříteli pěšky zaskočili. Však váhu z tlustýho stromu udělanou sme spustili, že rejtaři nám proraziti nemohli, ačkoli silně tiskli. Však pana hraběte Wolfa z Mansfeldu rejement, kderej u samé brány v šancích ležel, a my v otevřené bráně vohen na ně dávajíc, je sme okolo půl hodiny odtad vypudili a z velký střelby, kde je flankýrovati mohli, velkou škodu udělali. A jakž se nepřítel retirýroval, hned sme vypadli a několik pěkných zahrad a lusthauzů popálili a planky potahhli, aby se nepřítel nočně tu zdržovati nemohl. A když nepřítel dobře odtáhl, naše knechty sme rozposílali, aby nám naše koně zase (kdeří po kvartýru běhali) shledali a na jejich stání uvedli. A my tu, připojivši se k rejementu pana hraběte z Mansfeldu, další ordinanci sme očekávali.

Nepřítel, vzavši svou cestu okolo vrchu, táhl k pevnosti, nadějíce se, že by tam ještě všechno Uhři byli, a když před bránu přijedou, že jim pevnost vzdají. Ale nevěděvši o tom, že silně německej lid tam vložen byl, z velkejch kusů byvši přivítáni, zpátkem svou škodou odtáhnouti musili. A nás v našich šancích nebo kvartýřích po tři dni pořád travaglérovali, takže sme ty tři dni vždyckny v zbrani ležeti mušeli. A poněvadž předměstí veliké a rozložitě bylo, kdež také ve zdech na předměstí z veliké placy byly, že naše rejtarstvo dobrý šlachtordnunky držeti mohli. Ale nedostávajíce se na všechny posta pěchoty k obsazení, našimi rejтары pod panem z Vřesovic jedno posto sme zastoupili, a tak s pomocí boží bránu drželi.

Vidouce pak Uhři, že proti spravedlnosti boží a pánu svýmu nic zvítěziti nemohou, však souce v zlosti svý rozpálení, oumysl svůj změnili a do kvartýrů (odtáhši), lid svůj tak rozdělili, kdyby jim toho potřeba ukazovala, aby se tím spěšněji zase v hromadu strhnouti mohli. Však nicméně silně do Rakous a Moravy štráfovali, zem mečem a vohněm hrubě hubili. K tomu, co mohli, lidu zajatého odvezli a Turkům i Tatarům věčnou službu podrobovali. Pročež Jeho Milost císař ráčil mušeti jinou armádu verbovaného i zemského lidu na hranice rakouské a moravské vyslati a jim pasu a dalších štráfů zhajovati. O čemž dále zmínka obšírná se učiní, však nyní, co pan Basta před sebe vzíti musil, se doloží.

Když se díl lidu našeho (kderej pan Basta od Prešpurku na zálohu Uhrům, Turkům a Tatarům odeslal) bez vyřízený věci zase navrátil, a nemoha lidu juž také tak zhola bez peněz zdržeti, však co ještě sám na sebe shledati mohl, tím Prešpurk v poddanosti Jeho Milosti císařské osadil. A maje sobě od Jeho Milosti císaře poručeno, s ostatkem až na rakouský pomezí

odtáhl a jeden každéj rejement k jeho obdanku odeslal. A tak „skrže nezdržení soldátů přišlo mnoho v ztrátu“.

Našich pak 500 koní byli nařízeni do Markfeldu táhnouti, vždy přeci od hranic nedaleko, kdyby jaká potřeba nastala, abychom zem retovali a pasu hájili. Týmž způsobem i jiný rejtarstvo a pčchota (pod způsobem svejch komisařů peněz a obdanků očekávati) rozlosování byli.

V tom čase pak roznemohši se náš nejvyšší těžce, pro nedostatek zdraví svého od nás odjel.

V krátkých dnech potom velkej pokřik se stal, že Tataři opěty vohněm škodu činí a mnoha dobytka zajímají. Tu sme jim často zase v cestu vyjížděli a pasy zalíhali. A jakž nás vykunšovtovali anebo spatřili, nikdy na nás doraziti nesměli, nýbrž jinou cestou se rozprchali a začastý svejch pejtů dobytka a vězňů (toliko nebohejch sedláků) nám vzadu zase nechávati mušeli.

Já pak a Tetaur, táhši s našima pěti sty konmi, jiný kvartýry (blíž zase zpátkem hranic) sobě vzíti, položili sme se v Obrhamu. Kdež mi té noci od pana Zajfrída Kolnice psaní přišlo, píšíci mi, že jisté a pravdivé kunšofty má, že by mu Uhři chtěli do Rakous na idenšpujkenkej jeho statek vpád udělati a jej vypáliti. Protož souce se mnou v bratrský lásce, že mi se důvěřuje, poněvadž přes 5 mil odtad s těmi 500 konmi neležím, abych jej retoval. O čemž sem ihned tovaryši svému, rytmistru Tetauru, zkázal, a že té chvíle vsedám, kde bychom se strhnouti měli, oznámiti dal. Kdež sme si taky sjeli a tu celou noc táhli, až sme Idenšpujkn minuli, a kudy by Tataři přes pas přesaditi, nedaleko odtad v záloze na ně očekávající, sme leželi tím oumyslem, jakž by přesadili, a co by se nám za dosti jich bejti zdálo, na ně udeřili. Ráno pak na úsvitě, byvši Uhři a Tataři nedaleko od toho pasu, okolo 5 koní přesadili, aby všechny zálohy sjeli a pole vykunšovtovali. I objevši naši zálohu, zpět se obrátili. Vida já to, zase pěti koňům po nich pustiti se sem kázal. Kdež vida se nepřítel zrazen bejti, zpátkem odtáhl a těch 5 koní také zase přesadilo. My pak, obávající se té noci Tatarů navracení nedaleko od pasu v Dýrnkrotu, na panství pana z Laudy, svý kvartýry sem vzal, kdež nemálo lidu pěšího a oupravného v zámku bylo. Druhé noci Tataři nevěda, aby v Dýrnkrotu kvarmicí byla, přesadivše, na mou vartu trefili, alarmo udělali. Ale já, majíce se svejmi rejтары na péči, ihned sme na ně vypadli a je přes pas přehnali.

Tu sme 4 dni leželi, až Idenšpujken od pana Kolnice byl taky lidem obsazen a dobře vopatřen. Odtad zase do Obrhamu a okolních vesnic, kde naše kvartýry byly, sme se obrátili a naši ordinancí, kde bychom se odtad hnouti měli, tu sme očekávali. Jakož pak v krátkých časech na poručení odtad sme se hnuli a z Rakous na moravských hranicích kvartýry proměnili a voko Nýklšpurku se položili. Kdež k nám komisaři vysláni souce, s námi jednali, abychom nedlouho strpení měli, tu zůstali a hranic nevopouštěli, až by čerstvej lid do pole přitáhl; tu také že naši mustrkomisaři s penězi přijeti a nás obdankovati mají. Kdež byvši již zase náš nejvyšší při nás, jeden každě při své kompanii to zejskal, že sou ještě i k tomu svolili.

A když po několika nedělích teprve potom české a moravské lid do pole vtrh a u Skalice se položili a jí dobejvali, k tomu hranice vosadili, naši páni komisaři přijeli a s námi za 18 měsíců na 8 akordýrovali a půl měsíce obcuku dáti připověděli, s čímž sme se upokojiti dali. Nemajíce pak ještě dostatka peněz sebou, nýbrž v Vídni o tisíc rejských vyzvednouti bylo, na tom se snesli, aby mě k Jeho Milosti arciknížeti Matyášovi k nařízení vydání takových peněz vyslali. Což přijavši já k sobě, ihned sem se se štyrma služebníky svými na voze do Vídně vypravil. Kdež přijevši, na poručení Jeho Milosti arciknížete tím dříve sem expedýrován byl a takových 30 000 zlatých, všechno na zlatě, sem k sobě přijal. Jeho Milost pak arciknížecí ráčil mně tu milost prokázati a za svého firšnajdra ke dvoru svému přijíti.

Maje pak pilnej odjezd zase, tu sem se s penězi na cestu u veliké slotě, přšce a rozjíždí vydal. A přijevši do kláštera Naumburka, přes Dunaj sem přesaditi chtěl, ale žádného plavce, kderež by v ty kry na vodu se vydati směl, najíti sem nemohl. Však nicméně vzavši tím silnější šíf a tím více plavců, je k tomu přeplativše, sobě sem namluvil. Nebo sem se toho nejvíce obával, kdybych se k rejtářům dlouho nenavrátil, že by opět nějakého fortele a zdržování od nás, pefehlychshoberů i pánů komisařů se nadáli. Protož sem sobě (poruče se Pánu Bohu) všeho nebezpečství za hřbet položil. A když sme od břehu odstrčili a na veliké patery hony šíf zhůru nad přistávadla vytáhli a kry sochory od šífu odstrkovali, nebo nás do 50 vosob nasedlo, pro všelijakou potřebu a pomoc. Potom jak sme šíf dolů pustili a na druhou stranu, (spravivše i sobě okolo 14 vesel) připlouti chtěli, tu nás kry velmi spěšně zase dolů mimo klášter a na půl míle doleji se hnaly. Kdež sme u velikém nebezpečství byli, takže všichni, kteří se nám dívali, i my sami, o zachování našich životů sme málo smejšleli a Pánu Bohu se již poručili, neb sme jistě již jako ztracenej lid byli. Plavci pak na mě, zlé vůle souce, tuze nařikali, že jejich i svého bezhrdlí příčinou sem a že jejich manželky a dítky v nouzi a sirobu uvedu. Ale já, ačkoli též v nemalém strachu sem byl, však toho na sobě, co sem mohl nejvíce, znáti nedal,

nýbrž je těšil, aby Pánu Bohu věřili, že jest mocen nám spomoci a že spomůže, abychom nepochybovali. Čímž sem jim na díle zase dobrou mysl dělal. A oni taky přece, co mohli nejvíce; se snažili, aby šíf k tomu břehu; kde voda nás hnala, přidržovali, aby se od břehu neroztroskotal. Jakž pak vždy vedle onoho přísloví, že Pán Bůh v sebe doufajících nikdy neopouští, mimo všechnu naši naději, beze vší škody, však dosti pracně a s velkými strachy k břehu sme přistáli. Z čehož pochválivši Pána Boha, můj vůz a koně i čeládku na zem přesadivše, plavcům pak ještě 4 tolary na spropitný darovavši, je sem požehnal a svou cestu přece jel. Oni pak, uvázavši tu šíf z druhé strany, po vesnicích na vopad vody a těch krů očekávají museli. Já pak na té cestě (nadavši se již od vod všeho nebezpečství ujíti) do tak velikého sem přišel, nebo na mnoha místech potoci se tak hrubě rozlili a mnohé louže a doliny zalili, že sem mnohokrát s vozem i s koňmi splovati musel, a jistě kdybych tak těžkého vozu neměl, bylo by se obávati, aby mě vody byly nezvrátily a nezalily. Však z milosti Pána Boha všemohoucího a jeho svatou pomocí, vždy z toho velikého nebezpečství vyšedši šťastně, do kvartýru nejvyššího s penězi sem přijel a je beze všeho nedostatku (krom že dukáty mokré byly a je sušiti museli) odvedl. Z čehož se páni komisaři nadiviti nemohli, že sem v takové nebezpečství a s tolika penězi se vydal. Nebo že sou mě v tý povodni vočekávali, a kdyby byli o mým jetí věděli, že bych je byl u veliké pochybnosti hrdla mého i peněz postavil. Což někdeří k veliké bedlivosti a opatrnosti mi přičítali a jiní pak k veliké opovázlivosti, z čehož však všichni Pána Boha sme chválili.

Majíce pak páni komisaři všechny peníze již pohromadě, o den se se panem nejvyšším snesli, kdy by nás vyzvednouti a na pomezí české k obdanku vésti měli. A tak vyčkavši čas příhodnej, odtad sme vytáhli a na pomezí české okolo Polný naše kvartýry vzali. A když páni komisaři svůj čas uhlídali, nám do pole vtrhnouti kázali a nás jménem Jeho Milosti císaře a pánů stavů Království českého obdankovali a za naši všelijakou volnost a hrdinské dobré chování s velikou pochvalou nemalé poděkování učinili s tím přitom doložení[m] : Poněvadž Jeho Milost císař toho oumyslu bejti ráčí ihned zase 1500 koní a rejement knechtů na hranice uherské verbovati dáti, pokudž by kdeří tu byli a se potřebovati dáti chtěli, tehdy že týž pštalunk na českou záplatu míti mají a 4 neděle k refreskýrování anebo k novému jich zase vyrystování se dává. Nejvyššího pak nad 1000 konmi že ustanovovati ráčí zase pana Wolfa Ilburka z Vřesovic. Což my rádi přijavše, ihned zase panu nejvyššímu já a rytmistr Tetaur sme připověděli, však s tou přitom vejmkou, aby nám po 200 koní dal. Naši pak rejtaři všichni zase nám se psáti dali.

Vtrhši pak zase do kvartýrů, hned zase anryt na nový sme dávali. A tak jeden každej maje svou záplatu, svou cestou, kde mu se vidělo, táhl.

Já pak přijevši z milosti boží šťastně domů, po někderém málo dni Pán Bůh ráčil manželce mé nejmilejší šťastně pomoci a nám spolu léta 1605, 16. Octobris, cerku dáti ráčil, jížto jméno na křtu svatém Lidmila Polexina dáno bylo.

Majíce pak v krátkejš dneh zase brzo na mustrplac do Holomouce jeti, tu sem v Praze ostatek svejš rejtarů zverboval. A Pán Bůh také ráčil manželku mou poobčerstviti, svou cestu sem zase před sebe vzal.

Kapitola 13

Téhož léta 1605. Poznamenání sedmého tažení mého za rytmistra nad 200 konmi pod nejvyšším panem z Vřesovic

Když se všech našich 1500 koní do Holomouce sjelo a náš nejvyšší spolu se panem Adamem Ekem z Lobkovic, druhejm nejvyšším nad 500 konmi, i s komisaři a mustrhery přijeli, 10. Novembris sme mustrováni byli, a panem kardinálem Franciskem z Ditrichštejna jakožto polním pánem na hranicích abychom se řídili, ordinancí vzali. Kdež hned třetího dne k Uherské Skalici na poručení našeho generála sme táhli a v Strážnici pana kardinála, na nás očekávajícího, našli. Tu náš kvartýr vzali. Potom třetí den až k Skalici, kde Moravci leželi, dotáhli. Však poněvadž v jejich ležení velikejš mor na koně byl, že jich v brzkým čase přes 700 pomřelo, drobet opodál od nich na jednom vršku, kde se nám dobrejš vítr zdál bejšti, naše stany rozbili a nikdýž v té vodě, kde oni, sme našich koní nenapájeli a ve všem dobrejš řád zachovávali, takže z milosti boží sme naše koně od nakažení i ode všeho moru zdrželi. A bylo pak všeho císařského lidu na pomocích, jak níže položeno.

Rejtarstvo

nej[vyšší] lejtnamt Šneknhaus Slezáků	700
nej [vyšší] Hodický Moravců	500
kozáků	500
nej [vyšší) Vřesovec	1000

nej [vyšší] Adam Ek z Lobkovic taky Čechů 500
suma všech rejtarů 3000

Pěchoty

nej [vyšší] z Lichtnštejna 2000
Slezáků 1200
pan Vilím Vratislav 3000
suma vši pěchoty 6200

A tak všeho císařského lidu na hranicích bylo 9400.

Tři neděle sme tu leželi a nic o nepříteli, aby co dále tentýrovati chtěl, neslyšeli. Potom když velký zimy a mrazy na nás zase udeřily, museli sme z pole strhnouti a na pomezních městech a městečkách naše kvartýry vzítí. Moravci a Slezáci, ti dokonce k svému obdanku povolání byli, nebo oni (jakž v předešlé kapitole dotknuto) přes celý líto na hranicích zůstávali. Skalice pak a tu okolní hraniční zámky byly rejementem pana Vratislava osazený.

Majíce pak hranice osazený, Uhrové žádali příměří na celý rok. Ale na 4 měsíce zavřino bylo.

Mezitím Turek přitáhl k Ostřehomu se 30 tisíci lidu a vzal jej. Potom také příměří jako i Uhři na 4 měsíce s Jeho Milostí císařem udělali; pod tím z obojí strany o pokoj se jednalo.

V tom čase pak, když náš pštolunk vycházel a nic nepřátelského se nadáti nebylo, snesli se opět nejvyšší se panem kardinálem na tom, aby mě s oustním poselstvím vedle kredencprýfu (neboližto věřícího listu k Jeho Milosti císaři a k pánům stavům Království českého vyslali. Kderážto poselství na sebe přijavši, list Jeho Milosti císaři skrze nejvyššího komornika sem odeslal, ale k audienci pro nedostatek zdraví Jeho Milosti sem přijít nemohl. Však nicméně při páních stavích v kanceláři české své poselství tím způsobem sem složil:

„Jeho vysoce knížecí. Milost, pan kardinál z Ditrichštejna, vědouce že na 4 měsíce s Turky i s Uhry příměří jest zavřino a pštolunk těch 1500 koní, z Království českého vyslanejch, již vyšel, o čež že se rejtarstvo začasté domlouvá, chtíce věděti, zdali dále sloužiti a své záplaty očekávati mají, čili je obdankovati oumyslu sou. Nebo z toho dvýho jedno že věděti chtějí.

Protož aby se Jeho Milost císař a Jich Milost páni stavové milostivě resolvírovali a mě zase tím dříve k rejtarům vypraviti ráčili.“

Načež přednessi to Jich Milosti, Jeho Milost císař mě zase s věřícím listem ku panu kardinálovi s oustní relací odeslali a toto zase oznámiti poručiti ráčili :

„Poněvadž minulé dni Jeho Milost císařská ráčila další štilšstand s Turky i s Uhry na celej rok k jednáni dalšího pokoje učiniti, tehdy pro ujití zbytečných vojenských outrat ráčí oumyslu bejti ten všechen lid obdankovati dáti a Jeho Milost že jest ráčil toliko na zavření takového štilšstandu očekávati, jináče sice že by Jeho Milost císařská ráčila své komisaře k nám výslati. Pročež že Jeho Milost okolo 2 neděl nejdýle komisaře s penězi k obdankování nás odeslati chtěti ráčí.“

Nad čímž všichni spokojeni byli.

Téhož dne, když sem se do hlavního kvartýru města Hradiště navrátil a svou relací panu kardinálovi učinil, přišlo Jeho Milosti knížecí z Kroměříže psaní, že Její Milost arcikněžna stará z Štýrska spolu s Její Milostí kněžnou sedmihradskou a Jeho Milostí arciknížetem Maximiliánem, panem synem svejm, z Polsky se zase do své země Štýrska šťastně navracovati ráčí (nebo Její Milost ráčila již druhou pannu ceru svou králi polskému sama k stavu svatého manželstva doprovázeti a tou cestou se zase šťastně domů navracovati). Kdež an kardinál udělavši z našich 1500 koní co nejpřednějších rejtarů aušus, 800 jízdy sebou vzal a proti Její Milosti opravně vyjel a na svém biskupství přivítal, i také přes svůj kraj znamenitě traktýroval a i našich 800 koní choval.

Odpocívavši pak Její Milost kněžna v Kroměříži do třetího dne, ráčila pánův nejvyšších a nás všech rytmistřů druhého dne k sobě do své komory povolati a nám všem přivětivě ruky, i Jeho Milost arcikníže spolu s Její Milostí paní sestřou svou, kněžnou sedmihradskou, podati a na jednoho každého jméno a rod pana kardinála se zeptati. A když na mě přišlo, tehdy po rodu Její Milost mě poznati a ke mně řícti ráčila: „Jistě kdyby mi Jeho Láska pan kardinál vás byl nejmenoval, byla bych vás více nepoznala, neb ste již obradatělý, ale přeji vám, že ste zdravý.“ Z čehož sem Její Milosti s poníženou poklonou velice poděkoval. Opět se Její Milost ráčila ptáti, co mi se lípe líbí, dvorství čili kryksmanství. Pověděl sem, že jedno k druhému hrubě sluší a že sou dva ouřady, kderý se mohou po jednou vykonávati. Načež se Její Milost ráčila zasmáti a mně štěstí vinšovati. Potom Jich Milosti ráčily k tabuli jíti.

Třetího dne ráčila Její Milost odtad zase svou cestou jeti, a nechtíce Její Milost našich rejtářů dále trmáceti, učinivši nám milostivé poděkování, náš lid do kvartýrů propustila. Ale pan kardinál, páni nejvyšší a já asi se sta koňmi sme Její Milost ještě na dva noclehy provázeli. A potom také vzavše od Její Milosti odpuštění, k našim rejtářům sme se navrátili.

Kdež druhého dne přijevši naši páni komisaři, nás obdankovali a zaplatili. Tu jeden každej z nás svou cestou, kderá mu nejužitečnější bejti se zdála, jel.

V ty časy pak bylo s Turky o další příměří na 20 let k místu provedeno, s Uhry taky na jistý kondicí pokoj byl zavřín.

Já pak svou nejbližší cestu domů k manželce mé nejmilejší sem vzal. A jedouce z Prahy ke Mníšku, poslavši své věci s čeládkou napřed, s jedním pacholetem sem pozadu zůstal. A přijevši mezi Soutisky a Zbraslav, slyšel sem v těch chrastinách vedle řeky velikej křik, a nevěda, co by to bylo, rozbodši kůň, tam sem prchl. A vida, že dva nákeřníci císařskýho posla slíkli a ženu jednu vedle něho juž taky složeli, a co při nich našli, to jim pobrali, k tomu hrubě ztloukli, vytáhši na ně pistolu, je sem retoval a jejich věci jim zase k navrácení dopomohl. Těm pak lotrům odňavši jejich šafle, s přiloženým kohoutkem sem je oba před sebou až na Zbraslav hnal a rychtáři k dobrému opatření je dal. Kdež vzneše to týž posel na komoru, takové otrovstvo jejich bylo jim na hrdle katem zaplaceno. Mně pak ti nebozí lidé nevěděli jak se vyděkovati.

Já pak, nevěda ty časy co jiného před sebe vzíti, za chvíli sem doma zůstával. Kdež potom Pán Bůh všemohoucí opěty manželce mé nejmilejší šťastně pomoci a nám spolu syna léta 1606 na den Božího narození dáti ráčil. A na den Obřezání Páně jménem Karel okřtěn a na Hromnice k ouvodu nešen byl. Všemohoucí a milosrdnej Pán Bůh račiž mu dáti, aby bohdá (jak v slavnej čas se narodil, okřtěn i do chrámu Páně vnešen byl) zase tak pobožně a počestně ke cti a chvále Pána Boha všemohoucího a jeho milé duši k užitku na tomto světě živ byl. Amen.

Po někderým čase majíce velikou mysl někderejch knížat a kurfirštů Svaté říše dvory sjeti a něco hodného zhlídnouti, neb sem mnoho jakživ o Říši a knížatech v ní slýchal, jak hodná věc jest to projeti, způsoby, řády a obyčeje jejich přítom seznati, k tomu také i města a jejich možnosti zhlídnouti, že by jeden třebaš všechn svět sjel a Říše neprojel a nepracticíroval, mnohejm by se zdálo, jako by nic neviděl. Neměvši já pak prve nikdá příležitosti žádně,

abych se někam projeti mohl, a následující vojny raději, kderáž neustavičná jest, ale jízda jednomu každému v čas jemu příhodný otevřena bejti může. Protož sem raději šetřil, abych okase krýksmanské sobě nezmrhal, obávající se, že stůj dlouze nebo nakrátce, vždy jí konec (v našich zemích) bejti musí.

Protož umínil sem sobě tu jízdu před sebe vzíti a nejprve, jakejm způsobem bych nejlípe to vykonati mohl, sám sebou se uraditi a všechny věci bedlivě uvážiti. I také jakejm způsobem na nejskrovnější outratu bych jeti mohl, to rozhodnouti; tak abych raději při někderejch dvořích, kdež by se mi vidělo, tím lepší spesu anebo outratu ku poctivosti své vísti mohl. Jakož mi se táž praktika pak hrubě dobře hodila.

Prve pak nežli bych vyjel, abych to s Pánem Bohem před sebe vzíti mohl, uložil sem sobě (bez pochluvení se v tom) k Svatému Janu v Skále 3 míle od Prahy pěšky na pouť jíti; což sem s pomocí boží vykonal a Pána Boha za požehnání té cesty a za šťastné navrácení zase, manželky i dítek mejch tu přede vším zlejm ostříhání sem prosil, z čehož samému Bohu buď chvála. Po vykonání pak toho k své cestě sem se hotovil.

Kapitola 14

Léta 1607. Poznamenání jízdy do Horní Říše, do Lutrinku, do Frankrejchu, do Engelandu a do Nýdrhlatskejch provinci, věku mého 32 líta

Dvacátého dne Februarii vyjel sem z Prahy na poště se dvouma služebníky stavu rytířského, jeden by Jiřík Kuneš z Lukavec, Čech, a druhej Vlach, Jouan Batista Pelegrini, a přijel sem do Linze, do Lantobtregenzu a odtad až ke dvoru arcibiskupa salcpurskýho do Salcpurku. Tu sem 4 dni zůstal a s mnoha kavalíry při témž dvoře se seznámil i velkou kortesí od nich přijal.

Odtad sem jel do Bavor ke dvoru knížete bavorskýho do Mnichova. Kdež maje mnoho známejch kavalírů, ke dvoru mě přivedli a Jeho Milosti knížeti o mně dobrou relací učinili,

načež mi Jeho Milost ruky podati a nejvyššímu hoflichovi, aby mě do svého domu ložíroval, poručiti ráčil. Kdež všelijaké kortesí uživše, kostfraj sem chován byl. Mezi jinejmi pak jiní mnozí vzáctní kavalírové mě do svejch zahrad často zvávali, pankyty a tance drželi, kdež také nemálo pěknýho fraucimoru bejvalo, téměř že mi se odtad mnoho dále jeti nechtělo. Vedle

toho byla mi také od Jeho Milosti knížecí nemalá milost prokázána, davši mě po svém paláci do pokojů voditi, antiquarium a kunstkomoru, kderá jistě pěkná, bohatá a ku podivu hodná viděti byla, od jednoho komrdýnera ukázána. Kdež aby jeden 3 dni k tomu měl, ještě s těžkostí říci mohl, co jest nejpěknějšího a nejdivnějšího viděl. Já, ačkoliv sem několik kunstkomor viděl, však žádnou nad tu.

V témž městě Mnichově jest také pěkná věc jezuvitskej kostel a jejich relikvie i klínoty kostelní viděti. Kolej pak nadmíru hrubě pěkně vystavěná a velká. Kdež starý kníže, votec knížete Maximiliána, vládnoucího pána, život pokojnej vísti se odevzdal a panu synu svému, knížeti Maximiliánovi, rejement vladařství odevzdal. Ti patres mi zprávu dávali, že by 5 mil odtad jeden klášter bejti měl, kdež znamenitý pouti 3kráté do roka od lidí křesťanskejch se vykonávají. Předně Nanebevstoupení Pána Krista, druhé v příští pátek po Nanebevstoupení Pána Krista a třetí v neděli před svatejm Michalem. A tu že veliký divy Pán Bůh neduživejm lidem (kdeří zkroušeně putují, svejch hříchů se vyznávají a velebnou svátost tu přijímají) prokazovati ráčí. A tomu klášteru že říkají Na hůře sv. Andechsa. Kdež časem lidí pobožnejch z dalekejch i okolních krajin do 100 tisíc lidu se scházívá (ačkoli mi se věc k víře nepodobná bejti zdá). Však sem to netoliko od mnoha vzáctnejch lidí slyšel, ale potom i od samého vopata. Kderéžto místo svaté a spatření hodné jsem také zhlídnouti žádostiv byl. Protož sem se dožádal jednoho hrubě dobrého kavalíra, knížecího komorníka, pána z Terynku, souce obyvatel té země a syn nejvyššího hofmistra dvoru Jeho Milosti, že při něm větší kortesí od toho vopata dojíti a všechno lípe spatřiti moci budu, než bych sám jel. V čemž mi se vochtově zakázal, a kdykoli budu chtíti, se mnou že pojede.

Však poněvadž Jeho Milost knížecí ráčil se na ráno s sokoly ven do pole strojiti, všemu dvoru i mně o tom oznámeno bylo, pokadž by mi se vidělo s Jeho Milostí taky vyjet, že mi mají kůn z marštale Jeho Milostl přivésti. Což přijavši vděčně, Jeho Milosti sem poslušně poděkovati, a že pro nic jiného nejsem nežli Jeho knížecí Milosti na službu hleděti, pověděti sem dal. Kdež potom druhého dne velmi pěknou kratochvíl kníže (i my, kdeří sme mu na službu hleděli) míti ráčil.

Byvši já pak tu již okolo 12, zdálo mi se za dobré bejti svou cestu dále vzíti. Kdež vsedše na pana z Terynku vůz a pro sebe lantkočího vzavši, na klášter Svaté hory Andachsu sme přijeli. A souce od pana vopata rádi uhlídání, všelijakou zdvořilost nám prokazoval a hrubě dobře se choval.

Kdež potom souce já žádostiv způsob takového svatého místa viděti, mnoho mi počal rozprávěti a památky hodné ukazovati, že takové svátosti, kderé tu dne zejtrejšího bohda uhlídám, sou shromažd'ovány od dávných časů byly a od mnoha vzáctnejch lidí a knížat z svatejch zemí, z Jerozolíma, z Říma, z Konstantinopole, Mediolánu, Rejna Kolína a Paříže tu potom vzáctně zanechané a na větším díle od hraběte Rasso z Andachsů tu nadané, kderej léta 954, život svůj v Pánu dokonal. Potomně také velkej díl od svatého Ottona, biskupa pamberskýho, a hraběte Ottona z Wolfartoshauzu, hraběte Jindřicha z Andechsů a Albrechta, knížete bavorskýho, kderej ten klášter založil. A že až podnes od mnoha dobrejch křesťanů vždy a vždy více se k tomu svátostí a klínotů přidává, jak komu Pán Bůh dobrej oumysl dáti ráčí.

Na ráno pak vstavše, šli sme do chrámu Páně. Tu sme předně mši svatou slyšeli a po vykonání služby boží byli sme uzoučkem klenutím skrze dvoje železná a dobře upevněná dveře do jednoho nevelkého sklípku uvedeni. Kdež nám mnoho znamejnitejch svátostí ukázáno bylo, kderěž kdo by všechny specifice poznamenati chtěl, obzvláštní kniha by k tomu bejti mušela, jakož pak in quarto se tištěna nachází. Mezi jinejmi viděli sme monstranci, v níž hostie, totiž velebné svátosti, sou, jedna od papeže Lva a dvě od papeže Řehoře posvěcený a v tělo a krev obrácený sou, což aby kdo z nevěřících a církvi svaté protivících se lidí viděl, uvěřiti by musel. Kderěžto léta 1229, v čas válek a nepokoje, ty nejsvětější hostie byly do volověný škatulky zamčený a mnoho jinejch svátostí přitom. A to všechno do sukně svatý Alžběty zavobalený souce, do země zakopali, tak aby se ty svatý věci zlejm a rouhavejm lidem do rukou nedostaly. A když 159 let v zemi v skrytosti byly, takže žádnej o tom, aby takový velebný svátosti v zemi skryté bejti měly, tehdy léta 1388 divnejm způsobem Pán Bůh všemohoucí to na svět vyjeviti dáti ráčil. Kdež se i mnozí spisové přitom, aby lidé se čím zpraviti (když by to Pán Bůh komu vyjeviti ráčil) věděli. Kderěžto Nejsvětější velebné svátosti až podnes se tak spatřují a od dobrejch a pravejch křesťanů u veliké vážnosti a uctivosti s pobožnosti ctění bejvají. Bylo by o tom mnoho pěknýho psáti, jakejm divnejm prostředkem Pán Bůh ty 3 velebné svátosti s mnohejmi jinejmi relikviemi vyjeviti jest ráčil, ale poněvadž o tom obzvláštní kniha tištěna jest, nevidělo mi se cizí práce k své knize přidávati. Vidělo mi se pak vždy přece za dobré bejti, poněvadž o něčem vždy zmínku činím, abych způsob kláštera Hory sv. Andachsa, tu monstranci se třmi velebnějmi svátostmi, kdeři tak vlastně v tělo a v krev obrácený sou, k tomu někderá neporušitedlná celého života svatejch kosti sem vymalovati dáti neměl.

Předně celej život sv. Timothea, mučedníka božího a učedníka Páně; z tovarystva sv. Achácia 3 životy, sv. Felicia a sv. Adaukty 2 životy, sv. Barnabáše půl zlvota, sv. Simeona proroka život; houby kus, jak Kristu Pánu při jeho nevinném umučení podávali, hřebu kus Krista Pána; kus od Longinového železa kderejm bok Kristu Pánu proklál, kus medejnice, jak se Pilát umejval; hlavu sv. Filipa apoštola, lebku svatě Maří Magdaleny, roucho purpurní Krista Pána, hlavu sv. Agáty, lebku sv. Jiří a jiná mnohá znamejnitá relikvie s velikejmi ozdobami a bohatstvím na stříbře a na zlatě sem viděl, čemuž se jistě podiviti jest.

Poděkovavši tu přátelsky panu vopatovi z jeho prokázaného přátelství, odtad sme se panem Derynku ku panu votci na jeho jeden zámek Tunzlbach jeli, kderej tam na nás vočekával a mně velikou kortesí prokazoval.

Druhého dne sem dojel až do Augšpurku. Tu sem 3 dni pro spatření dobře města, a co v témž městě hodného viděti jest, zůstával. Kdež páni patrices toho města mě vzáctně skrze dvě vzáctný osoby zprostředka svého přívítati dali a na dokázání vděčného příjezdu mého 24,

velkejch konví dobrého vína bílého a červeného; mísu čerstvejch limanů a druhou pomarančí odeslali. S velikejm přitom všelijakého dobrého přátelství se dokazováním, což i také, pokudž by mi se v jejich městě co spatřiti vidělo, že by mi chtěli kdykoli ty lidi naříditi, kdeří by mě všudy provedli. Kderoužto kortesí od nich vděčně přijavše, jim sem zase náležité poděkování s nemalejm zase zakázáním všelikého dobrého přátelství učinil.

Na ráno pak 2 nařídili, kdeří přiševše ke mně, od pánův radních mi službu vzkazovali, a že za tou příčinou ke mně vysláni sou, aby mě v městě provedli, a co hodného, ukázali. Kdež nejprve mě vedli do cajkhauzu, kderej jest jistě hodnej viděti, neb jest velmi pěkněj jak od velký střelby, tak i od zbrojí pěších i rejtarskejch.

Odtad mě k jedné bráně, již Einloss německy říkají, přivedli, nač se jistě co podívati jest. A jest při té bráně takovej způsob, že kdo se opozdí a v noci do města chce, přijde k jedné fortně a zazvoní, tu se mu ta fortna ihned otevře, a jakž tam vejde, hned se po něm zase zavře; aby chtěl sám sobě odevřítí, nemůže. Tu pojde asi 15 kroků dále, spustí se proti němu přes hlubokej velkej příkop zdvihač most, as tak velkej, co by volně na koni projeti mohl; tu se najde mezi velkejmi štyrmi zdi a most se po něm hned zase zvedne a do velkého zámku zapadne. Proti zdvihačimu mostu jest veliká dubová brána tlustejmi železy vobitá, na pohledění, že by 5 i 6 pacholků jí co votvíratl nebo zavíratl měli. Ta také, jak se zdvihač most zase zvedne a zamkne, velmi lehce se otevře. Opěty přijde, co by do nějakého průjezdu velkého bylo, ta brána také ihned zase se na velmi veliký zámky do tlustejch železnejch rýdlů zamkne. Tu visí měšec, jest povinen do něho 2 krejcary ordinarii vhoditi. K tomu jest lůže prázdný postavený, má-li co sebou a chce-li tu přes noc odpočinouti, může tu bezpečně spáti. Pakli nechce, tehdy jest zvonec zazvoní. Nahoře dosti vysoko, co by knechtskejš špísem dosáhnouti mohl, sou pavlače. Tu se lucerna svíčkou postaví a ten měšec se nahoru vtáhne. Najde-li tam svý 2 krejcary a nemá-li peněz, tehdy za ně jakejkoli základ, tehdy ta druhá a tak velká i pevná brána jako druhá, opěty nevida žádného, jemu se otevře a zase se po něm zavře. Tu juž jest v městě a varta tu vždyckny nočně od desíti soldátů souce, každého přijmou a na jeho způsob, co by byl, odkud je a kde jíti chce, se ptají a potom ho až v to místo doprovodí.

Viděvši já pak to všechno, měl sem se čemu diviti, že žádného člověka, žádného fortele, žádnějch vah ani contrapeso, ani instrumenta viděti bylo a takový veliký a pevný brány tak lehce samy od sebe že sou se odtvíraly a zavíraly. I prosil sem, pokudž by toho v skrytosti neměli, aby mi to ukázati chtěli. Dali mi za odpověď: Ačkoli že toho ne každému, leč vzáctnejm lidem ukazují, pročž že i já to viděti mohu: A přišedši do hospodářové světnice,

po schodech nahoru, tu sem viděl veliký železný instrumenta, váhy a contrapesi, že malý pacholátko okolo 7 nebo 8 let heverem všechno spravovati může. Čemuž se jistě jest co podiviti. Hospodář taky, leže na lůži, může fortnou a zdvihacím mostem vládnouti.

Odtad byl mi kvartýr jejich soldátů ukázán. Mají na valích jedno pořadí od nevysokých domků dosti prostranně sobě vystaveno a u veliké čistotě jak v domích, tak i na své ulici se chovají, k tomu pěkně řád ve všem zachovávají a od pánů Augšpurčanů dobře untrhaltováni sou. A jest jich 300.

Potom mě vedli k vosrkunstu, nač taky jest se co hodného podívati. Chtějí tomu, že ve vsí Europě přes ten vosrkunst bejti nemá. Při kderémž jest veliká a nesčíslná věc želez a tak mnoho pomp a instrumentů že se čemu podiviti jest. Ten vosrkunst dává do všech kašen vody dostatek a mimo to do předních domů ještě do 500.

Byly mi také v jednom domě hodiny velké za 30 tisíc ukázaný, na kderejchžto jeden bohatej hodinář zchud a 18 let na nich dělal sám několikey. Pro drahost nechce jich žádnéj koupiti nežli jest se nač taky podívati. O štraspurskejch mi bylo mnoho praveno, ale nic se těmto na kunsty vyrovnati nemohou. Nežli to smejšším, že sou štraspurský stáležší, nebo tyto sou něco subtilnější, ale jest se nač podívati a divný muziky přitom slyšeti.

Viděvši tu všechno, co v tom městě viděti jest, 4. dne vzavši tu zase poštu, jel sem až do Štutkartu ke dvoru knížete virtumberského. Kdež sem nemálo kavalírů v Uhřích známejch našel, kdeří mě ke dvoru přivedli a Jeho Milosti mě rekomandýrovali. Načež podavši ruky knížeti, v konverzací, až čas k jídlu byl, mě zdržeti a sebou k tabuli své vzíti ráčil. A zůstavši tu 10 dní, každého dne k stolu Jeho Milosti knížecí k vobědu i k večeri povolán sem byl. Čeládka má týmž způsobem při dvoře své vychování měla, takže sem tu žádné outraty nepocejtíl. V témž městě pak nic jiného hodnějšího viděti nejni jako pěkně velkej palác, zahrada hrubě pěkná, v níž nákladnej velkej palác u velikosti pražskýho palácu, na ten způsob s pavlačemi jako lusthauz v Praze za tumlplacem, kdež nad míru od pěknýho málování a vlastních kontrfektů pěkná věc viděti jest. V též zahradě také sou přípravy k všelijakejm rytírskejm kratochvílím, kroužku, kvintáně a přes palče běhání. K tomu i švarnej tumlplac. Jest také v té zahradě palhaus a palamay hra; hnízdí se v ní také veliká věc čápat.

Jeho Milost kníže dal také marštal v městě nedaleko od zámku velmi nákladně na 72 koně vystavěti. Nad ní pro štolmistra, edlknoby a rystkomoru velmi pěkný pokoje a komory, nač se jistě co podívati jest, ozdobiti. Ty marštale sem ještě nikdy pěknější roven neviděl.

V témž městě má také Jeho Milost knížetci jeden velkej dům vystavenej, v němž do půldruhého sta ženského pohlaví nic jiného nedělají, nežli hedbáví předou a barví. Sou také muži, kdeří tu ihned hedbávné věci, jako aksamity a rozmanitý cajky tkají a jistě dobrý a hodný i pěkný dílo dělají. Sou také jiní, kdeří toliko jednom na červy hedvábné dozor mají, aby ti zachováni časem svejm k vyhlídání a k rozplození přicházeli. Což mnohejm jinejm městům a lidem to ku podivu jest, aby v Říši s tím tak dobře jako i ve Vlaších zacházeti mohli a uměli. Však ačkoli té subtilnosti ještě při nich nejni, nicméně i k tomu časem svejm přijíti naději mají.

Já pak přijavše při témž dvoře mnoho kortesí, vidělo mi se před odjezdem mejm také do lozumentu mého předních kavalírů pozvati. Jakož sem toho od nich i užil a na mou žádost ke mně se sjeli. Mezi nimiž dvorskej maršálek pan hrabě z Ebrštejna na mě otázku učinil oněvadž se odtad do Lutrinku jeti strojím, chtěl-li bych k jednomu nejpřednějšímu kavalíru, monsieuru gubernátorovi pevnosti Nancy, připsání od něho vzíti, že ví že mi se všeliká kortesí od něho stane. Z čehož (přijavši to hrubě vděčně) jemu sem přátelský poděkování učinil. Kderážto jeho rekomandací potom mě jistě hrubě favorizírovala, jakž na svém místě toho dále dotknu.

Byvši tu také při témž dvoře jeden můj velice blízkěj přítel a ujec, po paní máteři mé jménem pan Šebestian Pšauvlickej, kderej z dětinství svého svá líta tu strávil, se voženil a u veliké možnosti v té zemi zůstával, souce u mě též u jídla, mě za jednu věc vysoce prosil, abych mu jí neodpovídal. Čehož sem se zbrániti nemohl, nýbrž prve nežli mi pověděl, co by jeho žádost byla, sem mu připověděl. On pak jiného na mně nic nežádal, nežli poněvadž v mnohanácti létech žádného svejch milejch přátel v té zemi neviděl až ted nejníčko mě, že mě za to velice prosí, abych s ním na jeho statek Freidenthal jel, s jeho milou manželkou a dítkami se seznámil. Čehož sem mu odepřítí nemohl.

Ti vzáctní kavalírové a dobří tovaryši, byvši u mne veselí, i večere se dočekali a někdeří, měvši po dobrým rauši dosti koní, kdybych jen byl bráti chtěl, mi dávali.

Na ráno pak vzavši od Jeho Milosti knížecí odpuštění a učinivši za všelijakou přijatou milost Jeho Milosti poděkování, svou cestu s ujcem svejím panem Pšauvlickejím na jeho zámek sem vzal. Od něho i paní manželky jeho hrubě dobře chován a rád vidín byl.

A tu na Freidenthalu 8 dní zůstavši, odtad sem na jeho voze až zase na poštu do Horcu, do Markrabství bádenského, jel.

A vsedši tu na poštýrský koně, jel sem skrze hrabství Hanau až do Štrasburku, již do Elzasu. Tu sem se taky 4 dni zdržel, abych mohl město, a co v něm hodného viděti, spatřiti. A jest předně v témž městě od podivu velkej a pěkněj kostel viděti (však toliko od stavení míním), v němž sou ty rozhlášený a ve vsí Europě nejpěknější a nejmistrovštější hodiny (ačkoliv ty v Augšpurce, jak sem o nich, zmínku udělal, mnohem víc kunstštuku mají, však na věž se nehodí ani tak trvanlivý bejtí nemohou). Nicméně i tyto mnoho pěknějch věcí v sobě mají. Předně všechny planety jedním natáčením svůj běh bez porušení za 30 let konají. Též měsíc a hvězdy jak svůj běh mají, tu se spatřuje. Kolik štvrtí bití má, tolik soldátů vyjde a jeden každej svou štvrt na cimbál udeří: A když hodiny první bití mají, tu vyjde smrt a je vybíjí. Potom druhý velký když mají bití, vyjde vobraz Syna božího a za ním tolik apoštolů, kolik hodin bití mají až do 12. A jeden každej svou hodinu udeří. A když hodiny odbijí, tu kohout, jako by přirozenej byl, křídly zatřepá a zakokrhá. Potý sou varhany při nich a hned se jedna muteta zahraje. A má ta věc mutet několik, ale ne vždycky po hodinách varhanů jíti nechají, leč kdy se jim vidí. Sou také při nich cimbály s mnohejmi mutetami; vždycky když hodiny bití mají, velmi pěknou melodii bijí. Ty hodiny dal sem sobě i vnitř dobře tomu mistru, kderej je dělal, vykázati. Byl již starej, pravil, že co stojí, již mnohonácte let že jest na nich kromě obnovení někdy strun přes 5 kop míšenských grošů N. B. díla nevynaložil. A přes 20 tisíc rejskejch že by pány Štrošpurčany státi měly. Však vždy těm v Augšpurce (kromě stálosti a trvanlivosti) se vyrovnati nemohou a k tomu tyto v kostele jeden každej svobodně, kdy chce, viděti může.

Nad týmž kostelem sou taky 2 vysoký a hrubě pěkný věže, všechno z kvádrštuku velkého stavené a prohlídací. O čemž staré přísloví jest, že tři věže v Europě hodné k vidění a nejpěknější sou, jako vídenská nejpěknější, v Landshutu v Bavořích nejvyšší a Štrošpurce nejpevnější. Ale já, viděvši všechny tři, dávám samý v Štrošpurku ten dank, že jest nejvyšší, nejpěknější i nejpevnější. O čemž i oni sami smejšlejí a jiní, kdeří je viděli, taky.

Druhé jest znamenitá věc v tom městě špitál viděti, kderej na 300 vosob jest ustavenej, zvláště pro mužský pohlaví a zláště pro ženský, i také zláště pro smyslů pozbytý, k tomu s jejich velikejm pohodlím a čistotou, kdež dobrý jísti a dobrý píti mají. Byl sem také v jejich znamejnitěm a pěkném sklepe, kdež na 100 sudů těch nejlepších vín mají. Jakož sem pak v témž sklepe dvoustý a dvacátýho pátýho roku víno stáří pil, což k víře podobné jest, neb jest silný jako nejprudší pálený. A k tomu, jak ho sklejničku uberou, hned jinejm je zase dolíjí, že mu nikdy vyjítí nedají. Potom mi ukázali 5 velikejch půd, kdež nesčíslná věc všelijakého vobilí zásobeného (toliko ku potřebě toho špitála) mají. Sou také všelijací řemeslníci k tomu špitálu nařízení a ustanovení, k tomu doktoři, barvíři, apatykáři a lazebníci. Kdež také velmi pěknou lázen mají, pocestnému každému, kdož toho žádá, jísti a píti dostatek dají a i přes noc noclehem opatří.

Odtad byly mi ukázaný vobecné sejkky jako nejpěknější zámek štverhranně stavenej, v němž paterý podlahy, jedny nad drugejmi, po všech štyrech stranách. Tu sem opěty velikou a nesčíslnou věc vobilí všelikého v forotu viděl, ne na tisíce, ale na statisíce strychů. Čemuž se člověk může jistě podiviti.

Naposledy pak viděl sem jejich znamejnitej cajkhauz, na mnohonácte tisíc lidu pěšího i jízdnýho, k tomu velikou věc velký strelby a k ní všelijaké municí dostatek. V kderémžto cajkhauze velikej řád a šetrnost zbroji a zbrani v čistotě chování se drží.

Třetího dne vobešel sem město na valích vůkol a vůkol, kudy se jíti mohlo, tak abych pevnost města spatřiti mohl. Strany pak pevnosti toho při tom nechávám, kde dobrej lid k bránění jest. Nežli příležitost a položení toho města, nevím, jak by juž pěkněji ležeti mělo. Správa pak při témž městě všelijaká a opatrnost dobrá jest.

Štvrtého dne odtad sem zase až do Savernie jel, tu kdež rezidencí biskupa štrospurského jest. Odtad potom do Lutrinku až do města Nancy.

Kdež přijevši před hospodu, rovně kavalírové ode dvora knížete lotrinskýho kroužku běhali. A byvši ta hospoda na tom placu, kde se běhalo, dali se hned ptáti kdo by to přijel. A zvěděvši kníže z Žanvilu (kderého sem v Uhřích hrubě dobře znal), zvěděvši, že bych já byl, přijevši, skokem s koně dolů skočil, mě přivítal a velikou zdvořilou milost mi prokázal. Vtom přijel taky hned pan Basampior, můj hrubě dobrej přítel a přední lutrinskej kavalír, kderej u mě v Praze často v domě i u jídla bejval. Ten mě taky velice hrubě rád uhlídal a hned na svýho

bratra zavola a mě s ním seznámil. Tu mi hned kníže i ti kavalírové své koně oferýrovali, chci-li s nimi taky běhati. Ale byvši drobet ustálý, sem se omluvna učinil a jim služebně poděkoval. A jakž odběhali, do mýho lozumentu přiběhl pan Basampior a vzal mě do knížete z Janvilu lozumentu a vodtad sme spolu ke dvoru šli. Kdež kníže mě Jeho Milosti knížeti lotrinskýmu, jeho madame do pokoje přived a mě hrubě rekomandýroval. Kníže, podavši mi ruky, na mou jízdu a mé předsevzetí se ptal. Vtom přišli také kníže z Baru a kníže z Vademontu, oba synové starého knížete a dorostlí páni, mně taky rukou podali. Potom s mnoha jinejmi a předními kavalíry mě také Basampier seznámil a kníže z Žanvilu do svého domu mě sebou k večeři vzal. Ráno vstavši, gubernátorovi panu de Borbon sem šel a psaní od pana hraběte z Ebrštejna (kderé mi v Štutkartu dal) jemu sem podal. Kderez se ke mně velmi přívětivě ukázal a vším, co mu možného, mi se zakázal. Jakož pak každého dne na mne pěkněj kůn s aksamitovou dekou, jedním lokajem a služebníkem před domem očekával a mne, kde mi se koliv po pevnosti choditi vidělo, provázeti i všechna sekreta té pevnosti vykázi dal, čehož by byl mnoha knížatům neukázal. Tu sem jistě pěknou pevnost viděl. Jiného v témž městě nejni co tak mnoho viděti kromě cajkhauz, v němž jeden velice dlouhej kus 32 noh zdýli.

Týž kaválír, monsieur de Borbon, mně mnoho zdvořilosti prokazoval a začastý k sobě zval, jakož i jiní kavalírové mě jeden po druhém k sobě na pankyty a na tanec zvali. Což i zachtíce jim zase se té zdvořilosti odměniti, těch všech nejpřednějších kavalírů k sobě sem také pozval a je, nelitujíc žádných peněz, nákladně a dobře traktýrovati (u jednoho bohatého kupce v jeho zahradě) sem dal, přičemž také pěknou muziku sem měl. A byvši u mě též Jeho Milost kníže z Žanvilu, ten mi se do Paříše zakázal mnoha předním knížatům a hrabatům, svejm krevním přátelům, psaní dáti a mě jim rekomandýrovati (neb sám taky Francouz byl). Což vděčně přijavši, Jeho Milosti sem služebně poděkoval.

Byvši pak tu v Nancy juž do 14 dnů a chtíce se odtad dále strojiti, ještě sem na ráno od pana Basampiera spolu s Jeho Milostí knížecí a těmi všemi kavalíry, kdeří tu u mě byli, k vobědu zván byl. A ráno při dvoře sme se všichni shledati řekli. Kdež vzavši odpuštění od Jeho Milosti knížete starýho i mladejch knížat a madami, jeli sme ku panu Basampiorovi a tu sme hrubě dobře chováni byli; kdež také se všemi sem se rozžehnal.

V tom městě, co mi se kromě pevnosti nejvíce líbilo, byla města kvardie, kderá velmi oupravná a pěkně armírovaná, tý nejpěknější zbroje, muškety a dlouhý špisy s pěknějmi

pozlacenejmi želízcemi mají a sami tak oupravně jako v šatech se nosí, že milo na ně se dívati, když táhnou.

Patnáctého dne, vzavši od knížete z Žanvilu rekomandací k někderejm knížatům ke dvoru krále francouzskýho, jako ke knížeti z Guisi, monsieur de Vitri, monsieur St. Luc a k hraběti de So, odtad sem zase na poště vyjel a přijel sem až do Blen. Tu se potom ihned míle francouzské začínají. Odtad sem přijel do Sant Disi, juž do Frankrejchu, do provincií Šampanie, potom do Porabonson. Tu sem našel kníže z Niniversu, té provincie gubernátora, kderéhož znavši také prve v Uhřích, k němu sem šel, Jeho Milosti ruku políbil a svý služby mu prezentýroval. Jeho Milost, viděvší mě rád, všelijakou milostí mi se zakázal a za to (abych v Paříži v jeho palácu ložíroval) mě žádal. Ale já, přijavši od Jeho Milosti dobrou vůli za skutek, se vší uctivostí sem Jeho Milosti poděkoval.

Jedouce pak Jeho Milost kníže odtad až do arcibiskupství Ramsu, kde Jeho Milosti pan bratr arcibiskupem. A já také svou cestou dále po mnohé konversací vzal sem odpuštění.

A přijel sem do Soueni, do provincie Brie, a vodtad potom až do Paříže.

Však prve, maje příležitost dobrou, co by v Paříži k zhlídnutí bylo, to sem zhlídl. Jako předně Bastilí, kderouž za pevnost mají, v níž toho času vězněm královskejm byl jeden přední kavalír, hrabě de Avernie, kderéhož sem viděl a za znamejnitýho muže mně se bejti zdál. Potom sem viděl cajkhauz; velmi toho času ještě nepořádně arma složená, toliko tak ještě na hromadách složené. Však veliká věž k témuž cajkhausu se stavěla. Pravili mi, že by tu na 100 tisíc lidu pěšího a na 40 tisíc jízdy zbraní bejti mělo. Jest potom pěkná věc viděti zahrada královská, již Tulerie říkají. Při ní nadmíru pěkněj palác ozdobně vystavenej, z něhož de kalerie neb pavlač z kamene vystavená až do palácu královského, kde bydlí. A jest sdýli 600 mužskejch kroků a 14 zšíří. Pod ní sou znamejnitě mnoho oupravnejch pokojů, kdež král všelijaký mistrovský řemesníky choval.

Odtad, vsedši zase na poštu, přijel sem do Fontanablo. Tu sem při dvoře všechny ty kavalíry našel, kderejm sem od knížete z Žanvilu rekomandací měl a jim je dodal. Kdež nejprvnější byl hrabě So. Ten přívítavši mě přívětivě a zakázavši mi se všelijakejm dobrejm přátelstvím, králi ruku políbiti mě přived. Jeho Milost královská souce přívětivej pán, ráčil se mě ptáti, jak dávno sem v Frankrejchu, dlouho-li tu zůstanu a jak mi se v té zemi líbí. Načež sem Jeho Milosti zase tu odpověď k zalíbení Jeho Milosti dal. A bodejch bych ji nehaněl, neb také

nebylo co, nýbrž chváliti. Potomně hrabě So vodil mě tu vsudy po královskéjch pokojích, zahradách a lusthauzích, kdež nemálo rozmanitého ptactva a zvířat viděti. A mezi jinejmi i několik štrosů. Zámek jest také nadmíru velikej a od pěkného kamene stavenej, v něm veliký 2 placy, a to od podivu.

Kníže z Guisi a monsieur St. Luc, přijavši ode mne listy, taky velikejm přátelstvím mi se zakázali. Jakož pak jednoho dne kníže z Guisi ráno k obědu mě zval, svůj vůz s červeným aksamitem podšitéj se dvouma gentiluomini pro mne poslal a mě dobře choval. Týmž způsobem i monsieur St. Luc druhého dne mi takovou kortesí prokázal.

A chtějíce já zase do Paříže zpátkem jeti, bylo mi od knížete z Guisi oznámeno, že král zejtrejšího dne malomocné uzdravovati bude, abych té okase nezmeškával, nýbrž jí vyčkal, že přitom pěkné ceremonie uhlídám. A potom že mi chce dáti list do Paříže k markraběti z Švezy, jednomu z předních rad královskéjch, kdež mi se od něho všelijaká kortesí prokazovati také bude. Čehož sem obojího vděčen byl a Jeho Milosti z toho poděkoval.

Na ráno pak po mši svaté klečelo pořadím několik malomocnejch a na krále očekávali. Král, pomodlivši se v kaple a umyvši sobě ruce, na palác, kdež malomocní klečeli, přišel a sňatejm kiouboukem na jednoho každého ruku vzloživše, tato slova propověděl: „Král franckej se tebe dotejká a Pán Bůh tě uzdravuje.“ A to každému potřikrát. Jinejch pak ceremonií více při tom sem neviděl.

Taková milost pak uzdravování malomocnejch jest králi franckému (jednomu každému) od samého Pána Boha dána. Když nejprve v Europě království francké k přijetí víry křesťanské to nejprvnější bylo a protož se také témuž králi titul nejkřesťanstejšího dává. Jakož pak mnozí králové při tom mnoho divů činili a na tisíce lidí uzdravovali. Ale chce při tom s velikou nábožností, modlitbami a postem to konáno bejti. Kdož toho nezachovává, malou platností lidem prospívá.

Já pak, byvši tu již oko[lo] 2 neděl a seznámivši se tu s Jich Milostí dvouma knížaty saskejmi z Kanenburku, s knížetem Juliusem Jindřichem a Arnoštem Ludvíkem. Jsouce také žádostivi zase do Paříže jeti, na tom sme se snesli, abychom spolu jeli. Kdež mi to příjemné bylo a já se Jich Milostem na službu hleděti zakázal.

A vzali sme zase jinou cestu, abychom někderá města v tý provincí pařížský více zhlídnouti mohli, jako Melium, Corbek, Vilnou a Kornflauzn. V Melium tu sme vsedli na vodu, jíž Sena

říkají, a jeli sme tak až do Paříže, kdež provodivše obí knížat do jejich lozumentu, sám sem se také do své hospody k Železnému kříži zase navrátil.

A druhého dne k markraběti Švezy přišedši, list od knížete z Guisi sem mu dodal, kderejžto vděčně mě přivítavši, mnoho se zakazoval i skutkem jistě prokázal.

Byvši pak dví hrabat bratří vlastní Kynterové z Švarcenburku, od několika let juž v Paříži, páni dospělýho věku a juž bradatí, ti seznámivši se se mnou a zamilovavši mě, radili mi, abych v hospodě pro outratu neležel, a pokadž bych se tu něco dýle zdržeti mínil, abych se raději sám jako i oni stravoval. Čehož sem uposlechl. Oni pak dali mi skrze svého hofmistra podlí sebe v druhém domě dobrej lozument se dvouma komorami optati. A majíce tu několik svejch koní, vždyckny, kdy sem chtěl kde jeti, bylo poručeno mi pod dekou, kderýho sem koli chtěl míti, osedlati.

A když nám Pán Bůh dal naše seznámení u velikou lásku, takže sme jeden bez druhého nikdy jísti nemohli, nařídili sme mezi sebou, hrabě Ludvík, hrabě Albrecht a já, abychom jeden den u nich jedli a druhej den u mě. A tak, nemohši od nich pro lásku nikam přes 12 nedělí, tak spolu sme puršovali a svobodnou tabuli drželi. Kdež vždyckny na 12 vosob stůl přikrytej bejval, a kdo s námi zavděk přijíti chtěl, tomu každému z poctivejch kavalírů dům byl otevřen. Jeho Milost pan markrabě Švezy ráčil mi dáti jednoho svýho dobrýho kuchaře a ajnkaufera, kdeří mě na dosti špatný peníze hrubě dobře chovali, že se sami páni hrabata tomu divili a pravili, že jejich lidi toho dovésti neumějí. Nebo měvši oni mnoho čeládky a koní, velikou outratu vedli. Jich Milost knížata saská také začasté u nás bejvali a s námi zavděk přijíti ráčili.

Naše kratochvíl pak bejvala téměř každej den po ránu na tumplac jezdití i kroužku běhati, potom na komedii a do palhauzů chodití, kdež nemalá konversací od kavalírů bejvala. A poněvadž mnoho pěknějch zámků, zahrad a lusthauzů vokolo Paříže jest, v nich rozmanitý pěkný jeskyně a vosrkunsty vidětí, ty sem se pány hrabaty sjel. A jest nejprve pěkněj palác a zahrada míli od Paříže vidětí Vamver. Tu sem pro blízkost začasté pankyty držel a přední kavalíry i dámy u sebe míval. Votad sme jeli do Medonu na jeden zámek knížete z Guisi, starodávní stavení, ale dosti pěkné. Při něm velmi pěkná a velká zahrada a v ní pěkný jeskyně z kamene vytesané, kdež pěkný věci od vodních kunstů vidětí. Potom sme jeli San Clu. Jest nevelkej, ale velmi pěkněj zámček, při něm velmi pěkná zahrada s mnoha pěknějmi taky

vosrkunsty a lusthauzy. V kderémžto zámku král Jindřich Třetí byl nožem od toho mnicha, jakž se píše, zabit.

Vodtad jeli jsme opěty 3 míle na Saint Germain, kdež velmi pěkný velký a nákladný dva královský zámky, jeden starej a druhej novej, vystavený sou, při nich velká pěkná zahrada, že se jistě nač podívati jest. Kdež mnoho jeskyň v skalách vytesané sou a v nich rozmanité kunsty od vody se spatřují, jakož sme to od inžinýra těch věcí poslovně sobě všechno ukazované měli. Kdež jedna pěkná věc viděti, jak voda působí, že jedna dřevěná panna na instrument hraje, hlavou, rukama i životem hejbe, jako by živá byla. Potom všelijaký ptáčci z plechu dělaný, ty jeden každej od vody svůj obzlaštní zpěv, jako by též opravdoví a živí byli, mají, hlavičkami hejbí a křičejí, až se všechno rozlíhá, jako by v největším lese bylo. Potom má také mnohá instrumenta, jiná a jiná, divná, že po nich voda sebou se vyhazovati a sebe rozmanitý věci dělati bude, jako ptáky, sklejnice, kola, metly, zvířata a jiný rozličný věci, nač se milo dívati jest.

Odtad sme na druhej královskej zámek přijeli, kdež Madril říkají; kderejžto dal vystavěti král franckej Franciscus, když byl od Španělů jat a v Hišpanii v Madrilu uvězněn byl. Vytáhši potý ven a vzavši formu téhož královského paláce, druhej k tomu podobnej na památku vystaviti a Madril jej jmenovati dal. Leží v velmi pěkným položení 2 míle od Paříže. A jest tu u samýho zámku velmi pěcknej háj vysázenej, v němž se veliká věc králíčků zdržuje a žádněj jich stříleti ani honiti nesmí, kromě sám král.

Odtad sme zase přijeli do Paříže. A bylo ten den před svatým Janem. Mívají pak ten vobyčej, že každej rok na svatého Jana velmi pěkný vohně dělají, jakož i toho roku pěkná věc viděti byla.

Předně byl velmi vysokej sloup z fakotu neboližto z suchejch tříštěk udělanej, nejvejš na šíři byl též z tříštěk udělanej vůz s štyrma doplovanejma koly a v jednom každým kole běhala kočka co veveřice a kola se vobracely. Na tom voze seděl Neptuno a držel na voprati dva koně velmi mistrovsky udělaný. Na tom pak place stálo 6 kompanií archabusarů, pro všelijaký rozbroj. Potom přišel parlament s senátory, vždyckny dva a dva podle sebe, s velikejm zástupem lidu, a dva přední, jakožto kanclíř a druhá vosoba po něm. Vzavši bílé svíce rozžalé, vohen tomu sloupu dali. Tu hned se velikej zvuk od trubačů a křik od lidí stal. Byla přítom veliká tísen mezi lidmi, že jich několik zadávili. Jiní pak, kdeří mohli sobě v domích vokna

zjednati, dobře je platiti mušeli. Páni hrabata z Švorcnburku a já mušeli sme od tří voken 18 korun dáti, oni 12 a já 6.

Když se pak ten sloup vozu dohořel, tu Neptuno vohen z oust šel a do 20 raket pustil. Koňům také z chřípí a z oust vohen velikej plápolal. A ty nebohý kočky nemoha ven, velkejm horkem v těch kolích co veveřice běhaly. Však vždy přece sem viděl, že jedna, když kolo přehořelo, odtad se zachovala a odběhla, však všechna vopálená. A když ten sloup všečen tak dohořel, bylo v zemi 12 moždířů zakopanejch, z nichž rozličný vohně a rachejtle pouštěny byly, nač se milo dívati bylo. A jeden každej ten moždíř mnohanácte vohnů sebe vydal a jeden po druhým spouštěn byl, tak aby dlouho trvati mohlo. A bylo to lidem divno, odkad takovej vohen pochází, poněvadž nic nikdež viděti nebylo. Po vykonání toho bylo tu vytaženo taky 12 kusů velký střelby; ta byla potříkráte k posledku taky spouštěna a vystřelena, jakž toho tato příští figura všeho způsob ukazuje.

My pak, nechtíce odtad z domu jíti, pro velikou tlačenicu mušeli sme se tu téměř do noci zdržeti. A byli bychom sobě vinšovali takovejch vohnů více rádi viděti.

Byvši pak 14 neděl v Paříži a tak v okolních místech, ačkoli sem nerad to dobrý tovaryšstvo se pány hrabaty protrh, však chtíce dále jeti, s nimi sem se dosti žalostivě rozžehnal.

A jel sem odtad do Argentinu, do Pontoise, do Mani a do Escui, do provincií Normandie. A vodtad potom do Roanu; tu sem dva dni zůstal. Jest dosti velké město, ale nic takového tu viděti nejni. Potom sem přijel do Diepen, kde jest jeden port morskej. Tu sem 3 dni na dobrej vítr očekával, a majíce příležitost s jednou kupeckou naví až do portu englickýho Duver řečeného se plaviti, s patronem sem smluvil.

A 13. Augusti ráno, maje dobrej vítr, od portu sme vyjeli. A ten celej den libej vítr sme měli, takže patron kázal všechny plachty vytáhnouti a praporce rozvinouti. K samému pak k víčerou počal vítr tuze foukati, kázal je zase strhnouti; kromě dvě přední, kapitálu a maestru, nechal větru hnáti. Ačkolivěž nám vítr dobrej a příhodnej byl, však pro veliký vlny a zmítání nave (nejsouce já a Jiřík Kuneš, služebník můj, moří zvyklí) v těžkou mdlobu a dávení sme se dali. Ten vítr tak prudkej a velikej trval tu celou noc, až asi okolo hodiny přede dnem se utiřil a libej zase váti počal. Však vždy moře přece, byvši zehrané, dlouho se na den neupokojilo. Nebo též moře, jenž se Oceánské jmenuje, to největší a nejhorší v světě jest, takže někdy dosti malej vítr na něm dosti velkou burasku způsobuje.

Ráno pak, když se ten velkej vítr utišil, já a Kuneš sme se drobet poobčerstvili. Potom sme viděli dvě velký nave, kdeří, nemaje k sobě větru k libosti, lavírovaly. Náš patron podle způsobu morského, kdo by slabější druhému byl, na malé bárce 2 svejch lidí k nim odeslal, jméno své, a kde by jel, oznámiti dal. Přijevši pak mezi ně, poznali, že by denemarští kupečtí šífy byly. Vzavši od nich zase poděkování, k nám se navrátili.

14. pak Augusti okolo nešporů uhlídali sme zem a tu nám patron Duver ukázal. A přiblíživši se okolo desíti honů, kotve hodil, plachty strhl a z kusu udeřiti dal ná znamení (též vedle morského způsobu), tím že pevnosti pozdravení a poctivost činí jakožto přátelé. Tu několik malejch lodek z portu k nám vyjelo; navi rekognoscírovali, potom nás do portu vtrhly. A jakž sme z nave sešli, tu byly nařízený osoby, kderý každého (kdož by tu k břehu přistál) na jeho oumysl a předsevzetí nebolizto obchod se ptají i také, co kdo sebou veze, jim truhlice odvírati musí, voni všeckno notýrují. Kupci pak pro veliké meškání jistou věc z lastu, co kderá nave nese, dávati musejí. Já pak, abych se dlouho nezaneprázdňoval, korunu sem jim daroval a svejma tlumoky sem puštěn byl.

A počítají marináři z Normandie z portu Dipen až do Engelandu do portu Duver 60 morskejch mil, kdež jednu každou míli, když maroa de, v hodině ujíždějí, však když vítr v popie nevěje.

Druhého dne pak, to jest 15. Augusti, vzal sem zase poštu a jel sem po zemi, abych někderé města zhlídnouti mohl, jako Gantrbery, Setiborn, Roggieste, Gravesinde a Grenuts. To jest jeden královskej zámek se všemi potřebami správenej, jako by tu král sám bydlel. Toho dne, když sem dosti ráno přijel, totiž 27. dne, sem tu zůstal a ten zámek zhlídl, při něm pěknou voboru, v níž velká věc danělíků jest.

28. vsedši na vodu, kderěz Tems říkají a teče z moře, po ní sem jel až do Londinu, kde král svůj dvůr držívá. A přistavši k břehu do jedné vlaské hospody, kde jeden Milánecr hospodu držel, sem vešel, kderej mě za dosti skrovný peníze dobře choval a všelijakou kortesí mi prokazoval, smejšším, že jest tím vděčnější byl, že sem sebou Vlacha měl.

Krále sem tu nenašel, nebo král zavždy na větším díle z jednoho zámku na druhěj po myslivosti sjíždí.

I ptal sem se na vobyčeje a řády tý země, jak by sobě cizozemec vísti měl, aby mohl i při dvoře vidín bejti. Dal mi toho zprávu hospodář, že ví jednoho dobrého přítele Vlacha, kderej v té zemi od mnoha let jest a nedávno že tu ovdověl. Ten souce starej dvořan a s mnoha

předními pány dobře znám a cizí kavalíry že začasť ke dvoru vodí a je známí. Čehož sem velmi vděčen byl a jeho k sobě žádal a potom jeho radou se spravoval. Však poněvadž na větším díle kavalírové při dvoře svůj způsob v šatech nosili, dal sem sobě taky na jejich mustřat udělati. A vzavši lenkučího se dvouma konmi (jakž toho tu vobyčej jest, nebo žádněj se více konmi nevozí nežli dvouma, kromě král štyrma, a to pořídku). Však vozejčky kryté, velmi pěkné a pohodlné mají. Ten jeden vzavši za králem na jeho jeden náramně pěkněj zámek 4 míle od Londinu, Tibol řečenej, sem jel.

A maje tam jednoho kavalíra německého, hrubě dobře známého a dobrého tovaryše, nejvyššího lejtnomta Kynterota, kderej vyšedši z těžkého vězení v Vídni, tam se retirýroval a skrze krále při dvoře Jeho Milosti císařské zase milosti hledal a se glejtoval, jakož pak potom zase k veliké milosti přišel. S tím jak sem se nejprve při dvoře shledal, velkou radostí mě objal a hned k hraběti Salsburku, přední osobě jedné při králi, mě přived a jemu mě velice rekomandýroval. Kderejž mi se taky všelijakou kortesí zakázal, a pokadž bych králi ruku políbíti chtěl, že by mě králi opověděl. Pravil sem, kdybych té milosti od Jeho Milosti královské dojítí nemohl, že bych sobě nevinšoval do této země nikdy přijížděti. Nýbrž slyševši tak mnoho dobrého o englické zemi, že sem přijel králi Jeho Milosti na službu hleděti a za chvíli tu zůstati a té milosti, abych mohl poníženou reverencí Jeho Milosti učiniti, očekávati budu. Načež pan hrabě k králi šel, a vyšedši zase od krále, mě do jeho komory uvedl. Kdež měvši já naučení od svého Alovisi (toho Vlacha, kderej mě ke dvoru ved), naučení, jakej způsob s králem mluvíti se zachovává, učinivši svý až k zemi nízké reverencí a potřetí sem na kolenách kleče zůstal. Král Jeho Milost mi ruky podal a já vlaskejm jazykem (neb král dobře rozuměl) toto sem pověděl: „Nejmilostivější králi, chválím z toho Pána Boha, že sem dávné žádosti své konec učinil, a to v tom, dychtíce hrubě po tom, ke dvoru Vaší královské Milosti přijítí, své ponížené služby prezentýrovati a k královské Milosti sebe poručeného učiniti.“ Král pak ten způsob zachovává, že té chvíle žádné odpovědi žádnému nedává. Nýbrž sňavši svůj klobouk, se zasmál a přívětivě mě pozved. Já, vědouce o způsobu, 3 nízký reverencí zase učinivši, od krále sem odešel.

Tu nemálo vzáctnejch a předních kavalírů bylo (při kderejch mě juž pan Kynterot byl hrubě favorizíroval), ti všichni mi ruky podávali. Mezi kderejmiž byli nejpřednější pan hrabě Sarasbery, viconte Hadinctum, hrabě Arondel, admirant Dragu syn a hrabě z Pertu. Jinejch pak kavalírů nemálo. Ti mě velice akortesírovali a bylo ode dvora poručeno, poněvadž tu někderej čas při králi zůstati míním, aby mě všudy s Kynterodem kvartýrovali. Kdež mě pan

Kynterot svejmi konmi vždyckny ve všech potřebách fedrovati chtěl, ale nechtíce jeho tak importunýrovati, vůli za skutek sem přijal a tři koně sobě koupil a s těmi králi na službu hleděl.

Poněvadž král ten tejden honiti a z Tibolu vyjeti oumyslu nebyl, jeli sme s Kynterodem do Londen zase, mě, co by tam hodného viděti bylo, provésti a ukázati.

Jakož pak přede všemi věcmi nejpěknější věc jest viděti Westminstr, tu kde jest kapla svatého Petra, v níž se králové engličtí pochovávají a nadmíru pěkná a nákladná monumenta mají. V témž kostele ukazují taky krále Jindřicha Sedmého jeho meč, kderejm jednou rukou vládl, ale já sem ho s země vobouma rukama ledva zvésti mohl. Též jest tu viděti stolice svatého Pavla na kderé sedával, když někderé své epištoly psával. Potom taky ukazují velikej kámen, na kderém svatej Jakub odpočíval, když s antelem zápasil.

Odtad sme šli do kostela svatého Pavla. Kdež sem jakživ většího kostela neviděl a dal sem jej svýmu Batistovi změřiti. Byl z dýli velkejch mužskejch 250 kroků a z šíři 125. Nežli ozdoby v něm nižádné.

Odtad sme šli na věž, abychom položení města zhlídli. Jest se jistě nač podívati, neb jest město nadmíru veliký a dlouhý, leží v půlměsíci a mám za to, nejni-li tak velký jako Paříž, že mnoho menší a lidnatější nejni, ačkoli mnozí tomu nechtějí, však mnozí se mnou se zase snášejí.

Potom sme do zámku, kdež za pevnost mají, přišli. Tu sme královské pokoje spatřili. Nic tak hrubě vobzláštního viděti nejni, neb tu král nikdy nebydlí, než i nadmíru pěkný čalouny, koberce a baldukýny i firhanky dobrejmi orientálskejmi perlami krumplvány, mezi nimiž jeden velmi pěkej zlatem šitej firhank, kderej sama královna Alžběta svou vlastní rukou šila. A jest hrubě pěkné šití viděti.

Ten způsob se pak ve všem Engelandu po zámčích královskejch zachovává, že všechny pokoje sou tak ozdobený, čalouny, majestáty a lože pěkejmi firhanky obitý sou, jako by sám král tu zůstával, přičemž se veliká bohatství perel a drahého kamení vetkávanejch spatřuje.

Druhé spatřili sme v této pevnosti cajkhauz; od zbroji a mušket ne tak mnoho jako luků dlouhejch englickejch, neb té zbraně tam mnoho užívají. Potom velkou věc velikejch

železnejch kuší, kderý kulky železný jako falkonety střílejí. Nežli střelby veliké, kdeří na šífích bejvají, u velikém počtu.

V též pevnosti jest taky jedno hrabě z Kauru královskejm vězněm. Jeden z těch bratří, kdeří proti králi velikou konspirací udělali, ale tento přítomnej nebyl, neb toho času v mladým věku byl, ale způsob práva té země to sebou přináší, že ten, jakož by proti králi zhřešil, jeho celej rod v zahynutí a rodu svého (jména) k změněni přijíti muší. Protož se více hrabata z Kauru jmenovati nesmějí, nežli Rutwen jméno sobě dali. A tento, souce jich bratrem, pokání zažívati a snad věčným vězněm bejti muší.

Potom sme královskej palác, kde svůj dvůr drží, všechen zhlídli. Od pokojů nic také tak hrubě pěkného nejni, nežli nadmíru draze od krumplování, perel a drahého kamení někderé obzláštní pokoje ozdobené sou. Ale v ty časy dal král stavěti, smejšším, že juž pěkně vystaveno bejti může.

V témž městě jest také jedna dlouhá ulice, jíž Zlatnická říkají. Tu jest veliké bohatství a stříbře i zlatě viděti, též i na hotové sumě, neb pro Wepl všelijakou englickou minci na zlatě v truhličkách sklem zavřety vystrkují jako rozenoble po 5, 10, 4, 3, 2 a 1 koruně až do štvrt koruny; kdož by chtěl jakoukoli minci sobě vyměnití, španělský koruny tu nejlípe platí, nežli na dukátích se moc ztratí. Mince jest v té zemi velice vysoká, takže jeden při sobě menšího peníze vísti nemůže jako štývr, a ten platí, co by u nás půl třetího krejcaru bylo.

Kdo pak chce po kratochvíli jíti, ten najde každej den (kromě neděle Páně) v pěti, v šesti místech jednu pěknější nežli druhou komedii. Nechce-li tu jíti, může jíti, kde se jeden pes s nedvědem nebo s zubrem potejká. A vo velký peníze řezníci na svý psy jeden proti druhému se zakládají, jakož jistě statečný psy mají. Opět každodenně se může také viděti kohout se štípati nebo potejkati, kdež také mnozí třebas 100 korun na jednoho kohouta proti druhému se zakládati smějí.

V témž městě pak jest druhá vosoba po králi purkmistr, jehož englickejm jazykem (milortmar) jmenují. Ten nemůž žádněj bejti, leč povědomost práv má a obyčejův své vlasti dobře povědom jest, k tomu možnost a důchody tak velké má, že knížecí svobodnou tabuli mimo jiná extraordinari pomposita držeti může. Týž ouřad trvá pak na jednom celej rok a jest jich deputýrovanejch k tomu ouřadu 12. Ale tento milortmar juž na třetí rok v tom povolání zůstával pro jeho velikou vznešenost a moudrost, že z jinejch žádněj mu nežádal v ouřad

sahati (ač snad někdeři taky pro ujiti outrat a velkejch nákladů). Týž milortmar zachovává takovou reputací, když do kostela de, nesou před ním meč v pošvě. A na větším díle scházívá se k němu mnoho senátorů a jinejch vzáctnejch lidí, kdeři při právě co činiti mají, aby ho provázeli. On pak sám napřed v hábitu svém senátorském přede všemi de a za ním dva a dva senátorové v hábitu dlouhém červeném, fialový barvy krátký mantlíčky na levém rameni nesouce a birýtky jejich červené na hlavách jezuvitskejm nápodobné. Jestli pak žena jeho s ním de, tehdy de za vším mužskejm pohlavím velmi nákladně a ozdobně oblečena bud v krumplované, nebo v zlatohlavové, aneb jakékoli sukni, za níž dvě děvčátek sukni nesou. A čích dítky z vobce se toho dotřiti mohou, za poctivost sobě to pokládají. Za ní pak dou jiné ženské osoby, kdeři jí též ku poctivosti provázejí. Když pak u jídla za stolem sedí, místa svého nižádnému, by bylo jaké kníže koli, on ani žena jeho žádnému nepostoupí, kromě samému králi. A meč nad jeho hlavou přivázanej vždyckny visí. A týž purkmistr nejní nežli městská obecná osoba, však více nežli knížecí a téměř po královsku ctěna a vážena bejvá.

Týž milortmar míval pak ten obyčej, když kdo z cizích kavalírů do města Londry přijel, mušel mu jeden každej hospodář oznámiti, koho jest k sobě přijal; byla-li jest pak vosoba vzáctná, tehdy jeho k své tabuli zváti dal.

Jakož se pak přitrefilo, že lantkrabě Fridrich z Hesu 5. Septembris do Londru přijel a v jedné francouzské hospodě podle mé stál. Druhého dne poslal k Jeho Milosti knížecí a ke mně milortmar, že nás vítá a za to žádá; abychom jeho tabulí nepohrdali a ráno, to jest v neděli, jeho hosté byli. Já pak, byvši téhož času u lantkraběte, a když lantkrabě se zakázal tak učiniti, že také chci milortmarovi na službu vděčně rád hleděti, sem zkázal.

Na ráno pak, přijevši k nám náš milej Kynterot, jeli sme spolu na konich a k milortmarovi. Kdež sme dům jeho u veliké správě našli, pokoje čalouny tkanejmi, seslemi aksamitovejmi a velmi pěknějmi obrázy zdobený. Traktací byla pak znamejnitá.

Tu sem viděl, že v témž palácu, kde sme jedli, byla opodál tabule dlouhá, na 24 vosoby správně přikrytá. A jakž sme počali jísti, i na tu tabuli jídla se nosily a lidi, kdeři chtěli, přicházeli, se zasadili a jedli. A prve než sme my odjedli, dvakráte byla tabule znovu zasednuta a čerstvejmi krměmi vosazena. Dávali nám zprávu, že musí kerej den bejti, aby táž tabule neměla dobře vosazena bejti. Sám pak milortmar dával nám zprávu, že vedle vobyčeje a řádu zemského každého roku mívá purkmistr obyčej Jeho Milost krále i všečen dvůr na pankyt zváti a tu že se velmi pěkné ceremonie s mnohejmi pěknějmi cirkumstancijmi a

náklady zachovávají. A poněvadž ten čas se přibližuje, že Jeho Milost pana lantkrabí i mě prosí, abychom s jeho traktací nepohrdali a téhož panktytu oučastni bejti nápomocni byli. V čemž se pan lantkrabě i já zakázal.

Když sme pak z téhož panktytu se domů navrátili, na tom sme se snesli, abychom do Tibolu k králi zase se navrátili. Kdež hledíce Jeho Milost král panu lantkraběti na té cestě na službu Jeho Milost (bez chlouby) ráčil ke mně velkou láskou a milostí nakloněn bejti a téměř jedno jídla beze mne jísti nechtěl. Já také, znajíce od Jeho Milosti takovou milostivou náchylnost, tím častěji jemu kortesírovati sem se snažil.

Příjevši pak ke dvoru královskému, tu sme Jeho Milosti každodenně na myslivosti (již perforze říkají) na službu hleděli. Nebo Jeho Milost se velmi rád s myslivostí obíráti ráčil. A takovej způsob pak na myslivosti zachovávati ráčí: Když na jeleny nebo na daněle honí, nechají ho běžeti, dokad může. A mají psy při tom tak dobrý, jakž je na špuru uvedou, že po něm a po žádným jiným zvířeti nepoženu, nežli po tom nejprvnějším, by se pak i do stáda mezi jiný dalo, tehdy z prostředka sobě zase do pole nebo do lesa vyženou anebo je posednou. Pakli běží, tehdy tak dlouho je honí, až zvíře padne. Myslivci pak a kavalírové sem i tam, kde kdo vidí, běží (když zvíře psům z vočí vyběhne, aby je viděti mohli, kdyby padlo). Král pak a jiní pro kratochvíl za psy zůstávají a za nimi ženou. Nebo byť i jelen psům z vočí vyběh, tehdy psi čichu neztratí, a jestli by se pak i to trefilo, tehdy staří psi tak dlouho čichu hledají, až zase jej najdou. A jak zaskolí, tu hned zase všichni ženou, až právě jelen se na smrt uběhne. Tu potom král sám mívá vobyčej psům vnađu dávatí a jelenu hlavu stíti. Maso a kůže myslivcům náleží. Tu potom král se umyje, a maje za sebou vždyckny víno a žemle na jednom obzlaštínkovi, dá se králi skýba chleba, požuzle ji a zase od sebe dá a na to sklejnici vína se napije. Potom každému kavalíru také se po kusu žemle a po trunku vína dá a o tom až do večere (kdo hrubě ráno doma neposnídá) trvati musí, nebo celej den jeden jelen může psy i koně utrmáceti a zřídakady král více nežli jednoho a nejvíce 2 jeleny za den uháněl. Týmž způsobem i na zajíce v té zemi se honí, neb král velikej nepřítel chrtů jest. Trvá pak takovej královskej progres přes celý líto, kdež ani jednomu dni král neopustí, kromě neděli Páně a když ho něco pilnýho zajde. A musí hrubě pilná věc bejti, aby sobě myslivosti překazit dal. Neb jednoho dne ráno, když král se obláčel a na myslivosti se strojil, byla mu novina přinesena, že cera jeho královská, kderá nemocná byla, umřela. Nadáli sme se při dvoře velikej smutek míti ale král sobě nic překaziti nedal, nežli přece tak vesel na myslivost jel,

jako by mu se narodila (a ne umřela), čemuž sme se s Jeho Milostí panem lantkrabětem nadiviti nemohli.

Poněvadž pak v našich zemích způsob takové myslivosti jest neobyčejnej a mnohejm téměř víře nepodobnej, dal jsem k spatření toho příležitě tuto figuru namalovati; tolikěž jak král nebo královna z kuše na koni jeleny střílejí a i to umějí, což sem sám očitě viděl, když král jelena nebo daněla vo samotě ležeti vidí, že jej vůkol a vůkol vobjede, co by dlouhejm knechtskejm špisem dosáhnouti mohl, ani se mu nehne. Ale na ty král zřídakady střílí, leč královna pro svou kratochvíl.

Zachovává se pak také tu ten vobyčej, když král s královnou na myslivost jede, že mnoho pěknýho a vzáctnýho fraucimoru s královnou na koních jedou a jeden každej kavalír svou dámu akortesíruje, podlí ní jede a jí konversací chvíli krátí. Kdež přivedši mě pan Kynterot k hrabince z Ganaru, přátelstvím k králi příbuzné, vlastní sestře těch zhynulejch hrabat z Gauru, o kderejch se v listu 189 zmínka krátká dála. Táž dáma byla nadmíru pěkná a ze všech, co

sem jich při témž dvoře i v Engelandu viděl, nejpěknější. A při králi i královně milost nad bratry své majíce, v svém gradu a způsobu zůstávala. A řeči své mimo englickou, totiž vlaskou, španělskou i francouzskou, dobře mluvila. Té tehdy dámě sem taky se vši uctivostí své služby reprezentýroval a ji za dovolení toho, co tu budu, abych jí služby své prokazovati mohl, sem žádal. Kderážto přijavši to ode mne vděčně, s poděkováním mě přijala. Jakož pak potom všechen čas, co sem při dvoře královském zůstával, tu dámu, jíž Barbara říkali, sem favorizíroval a s ní, kdekoli jela, též sem jezdil a skrze ni po mnoha zámcích u předních kavalírů ve známost vešel. A byla jistě ta nejpěknější, kromě hrabinky z Pertu a madame Selemidmor.

Nemohu také toho pominouti, abych neměl o někderejch ceremoniích a veliké poctivosti, kderá se králi děje, a způsobu zachovávání krále při stolu zmínku učiniti. A kdež by toho nejvíce a nejlípe viděti bylo, to jest v Londýnu. Nebo když král do kostela jíti má, tehdy v nedělní den na větším díle přichází purkmistr s svejmi senátory v svejch napřed oznámenejch hábitích a na kolenách klečíce, krále mimo sebe jíti nechají. Kdež král jim klobouk sejme a jim zase pozdravení dá a oni stanou, hned za králem v svém řádu dva a dva dou. Před králem se nese pak dobytej meč, koruna a sceptrum. A když pak se králi na stůl kryje (byť žádnýho tu nebylo), tehdy foršnajdr, mundšenk a taštkher, ti tři spolu ode dveří jdouce a ubrus v prostředku nesouce, jednu reverencí udělají, uprostřed druhou, ale nižší, a u stolu třetí až na kolena. A políbíc ubrus, na tabuli křejí. A když králi vodu před i po stole též i pití dávají, ano i také když kdo s králem mluvíti a svý věci přednáseti chce, tehdy kleče všechno vykonávati musejí. Králi pak u stolu žádného talíře ani nože nedávají, nežli na stranu mu vloží šál, na něm žemli cizí a servít. Ale on toho nikdáž nepotřebává, nebo polívky žádné nejídá, nic vařeného taky, nežli všechno pečité a to toliko jen hovězí a skopové maso, od zvěřiny, slepic a jinejch domácích potrav taky nic, leč divoké ptactvo. A tím víceji ovoce, když jest čerstvo. Chleba také žádného bílého ani ječného nejí a aniž sem ho v tom čase co sem při dvoře mnoho neděl byl, kdy kus chleba snísti viděl; jídla taky málo zakusí. Pročež královna, maje obzláštní kuchaře, sama v svejch pokojích jídá. A poněvadž pak králi nože nedávají, tehdy foršnajdr tu krmi, kderou král jísti chce, před něj představí a po malejch kouscích, drže stále nůž a vidličky v témž mase, ukrajuje a král mu z vidliček here a tak jí.

Maje pak král ustavičnou mysl po svejch kratochvílích a zámcích se projížděti, zemskejmi věcmi se nemnoho zaneprázdňuje, nýbrž maje dobrý rady, všechno parlamentu svému odevzdal, však vše na jeho ratifikací a konfirmací sobě pozůstavujíc.

Item týž král jménem Jakub Druhej v své zemi s stavy absolutu vládne, nežli časté konspirací jako i králové franští mívá.

V témž čase pak souce král na týž pankyt k purkmistru londrýnskýmu zván, do Londry velmi silně s královnou a synem svejm Jindřichem, spolu s ním mnoho vzáctnejch kavalírů, přijel. A zachovávajíce král ten zdvořilej způsob, když jako divadlo bejti má, že všechny cizozemce, co kavalírové sou, popsati dá, je k sobě obsílá, sebou bere a mezi svejmi nejpřednějšími radami (kdeřížto na větším díle Šotlenderové sou) nejbliž okolo sebe jim místo ku podívání dává. Jakož se to Jeho Milosti panu lantkraběti, jeho štyrem předním osobám a mně též dostalo. A jistě říci mohu, že sem nikdýž jakživ větší zdvořilosti nepoznal jako při tom dvoře, a to stále a neproměnitelně po ten všechen čas, co sem tu asi okolo 20 neděl zůstával.

A když pak král svejm synem u velikém zástupu s mnoha kavalíry k tomu domu (kdež obzvláště k takové královské poctivosti již od starodávna ozdobně ustaven jest) přijížděl, tu stoje před palácem milortmar se všemi svejmi senátory, jakž král s koně sed, ihned na kolena poklekše, purkmistr latinskejm jazykem krále přivítal a obšírnou orací učinil. Tu vyslyšavši král, jim poctivost svejm kloboukem učinil, purkmistra pozvedši, do velkého palácu k stolici své ozdobné, kderá mu nákladně připravena byla, šel a se posadil. Tu nejprve velikej zvuk potříkráte od trubačů se stal. Potom přišlo nevelký pacholátko v vohnivým nástroji velmi mistrovsky plamenem stkvoucí s libou vůní sebe dávajíce, latinskou orací králi učinilo a velikou vděčnost královského ponížení a vděčného příjezdu od purkmistra oznámilo. A jakž vohnivej nástroj svůj běh dokonal, tak to pacholátko také ihned mluvíti přestalo a před králem na kolena kleklo, englickejm jazykem „Buď živ, králi Jakube!“ zpívati začalo. Jiní pak všichni táž slova vším hlasem pokřikovali. Potomně byvši strop jako voblaky od pláten a jinejch příprav přistrojen, tu po všem stropě muzikanti po pás životy své s muzikálskejmi instrumenty v bílým oděvu se vyskytli a nadmíru pěkně zpívali a k tomu velmi libě na rozličný instrumenta hráli, že by jich bylo celej den poslouchati nestesko.

Nejvzáctnější pak divadlo bylo viděti nákladné krmě na mnoha tabulích dávatí. A když se krmě na královskou tabuli daly, tu král, vstavši z svého majestátu, do obzvláštního pokoje k stolu svému šel. Kdež s králem žádnej více nestolil nežli syn jeho Jindřich a milortmar. Na dolejším palácu pak byvši nemálo dlouhejch tabulí oupravně též připravenejch. Za ty se sázeli, jak kdo volán byl, kromě jedna přední tabule: ta byla pro přední senátory a nejpřednější královské lidi a cizozemce. Kdež my sme seděli. A když králi konfekty na stůl se daly, ten obyčej mladej princ zachovával, že vstav od tabule královské, mezi nás dolů přišel a s námi

tak za stolem seděl a nás, jak senátory, tak i cizozemce, jménem královském regalíroyal a všem společně na zdraví královské připil.

A když se pak ten pankyt dokonával, tehdy jiné regálie téhož města Londry se začaly. Totiž že za slavnou; věc to drzejí, kdo se měšťanem londýnským jmenovati může, ten že také všech jejich práv, svobod a privilegií užívati může. Jakož pak i sám král, syn jeho a všichni nejpřednější páni země to užívají a za měšťany londýnský korunovati dají.

Přičemž se tento způsob toho zachovává. Nejprve stane se silentium a dou napřed drahně trubačů s velikejm zvukem, za nimi dou dva senátorové. Jeden nese korunu purkmistroyskou (na tento způsob udělanou). Jest vobálka z červeného aksamitu vokolo hlavy udělaná a zlatejmi hvězdami hustě posázená. Potom po vrchu hlavy červenejm aksamitovejm křížem potažená a tak tím vším způsobem nápodobná, jako u nás v Čechách dětem vokolo čela ty kloboučky nebo vobálky pro upadení dávají. Druhej nese vedle něho veliké červené aksamitové knihy v zlatě fasovaný. Za nimi dou jiní dva senátorové, jeden opěty nese kalamář s pérem a druhej sklejnici kříšťálovou ve zlatě s pouzdrem. Za těmi pak dou vždyckny 2 a 2 senátorové v svejch červenejch senátorskejch hábitích a de jich velkej řád, týměř všichni, co těch senátorů jest. Ti upřímo k králi dou a králi udělají poklonu až na kolena, tu korunu králi na hlavu vstaví a do té sklejnice vína na dokázání držení jejich svobod, práv a privilegií a přiznání jejich regálií, vypije. Oni pak, učiníce králi veliké poděkování a reverencí, zase až na kolena, od krále odešli a k naší tabuli (tu, kdež ještě mladej princ a my všichni sme seděli a na ně očekávali) přišli a týmž způsobem ten klobouček mladýmu knížeti na hlavu vstavili. A on, kleče na kolenách, na zdraví krále tu sklejnici vína pil. Takž i my týmž způsobem pořád všichni sme učinili.

A souce toho žádostivi, my všichni cizozemci za obyvatele města se přijíti a do těch kněh vepsati dali.

Po vykonání pak těch všech ceremonií král zase (ač dosti pozdě) k svému domu se obrátil. Kdež purkmistr, senátorové a my všickni krále až ke dvoru sme doprovodili a potom jeden každěj do svýho příbytku se obrátil.

Ptal sem se vzáctnejch lidí, mnoho-li ten pankyt purkmistra, stál. Vzal sem do hodnověrnejch lidí zprávu, že by ho se všemi nástroji a ozdobami do 20 000 orun státi měl, což i k více podobno bylo.

Druhého dne byl král k hraběti de Arundel na křtiny syna svého zván. Kdež byvši i já s vyslanejm velkýho knížete florentskýho (poněvadž sme spolu v jednom lozumentě spolu leželi) také pozván. Do hraběcího domu po vodě sme přijeli a skrze zahradu do jeho palácu vešli. Kdež se tento způsob při těch křtinách zachovával, že paní máté šestinedělky, hraběnka ze Šarasbery, s několika fraucimoru proti kavalírům vycházela, je vítala a skrze fraucimor mezi pány uvozovala. Kdež sme přes 70 dam, jednu pěknější nežli druhou, nákladně připravený viděli. Kderážto vedši nás až k lůži cery svý šestinedělky, ji sme na loži políbením v tvář pozdravili. Kdež nákladně na hlavě připravena souce, v loži seděla, firhank její děckej na kolíbce a kredenc od stříbra, co do šesti neděl náleží, a její paní máté jí to do 6 neděl darovala, na 800 korun bylo šacováno. Spatřivši my to dobře, učinivši šestinedělce reverencí a ona nám zase poděkovavši, mezi kavalíry sme šli. Týmž. způsobem, když kderá dáma přijela, tehdy hrabě de Arundel s někderejmi kavalíry je vítal a skrze ten pokoj, kde sme my byli, k šestinedělce a do fraucimoru uvozoval. Takže dámy kavalíry vítaly a kavalírové zase dámy a tudy všichni páni mohli fraucimor spatřiti s fraucimor zase nás.

A byvši tak všichni pozvaní juž pohromadě, a to pro věčí počestnost královskou osobu přivítati, bylo králi návěští dáno, že se na Jeho Milost očekává. A když král s královnou a synem svejm přijel, tu hrabě Arundel se všemi kavalíry a hraběnka ze Šarasbery, máté šestinedělky, se vším fraucimorem dolů do zahrady proti Jich Milostem sme sešli a Jich Milost až před postel šestinedělky doprovodili. Kdež král, políbivši ji, pozdravení dal, týmž způsobem mladý kníže a královna, davši jí pozdravení, do svejch stolic, až by čas křtiti byl, se posadil.

Hrabě Arundel i paní jeho, též i paní máté její, ti ačkoli katolický římský víry byli, nemajíce svobody exertitium religionis, po kalvínsku pro krále dítě okřtiti dali. Kderážto sám král na rukou držel. A po okřtění hned se prezenty šestinedělce rozdávaly, počna od královskejch osob, až do jednoho každého, kdo co chtěl. Čehož všechno, jak se kavalírové na tom snášeli, dobře za 20 000 korun bylo. Po rozdání pak těch prezentů byl král s královnou i námi všemi na jeden palác obzvláštní veden, kdež jedna velice dlouhá tabule přikryta a nákladnejmi konfekty toliko posázena byla. Král a královna s mladejm knížetem k stolu sedli, ostatek všichni stáli, a z tabule, co kdo chtěl, sobě vzal. Dámy nosily šály kavalírům a kavalíři zase dámám, takže velmi v malé chvíli málo co králi na stole zůstalo, čemuž se král s královnou, majíce v tom zalíbení, smáli. A po nedlouhé chvíli vstavši král od stolu, ještě šestinedělku navštívivši, do svého palácu po vodě se navrátil. Tu pan hrabě z Arundelu, ti všichni páni i ten

fraucimor krále s královnou sme až ke dvoru doprovodili a potom jeden každej taky, kde se mu vidělo a zdálo, se obrátil.

Však poněvadž jest se král nazejtří zase na progresi s královnou jeti strojil, já taky, abych králi mohl na službu hleděti, do svého lozumentu sem šel na cestu se strojiti. A druhého dne, maje své 3 koně, s králem sem jel až do Farman. Tu pobývši někderej den král, maje já jednoho dobrého kavalíra známého při dvoře královskejm jménem Barkle, spolu sme se na tom snesli, abychom někderé královské zámky, kderé ozdobné sou, sjeli a spatřili.

Jakož mezi jinejmi nic pěknějšího a veselejšího sem neviděl jako Hambdenkurt, kderej velice důkladně od pokojů se všemi

případnostmi ozdobenej jest, o čemž jistě s dostatkem nejni co vypraviti. Mezi jinejmi pokoji jest jeden, kderej se Rajska komora jmenuje, tu chtějí, že by od samýho baldukynu, tapeceraj, koberců, zrcadla a šachů, toliko co do jediný komory náleží, za jedno království bohatství bylo. Nebo to všechno drahejm kamením dobrejm orientálskejm a vokrouhlejm perlemi protkáváno bylo, nač jest se bylo celej den dívati.

Vracující se my pak zase odtad jinou cestou k králi, přijeli sme do jedné vsi, již Coban říkají. Tu sme se s někderejmi Engelandry sjeli, a povobědvavši tu, jiní tím dříve na svý koně vsedavše, pryč svou cestou jeli a skrže jejich odjetí cosi se nám tu divného přitrefilo. Nebo když sme my za jídlo, co sme tu potrávili, zaplatili, a sedíce na našich koních, chtěce taky naší cestou jeti, tehdy hospodář, pohřešivši svejch drugejch hostí, že sou ven ujeli, na nás záplaty od nich, co potráveno bylo, vyhledával a ji míti chtěl. Čehož sme se zbraňovali, pravíce, že nám po nich nic nejni a jich že neznáme. Hospodář pak, nechtíce nám vyjeti dáti, můj plášť Batistovi s koně strhl a do domu vskočil; chtěce dům po sobě zavřítí. Ale nemohl toho tak spěšně udělati, až sem já za ním s koněm v patách byl a za ním do domu vskočil, jej kordem přes hlavu udeřil, až plášť z hrsti pustil a pokřik učinil, že se ta celá ves kdes pojednou spolu špísy a zbraněmi sběhla a nám cestu zaskočili. A někdeří na náš dotírali, na něž udeřivši, sme rozrazili a svou cestou táhli a je asi dvě nebo tři zraněný tu ostavili. Přijevši pak ke dvoru krále, to se jest dověděl, a že také ve nešlechtné věci ten hospodář před sebe to již ne ponejprve před sebe bráti obyčej míval, král jeho do vězení dáti a ztrestati kázal. My pak za něho se zase přimlouvali, pokadž by pro nás to trestání snášeti měl, aby mu Jeho Milost král milost učiniti ráčil. Jestli jest mu se pak táž milost stala nebo ne, po tom sme se více neptali.

A král se tu taky mnoho dýle nezdržoval. Jel do Nunsitče, kde syn jeho svůj dvůr držel a v svých rytířských kratochvích se cvičil. Tu král se do třetího dne zdržel a všelijaké rytířské kratochvíle od syna svého, čím se zaneprázdňoval, viděti chtěl. Totiž kůn svůj jeti, kroužku běhati, na kůn skákati, dlouhej špís zdvíhati a tancovati. A byvši pán okolo 14 let stáří, jistě veliká čerstvost, schopnost a grácie při tom pánu se spatřovala. Kdež také v tom mladém věku uměním literním, řečmi i moudrostí vysoce prospíval, a souce pán veimi krásnej a přívětivej, ode všech velikou lásku měl.

Odtad král svou cestu vzal na jinej zámek svůj Vinzor. Tu, kdež obyčej rytíři od Podvazku každého roku v chrámě zlato a stříbro obětovati mají, jakož i král sám, přičemž se pěkný ceremonie spatřují. Předkem král i jiní rytíři, douce za králem 2 a 2 v dlouhejch královské'ch fialovejch aksamitoveich pláštích u hrdla zapjatý, s dlouhejmi vocasy až k zemi vlekou bílej podšitej a na levé noze podvazkem zlatejm modrejím pošmelcovanejm a diamanty vysazovanejm opásaný, svý zbraně při boku a bílý hůlky v hrsti, na něž se podpírají; tu se králi i těm všem rytířům veliká počestnost děje. Král pak svý místo vezme nejdoleji v kuru, jiní pak rytíři po dvou stranách v stolicích před králem stojí. Kdež pěkná muzika od zpěváků a rozličnejch instrumentů se slyší a mezi tím nemalé ceremonie s přecházením semo tamo a s pokláněním proti voltáři a králi se činí. Potomně, když mají obět činiti, vejdou 2 kněží stříbrnejmi medejnicemi až k voltáři (kdež toliko tohoto času stůl místo voltáře užívají). Tu rytíři z svejch stolic vyvstanou a dvouma řady se postaví. A král vstavši svého majestátu, tu hned jednu reverenci učiní, a douce skrze kavalíry prostředkem, udělá druhou a před kněžimi třetí a do jedné medejnice vloží kus zlata, co chce; a do druhý stříbrnou minci. A týmž způsobem, douce od ofěry, tříma reverencíma, se na svý místo navrátí. Kdež potom kavalírové jeden za druhým taky nejprvnější reverenci králi, potom jiné 3 před voltářem dělají a týmž způsobem jako král ofěrují a na svá místa se vracují. Sou také ještě jiní kavalírové v tom zámku, kdeří pro sešlost věku, pro chudobu anebo že na vojnách v službách královskej ochudli nebo ochroměli a k zranění přišli, tu svý obydlí a vychování z téhož zámku mají, šaty se jim taky dvoje do roka dávají, dobře jísti a pítí určitou věc jednomu každému do jeho pokoje obzvláště. A těch určitě 24 bejvá a všechno rytířský osoby bejti musejí. Ti sou povinni každého dne 3 kráte do kostela choditi a za krále a ten řád rytířů od Podvazku se modliti. Jeho Milost královská ráčil se tu několik dní zdržeti.

A jednoho dne přijel nějaký Holanďák jménem Cornelius, na hledění velmi sprostý člověk, ten předstoupivši před krále, když král jednoho času obědval, poklekl na kolena, takto k králi promluvil:

„Nejmilostivější králi a pane! Slyševši o Vaší královské Milosti, velikém rozumu a moudrosti, z té tehdy příčiny pohnut, z vlasti mé Holand ke dvoru Vaší královské Milosti s tímto prezentem, jenž mobile perpetuum sluje, kderéhož tak zdávna mnozí filosofové vyhledávali, ano sám Aristoteles nemohši toho zpytovat, nad ním se zbláznil. Mně pak z milosti Pána Boha dochováno a zjeveno souce, Vaší královské Milosti teď příležitost je daruji. S tou přitom naději, když Vaše královská Milost jakožto jeden z nejučenějších potentátů to schváliti, oblíbiti a místo tomu dáti ráčí, že i jiní králové a potentáti též tomu místo dadí a víru přiloží.“

A vyňavši pod pláštěm služebníku svému to mobile perpetuum v ebenovém dřevě vsazený a z mosazu udělaný, jakž toho tato figura ukazuje, králi je na stůl položil a v dar odvedl.

Král zasmávši se, toto mu odpověděl:

„Příteli, veliké věci přednášíte a pravíte, však ne abych se měl takové veliké vědomosti a vyjevení smáti. Nežli tomu se divím, že Pán Bůh takové věci od počátku světa před tolika mnohejma učenejma, pobožnejma a vznešenejma lidma skrejti, Vám dochovati a teprve v tento již poslední věk vyjeviti ráčil. Nicméně pokudž to prubuji a Vaši řeč v skutku shledám, že v tom fortele, kouzle a obmyslu žádného nejní, slušnou odměnu ode mne Vy i všichni míti budete.“

A vstavši potom král od stolu, za sebou ji nýsti rozkázal. Cornelius pak králi řekl:

„Nejmilostivější králi, pokudž se co při tom tak fortelného shledá, tedy hlavu svou za pokutu Vaší královské Milosti dávám:“

Král, obeslavši syna svého kníže Jindřicha, poslal po něm to mobile perpetuum do Londen, aby je do kabinetu královského zavřel, a pokoj královskému sekrytem zapečetil. Což se i stalo a 4 neděle do královského příjezdu zůstávalo. Cornelius pak, stále při dvoře královském zdržující se, zůstával.

Způsob pak toho mobile perpetuum byl takovej, jak se po literách na figuře spatřuje: A jest globus mosaznej, B jest měsíc, jak ten svůj běh koná na nebi, tak se tuto taky spatřuje, C jest křišťálovej kroužek nebo vobruč asi z velkýho tlustýho palce z tloušti, ten de vokolo všeho globu a jest dutej, D jest v tom křišťále voda, kderá vůkol a vůkol v tom kruhu běhá, a vždy jedna krůpeje za druhou pochází, až se všechna z jedné strany na druhou vobtočí tím způsobem, jakž moře roste a ubejvá, tak tu všechno se na té vodě spatřuje, v jakémkoli gradu moře jest, E sou planety nebes , a na jakém znamení co bejvá a kdy, to ta ručička ukazuje, F sou 2 gradši, na kderejch globus stojí, G sou hodiny, kderý stále a neproměnitelně dou, tak také i jiné všechny věci, nemaje žadneich kol, klíčů ani instrumentů, čím by se natahovati mělo. Čemuz se jistě co podiviti a za jeden velikej div v světě viděti jest.

A když král zase do Londinu se navrátil, mobile perpetuum spatřiti chtěl, zdali ve všech štyrech nedělích jakou proměnu vzalo. A když to bez porušení v své stálosti našel, tehdy povolal Cornelia, chtěce s ním o tu věc diskutýrovati. Jeho se předně ptal, co by to za vodu v tom křišťále bylo.

Dále se král otázel, co to působí, že ta voda tak sama od i sebe de a nebeská znamení a ty všechny planety beze všeho fortele sebou (tak jako na nebi) pohybují a běh svůj konají, odpověděl: To že jest ta skrytá vědomost a v tom ve všem globu tak skrytá, že by se i otevřelo a všechno rozundalo, a král aby svý všechny učený lidi a filosofy k tomu svolal, jich na to špekulírovati nechal, tehdá že té skrytosti a tého vědomí nenajdou. A toho tak lehce králi vyjeviti že možná mu nejni, prosíce krále poníženě, aby Jeho Milost král k tomu nutiti neráčil. Chtíce pak král ty věci dále zpytovati, opěty se ptal, co pak nejvíce ty všechny věci řídí. Odpověděl, že to nejpřednější elementum, povětří, všechno ad efectum přivozuje, koná a působí. Nato se král otázel, dlouho-li ty věci v tom způsobu tak trvati a běh svůj konati budou. Odpověděl, že pokud svět stojí anebo se to naschvál nezruší a nepoláme. Opět se král tázal, taky-li se z toho může jakej užitek poznati anebo z toho co nabejti. Dal za odpověd, že může, a to tak, že všechny věci, kderé se k čemu potřebují, nikdy se spotřebovati nemají. Ku příkladu pluh, kderejm se voře, že se nikdy nespotřebuje, tím způsobem že mlejnského kamene nikdá ubejvati nemá, ano i také že chce králi k víře to ukázati skrze to, že se může mlejn udělati, kderej vody, větru ani samotážení by nepotřeboval. A na dokázání toho všeho že chce mladýmu knížeti instrument udělati, kderej sám od sebe skrze slunce má hráti a 30 mutet míti, a jakákoli muteta by hráti měla, ta aby se toliko hřebíkem zatkla, jakž by slunce skočilo, tehdy že hráti bude. Jakož pak tomu i zadosti učinil a takovej instrument udělal, kderého sem já však neviděl, neb sem tu tak dlouho nevostal, ale od lidí potom, kdeří jej viděli, sem toho jistou zprávu i od něho samého (když k císaři Rudolfovi přijel) vzal. Král pak, dychtíce pak hrubě po tom, nepřestával se na něm čím dál vždy více, co mu jen na mysl přišlo, vyptávati, chtíce se něčeho dovtípit, ale všechno zpytování daremný bylo. Vida pak Cornelius, že král u veliké žádosti to přec věděti a tomu (byla-li by to přirozená věc čili ne) spatřiti zůstává, ano i nedůvěru, aby to s kouzly bejti nemělo, příkládá, králi se ohlásil, pokud by Jeho Milost král tak hrubě žádostiv bejti ráčil přec věděti, zdali se to přirozené moci samého povětří činí, tehdy souce on chudej člověk, pokudž by Jeho Milost král jej v tom rekompenzírovati ráčil, tehdy že by chtěl to králi ukázati, že přirozený moci povětří ty všechny věci řídí a působí. Načež se mu král milostivě zakázal, pozná-li to, že ho chce bohatě darovati. A tak nám všem vystoupiti poručeno bylo. Král pak, vstavši s ním na 2 hodiny v tom kabinetu zavřetej a vyšedši potom ven, takto pověděl : „Jistě sem takového velikého zpytování a tak velikého umění a od Pána Boha vyjevení u tak prostého člověka (na pohledění) nehledal ani se nenadál. A v pravdě tak jest, že on mobile perpetuum našel a jemu od Pána Boha jest tak veliká věc k umění a udělání jest dána.“ Až potad, co sem mobile perpetuum viděl a o tom zprávu vzal.

Po nedlouhém pak čase, nemaje král žádného oddechnutí po myslivosti, zase na progres do Hambdenkurtu jeti se strožil.

Byvši já pak tu při dvoře královském skoro 20 neděl a zvědévši, že by do německejch zemí flota 8 velkejch šífů plouti měla, nechtíce ty příležitosti zmeškati obzvláště (poněvadž větrové dobří byli) umínil sem zase z Engelandu vyjeti a do Denemarku (poněvadž tam 8 šífů plouti mělo) se dáti a tu zemi spatřiti. Však vždy přece krále až do Hambdenkurtu sem doprovodil a od něho tam vlaskeim jazykem těmito slovy (klekši před ním na kolena) odpuštění sem vzal:

„Nejmilostivější králi a pane! Poněvadž čas a nynějších větrů příležitost mě k tomu nutká, abych se zase do německejch krajů k vlasti mé obrátil, nenáleželo mi jináče činiti, nežli od Vaší královské Milosti s poníženou reverencí odpuštění vzíti a Vaší královské Milosti ze všech přijatejch milostí (mně, nejponíženějšímu služebníkovi, jak vlastně od Vaší královské Milosti mně milostivě prokazovanejch, tak také i ode všeho vzáctného dvora udělenejch) ponížené poděkování učiniti, prosíce Vaší královskou Milost s náležitou ponížeností, pokudž sem Vaší královské Milosti tak, jakž by náleželo a vůle má i v tom (ačkoli s nedostatkem) byla, na službu nehleděl, a co obmeškal, že to milostivě mně vážíce k nedostatečnosti a k nepovědomosti všech obyčejů milostivě přičísti ráčíte. Nicméně za takové přijaté milosti, pokudž v tom vůle Pána Boha mého i bude, sem oumyslu zase se do tohoto království navrátiti a obmeškané služby bohda pilněji a podstatněji Vaší královské Milosti vynahražovati, Vaší královskou Milost přitom poníženě prosíce, abyste ráčili mejm milostivejm králem a pánem bejti a v své milostivé a královské paměti míti.“

Nato sňavši král svůj klobouk, takto mi odpověděl:

„Poněvadž se zase z tohoto království jeti strojíte, Vám z Vašich prokázanejch služeb milostivě děkuji a od Pána Boha dobrou a šťastnou cestu vinšuji. A kdyby se Vám při mým dvoře bylo co dobrýho stalo, byl bych toho hrubě vděčen, nicméně jestli se zase do mý země navrátíte, rád Vás uhlídám a vši královskou milostí Vám se zakazuji.“

Po učiněné reverencí odšedše od krále, ode všech kavalírů při témž dvoře sem také odpuštění vzal, obzvláště od Jeho Milosti pana lantkraběte, kderej se tu ještě zdržel. Však psaní ku panu bratru svému, lantkraběti Ludvíkovi z Darmštat, po mně (pokadž bych jeho zem taky navštívil) dal a Jeho Milosti mě vysoce rekomandýroval.

Já pak vzavši svou cestu do Londen do 4. dne na flotu sem očekával a největší jednu navi, kderá 24 kusy střelby nesla, na ní komoru sobě zamluvil a na ni i zavdal.

V tom čase pak než sme odtáhli, byvši hrabinka z Gauru v Londinu, jí sem každodenně na službu hleděl a od ní také odpuštění vzal. Kderážto mně svůj kontrfekt s pěkným favorem na zlatě velmi oupravně udělanej na cestu darovala a svýho jednoho předního přítele, kavalíra Senglira, až na vysoké moře k vyprovázení mě odeslala. Naproti tomu, chtěce se jí za její tak vzácné zdvořilosti také odměniti, věda o tom, týmž způsobem a na ten mustr davši svůj kontrfekt udělati, jí sem ho zanechal a s tím se s ní rozžehnal.

Majíce pak týž den, když flota vytáhnouti měla, svý věci časně na šíf a do své komory vnéstí a místo svý vzítí dáti, nebyvši v tom hrubě practico, sem obmeškal a o tu navi i o komoru sem přišel. Pročež sem se na patrona velice domlouval, ale žádné náhrady nedostal, pravíce, že se ten způsob zachovává, že kdo za své svý komory sobě neopatrí, marinář maje komu, že jí pronajítí může. Ale já se vždy přece domlouvati nepřestával (an nevěda o tom, že to mé štěstí bylo, o čemž se málo níž zmínka učiní). A tak mi bylo na jakousi malou lodku rybárskou, 60 lastu, tyčí ukázáno, kdež komůrčička velmi malá byla, že se tam státi nemohlo, kromě seděti a ležeti, k tomu tmavá a smradu plná, na kderou se mi nakrátce vsísti nechtělo. Nemaje pak jiné a nevěda, kdy by zase jiná flota šla a zda-li by tak pohodlní větrové byli, k tomu měšec taky již hrubě ztenčen byl, a poněvadž patron té nave nejednou nežli několikrát s ní se přes vysoké moře plavil, jí sem přece smluvil a své věci na ni vnositi dal. Kdež sem sobě potom nastokráte (chválíce z toho Pána Boha) děkoval, že sem na tu velkou navi a jiné více zmeškal.

Tak my, poručivše se Pánu Bohu, jednoho jitra ráno odstrčivši se od břehu, libejm větrem ten celej den a noc sme táhli, až druhého dne sme vysokého moře dosáhnouti měli. To rozžehnavši se se mnou ten vzáctnej kavalír a můj hrubě dobrej tovaryš, monsieur Sanglir, na nevelkou fregatu vsedši, k Londýnu se obrátil. My pak majíce dobrej vítr a pěknej čas, jakž sme na vysoké moře připluli, dali sme všechny plachty. Tu po nedlouhé chvíli 2 velký nave se od nás odtrhly, chtěce do Virginie (jednoho novýho nalezenýho vostrovu) plouti, do kderéhož 4 neděle s prospěšným větrem jízdy mívají. A nemajíce větru v popie, kotve do moře uvrhly a my jim rychle z vočí vyběhli. Však nedlouho náš pracht trval. Nebo asi okolo dobrého poledne vítr se obrátil a na protivnej se strh, také hroznej příval od krupobití co holubí vejce, prška, hromobití a blejskání veliké se stalo, takže veliké boží dopuštění bylo, ten celej den a tu celou noc za 18 hodin pořád trvalo a nás kotve do moře házeti a státi přinutilo. Ale však čím dál, vždy více a více též povětří se rozmáhalo, že ani kotve a provazy nepostačovaly a od

velkýho vlnobití roztrhány byly. Kdež potomně všemi ostatními 6 navami vítr stranou a na písek námi hodil. A co 5 velkejch naví bylo, obzláštně ta jedna mezi nimi, kderou sem já byl zmeškal a prve zamluvenou měl, ty, jak písku dosáhly a se zaryly, vlnobití je překotily a zalily. Kdež od nebohejch lidí velikej jekot a křik byl, ale žádného retunku jim nebylo. Vida to náš patron, kázal volovo do moře vrhnouti a hlubokost změřiti. Kdež okolo půl druhého lokte naše nave, souce menší nežli jiné, nedosahovala. Tu já teprva souce tý malý nave vděčen, a že sem tu hrubou zmeškal, Pánu Bohu sem děkoval. Nevidíce my pak juž z naší floty žádného šífu více, sami sme tu celou noc tak plouli, kam námi vlny zmítaly. Avšak čím dále vždy více povětří a vlnobití se rozmáhalo, takže náš patron, upustivše už od našeho hrdel zachování, týmon uvázal, strom přesekal a na modlení s námi se odevzdal, očekávajíce každého okamžení, brzo-li se taky do písku zarejeme anebo někde o nějakou skálu roztroskotáme. Ale milosrdnej Pán Bůh, koho ráčí chtítí chrániti, nevypravitedlné prostředky má. Takž my, poručivše se Pánu Bohu s tělem a s duší a vlnám navi, plouli sme beze všelijaké naděje, až se rozednívalo. Však nicméně všichni, co nás na té navi bylo, okolo 40 vosob, sme se od prudkého větru a zmítání roznemohli. I sám patron do hodiny ležel, o kderémž žádná naděje jeho zdraví více nebyla, kromě můj Kuneš a jedno nevelký pachole marinářovo při zdraví zůstalo. K tomu také 2 kompasy, kderé sme měli, Batista dostavši vlnou, v hřbet na stoleček, kde stály, upadl a voba rozrazil. Na ráno pak, když nám Pán Bůh bílého dne dočekati dáti ráčil, drobet sme se poobveselili. Však bouře při tom nic neumenšujíce. Patron, ačkoli více umrlej nežli živej téměř byl, však vždy přece se upamatoval

a pacholeti, aby znovu volovo hodil a písek vytáhl, poručil. A jakž písek mu ukázal, poznal, že námi vítr z předsevzetý cesty na stranu do Zelandu hodil. Však jak daleko bychom od země byli, toho že neví.

A když sme tak přece až asi do poledne s tou velikou fortunou plouli, čím dále tím více a zřetelněji sme zem spatřovali, až sme město Flýsink v Zelandu (jenž port jest) uhlídali, z čehož sme Pána Boha chválili a jméno boží zkřikli. A když sme mimo pevnost plouli, pachole marinářovo praporec englickej rozvinul a vystrčil.

Což vida to v pevnosti, a že by ztracenej šif byl, rozvinouce všechny plachty, po nás tím větrem se pustili a nás pomocí Pána Boha retovali, k svý navi přivázali a zpátkem po moři lavírovali a vítr brali. Kdež sme ten celej den přítom strávili, než sme mohli do portu udeřiti, přičemž také ne malé, nežli veliké nebezpečensví sme vystáli.

A jakž nám Pán Bůh rázem pomohl, tak sme zase s pomocí boží okřáli a dobrej apetit ihned k jídlu měli. Ale nebohej patron, ten přece jak země došel, v někderé málo hodině život svůj dokonal a umřel. Lidi pak, co živo bylo, na zdi a k břehu vyběhli na ten ztracenej šíf a lid se dívati, neb staří lidi okolo 70 let nám pravili, že se Pána Boha dokládají, že jak živi u toho portu tak hrubě rozehraného moře neviděli.

Gubernátor pak té pevnosti, monsieur de Bromme, jeden englickej přední kavalír a dobrej soldát, ten zvěděvši, že by na té navi jeden kavalír byl, mě jest do svého domu zval a všelijakou kortesí mi se po služebníku svém zakázal. Což přijavši já od něho vděčně, poděkování sem mu učiniti kázal, a jakž drobet se v svém lozumentu poobčerstvím a převleku, že ihned neobmeškám přijítí a jemu na službu hledětí.

Kdež sem potom od něho velice regalírován byl, a chtěce sobě tu asi do třetího dne odpočinouti, žádal jest mě, abych sobě v domu jeho všelijaké pohodlí učinil. Ale já, přijavši jeho dobrou vůli za skutek a nechtíce ho v tom importunýrovati, sebe sem omluvna činil.

Chtíce pak třetího dne svou cestu dále před sebe vzítí, nemohouce na koni ani na voze pro bahna jeti a na vodě taky nechtíce po kanálu, pěšky až do Midlburgu sem se vydal. Kdež gubernátor mi tu poctivost učinil a mě až tam pěšky doprovázel.

Kdež spatřivše jistě pěkný, velký a bohatý kupecký město, od pánů radních sem byl regalírován a kolika konvicemi dobrého vína darován. Potomně také, co v témž městě k spatření hodného bylo, k ukázání jisté osoby mi nařídili.

Druhého pak dne, rozžehnavši se s gubernátorem, zase na moře sem vsedl a svou cestu do Brabantu obrátil. A přijel sem nejprve s dobrejm větrem k Ramelnu. Tu spatřivše 2 veliký nave po 1500 lastu, krále englickýho šífy, na kderé jest se bylo jistě co podívati, jak od krásy, tak i od síly, a dobře armírovaný.

Tady sem ploul skrze Flandrii, Targusu a mimo Armiden, kdež také tyto pevnosti: Ostende, Šlags, Hulst a Bergenabsam se spatřují, až po Lillo, juž do Brabantu. Tu sem přes noc zůstal a svý posporty od krále englickýho, abych mohl bez překážky na španělskou stranu přejetí, gubernátorovi té pevnosti sem ukázal, kderejš mně svobodně projeti dal.

Ale přijevši do Ardanu (jedněch šanců juž krále španělskýho, kdež stále 60 mušketýrů leží), pro pasy a pro rekognoscírování šífů a pasírujících lidí, aby ty, kderí by posportu do Brabantu

neměli, vyzdvihovali a tu do dalšího poručení gubernátora z Antorfu v arestu jednoho každého drželi.

A poněvadž se rovně toho času pokoj mezi králem hišpánským a Štady traktýroval, toho sem se nenadál, abych mušel svobodnej pas sobě z španělské strany prve jednati, nežli nadál sem se, když Zeland projedu, že bezpečně, souce viagiero, totiž pocestnej, do Brabantu taky jeti moci budu. Ale nemajíce sobě posportu vyřízenýho, z šífu sem sjíti a s nimi do šanců jeti musel a tu 14 dní zůstávati, až mi Batista v Brysli od gubernátora skrze jednoho mého velikého přítele, pana Martina Samogi (kderej se mnou za edlknoba u arciknížete Arnošta slavný paměti byl) posport objednal a mně jej přines, kdeří mě nemálo s těmi posílkami a s tím solicityrováním stáli.

Odtad dosti hladem vymořenej, nemoha ani za peníze co dostati, neb toliko na vychovávání těch soldátů určitá věc na každého profantů se dávala, takže by i byli chtěli fedrovati, sami, chudiny, čím neměli, kromě co sem sobě zpátkem z Lill přináseti dal, a to někdy celej den na to čekati mušel.

Dostavši pak do svejch posportů, jel sem mimo dvoje jiný šance královský, Svatej Filip a Perlu (a tu se nýdrantské míle začínají), a přijel sem do Antorfu, kdež sem svý pasaporty před gubernátorem ukázati musel, na kderěz mi svobodnej glejt dal a všechnu pevnost ukázati poručil.

Potom sem tu na Šelu vsed a jel sem po vodě až do Brysle. Tu sem Jeho Milosti arcikníže Albrechta nenašel; ráčil toho času i s Její Milostí infantou bejti v Bainsu.

Mezi tím časem projel sem se do lytytský země jednoho mého hrubě dobrého a známého přítele navštíviti, jménem monsieur de Schelart.

A vsedši v Brysli na poštu, přijel sem do Vavru, vodsad do Namuru. A tu sem zase na vođu (jež Mosa sluje) vsedl a připloul sem do města Hu, kdež dosti čisté město se spatřuje. Odtad potom do Lytychu. Též velký město, kderěz pod správu kurfiršta kolínského náleží. A vodtad ku panu Šelartovi na zámek Argenteo. Tu sem u něho vánoční svátky zůstal a od něho velmi vzáctně a dobře chován byl.

A zvěděvši, že Jeho Milost arcikníže Albrecht ráčil se zase do Brysle navrátiti, vzal sem zase svou cestu ke dvoru Jeho Milosti, a souce žádostiv Jeho Milosti ruku s povděčností políbiti, žádal sem od Jeho Milosti audienci.

Kapitola 15

Audienci k Jeho Milosti arciknížeti Albrechtovi

„Nejmilostivější arcikníže a pane! Poněvadž jest mi Pán Bůh ráčil dáti zemí Vaší arciknížecí Milosti šťastně dosáhnouti, a já prve sloužice slavnému domu rakouskému z dětinství svého, nemohl sem toho z poníženosti opomenouti, abych neměl Vaší arciknížecí Milosti poníženou reverenci k nohám učiniti a mý věrný a poddaný služby Vaší arciknížecí Milosti vedle přirozené afekcí reprezentýrovati. S tou přitom poníženou žádostí, aby Vaše arciknížecí Milost mě milostivě znáti a mejm milostivejm pánem bejti a zůstávati ráčila.“

Nato sem Jeho Milosti nízkou reverenci až k zemi učinil, a Jeho Milosti nohy se dotekl.

Načež sem si odpověd vzal:

„My sme Vaší afekcí a dobré mínění, kderé nám a slavnému domu našemu rakouskému s přirozeností nesete, porozuměli, z čehož Vám milostivě děkujeme a vši arciknížecí milostí Vám to zpomínati se zakazujeme. Vám taky ve všem dalším předsevzetí Vašem od Pána Boha štěstí a božího požehnání vinšujeme.“

Nato učinivše Jeho Milosti nízkou poklonu, zpátkem sem zase odešel.

A vostával sem tu při dvoře každodenně, Jeho Milosti sloužice 4 měsíce. V tom čase pak svou chvíli (v šermování, tancování a v konverzací mnoho vzáctnejch a poctivejch dámách) sem strávil.

Jakož pak i Jeho Milost arcikníže na konec masopustu ráčil v Brysli na zámku na velkém palácu Její Milosti infantě velmi pěkněj a ozdobnej tanec s pěknou invencí od 18 damas držeti, kderej vždy pro ozdobu jeho nemohl sem pominouti sem připamatovati.

Předně na velkém paláci u stropu, kderej velmi vysokej jest, byly udělaný voblaky, v nichž z skrytý domečky byly a pod nimi byli troje jiný příbytkové voblaky přikrytý.

A když Jeho Milost arcikníže s Její Milostí infantou a s velikejm počtem vzáctného k tomu pozvaného fraucimoru a kavalírů ráčil na palác přijíti a do svého majestátu jeden každěj, kde mu náleželo) se posaditi, tu se stalo nejprve veliké blejskání a hromobití, kdež ve chvíle, nebo krupobití veliké se z toho strhlo a cukrový kroupy co mandlový pecky se opustily a to za chvílku dobrou trvalo.

Potom vyběhlo z připravenejch jeskyn drahně Cupidovejch pacholátek, kdeří takové krupobití posbíraly a sebou do svejch jeskyn odnesly.

A když se to tak uprázdnilo, tehdy ten jeden domeček nejvejš z voblaků se na zem spustil a prve než se země dobral, asi na 4 lokte od země s vejši se otevřel. V němž Cupido velmi nákladně připravenej se spatřil. A jakž země dosáhl, hned z toho domku vyšel a svý 3 reverencí učinil. Potom učinivši v španělský řeči velmi pěknou orací, před Jeho Milostí a infantou na kolena padši, kartel v španělský a francouzský řeči Jich Milostem podal a jiné pak mezi kavalíry u velkém počtu rozmetal, jenž takto znějí:

Canto de Apolo

Puissant Amour dont la naissance
causa l'estre a cest univers,
je veux chanter dedans mes vers
l'honneur qu'on doibt a la constance.
Gloire et honneur d Cupidon.
Vive ses feux et son brandon.

Voeux inconstans dont la voix fainte
veult couvrir la déloyauté,
sont indignes qu'une beauté
jamais en veuille ouir la plainte.
Gloire et honneur d Cupidon.
Vive ses feux et son brandon.

Canto primo de las Musas

Octava

De Sigué bella y de su amor vencido
hoy lleva en cambio la mayor victoria
que el mismo pudo darse. Y hoy Cupido
eterna fama con eterna gloria
tiene a pesar del tiempo y del olvido.
Testigos son de aquesta alegre historia
seis diosas que con varios movim [ien]tos
bajan y con su luz soplan los vientos.

Bajad, bajad las Diosas a celebrar la fiesta,
soplad, soplad, los vientos.

Canto segundo de las Musas

Canción

Ninfas que al perozoso y tardo sueno
entregastis los ojos descuidadas
abridos que no es bien estar dormidas,
las Horas sois, seguid a vuestro dueno,
corred, volad, venid y concertadas,
en su contento y gloria sólo unidas
entretened las vidas
y vos, cupidines ingratos,
salid alegres por los breves ratos
que Amor pasa en sosiego
sin ofender con flechas ni con fuego.

Canto tercero de las Musas

Soneto

Quién llora? quién se queja? quién suspira?
que enternece las piedras con su lamento!

No me acordaba que es un descontento
que le llaman amor, y que es la mentira.

Que tiene fuego, y que con flechas tira,
no lo puedo creer, es vano intento.

Afirmalo el usado sentimiento,
mas la razón de su maldad se admira.

Que persuade a las veces con enganos
ó quiere por lo menos el fingido,
pues pague como falso y loco amante

que el tiempo nos ofrece desenganos
y la boda de Siqué y Cupido
el verdadero amor, la fee constante.

A když to dokonal, tehdy se zase do voblaků svejm domkem vtáhl a voblaky ho přikryly. Potom zase se rostoupily, kdež ti tři příbytkové se spatřili jedni pod druhejma. Na nejhorším příbytku seděl Apollo v slunci a hrál velmi libě na harfu, vokolo něho byly z dámy z fraucimoru Její Milosti infanty. Ty k tý harfě taky velmi libě a pěkně zpívaly. Na druhým příbytku seděly musae, kdeří na rozličný instrumenta hrály, však když Apollo hráti přestal; a ty byly velice ozdobně a nákladně oblečený. V třetím příbytku seděli všechno kupidové a ty taky, když muse hráti přestaly, velmi pěkné a uctivé písně o milosti zpívati začali.

Vtom ten druhej domček z voblaků jako i první k zemi se spustil a vprostřed s vejše se otevřel. Kdež ty 3 bohyně, Pallas, Venus a Juno, velmi draze oblečený souce a se stkvíce, pospolu seděly. A jakž země dosáhly, odtad vystoupily, a učinivši svý reverenci, nadmíru pěkněj tanec udělaly, kderej sám více než hodinu trval, a těch 9 mus jim nahoře k tomu tanci hrály. A když ho chvílku samy 3 nymphe tancovati počaly, tehdy přiběhlo 6 kupidů z dolejší jeskyně a pomáhali jim ten tanec tancovati. Tu jim potom někdy Apolo hrál. Někdy musae a někdy ti kupidové v třetím příbytku k tanci zpívali, náč jistě se milo dívati bylo.

Po vykonání toho tance byly voblaky zase přikrytý a z nich byla velice pěkná musica, však temná, jak od všelijakejch instrumentů, tak od lidskejch hlasů slyšeti.

Potom se voblaky zase rostoupily a Apollo svejmi dvouma dámama na harfu zase hrál a ony zpívaly. Tu těch 9 mus skrze přikrytí oblaků (až do jejich příbytků) skrze, jeskyni na plac přišly a druhej pěknej, ale kratší tanec nežli ty 3 bohyně udělaly. A Apollo jim hrál. A tak v tanci, když ho konec bejti měl, dotancovaly se až k jeskyni. Tu z oblaků černý plátno (co by tmavý oblaky byly) tak malovaný spadlo a je přikrylo. A když se zase v svém příbytku svejmi instrumenty jako prve usadily, ty černý voblaky zase zhůru se vznesly a ony jako kdy prve spatřini byly. Tu za chvíli byla pěkná musica držána. Potom přišlo 6 kupidů skrz tu jeskyni a začali taky pěknej (třetí) tanec a hrála jim musica v oblacích, kderý se nemohlo viděti. Po malé chvíli přitovaryšily se k nim ty 3 bohyně, Pallas, Venus a Juno, opět po malé chvíli v tanci přišlo mezi ně těch 9 mus a tak všech 18 vosob za hrubou chvíli pěknej tanec tancovaly a někdy jim musica v voblacích hráti přestala, ale oni sobě zase samy zpívaly, tak jako by za to nic nedbaly, neb všechno a tempo se jim trefovalo, až jim zase hráli. A to se častokráte dalo v tom tanci, že jim musica hráti přestávala a oni sobě samy touž notou k tanci zpívaly. K posledku pak všickni hlučnejm hlasem i na instrumenta hráti a zpívati začali a v tanci se třemi nížkejmi reverenciemi se retirýrovali, a tak konec tanci učinivše, všichni mezi dámy, kderé tu přisedící byly a se dívaly, k nim se posadili.

A tu teprva všelijaký tance vůbec začaly a trvaly od 9 německejch hodin na půl orloji u večer až do 1 hodiny, totiž za 4 hodiny; a když Jeho Milost ráčil z tance jíti, tehdy opět zнову potřikrát zahřmělo se a zablejsklo a dýšť růžovou vodou se opustil a všechny pokropil.

Druhého dne na ráno dostal sem psaní od manželky mé nejmilejší, v němž mi psáno bylo, že nám Pán Bůh všemohoucí ceru naši nejmilejší Marii Lukrecí, stáří věku svého ve štyrech letech, z tohoto bídného světa, bohdá k slávě svý věčný a neskonalý, povolati ráčil. Jejížto milé duši Pán Bůh rač milostiv bejti.

Načež sem se tu v Brysli dýle zdržeti nechtěl, nýbrž svou cestu zase k domovi do Čech vzal. A zjednavši sobě tu koně, na den až poněkud, přijel sem do Vavru.

Vodtad potom, našedši tu drahně tovarystva (ač neznámého), přijeli sme do Namuru. Tu sem sobě konvoj od 15 mušketýrů pro nebezpečí frajpajtérů až do Marsu, do provincie Ardinia, za mý peníze objednal.

Odtad sem jel do Bastnachtu, potom do Ešandrgaulu, až do provincií Lucenburku (tu se zase míle německý začínají) a vodtad do Altburku.

Tu sem pro velký rozvodnění vod upřímý cesty k Trieru vzítí nemohl, nýbrž mušel sem k Lucenburku zajeti. Vodtad potom do Waserbillichu a tudy skrze Trier a to biskupství až do Mainzu.

Potom sem přesadil přes Rejn do krajiny Wetrau až de Frankfurtu při Mejnu.

Odtad potom do Darmštat, do krajiny Kacnelnbogen, ku panu landkraběti Ludvíkovi z Hesu, nejstaršímu panu bratru Jeho Milosti pana landkraběte Fridricha, kderého sem v Engelandu znal. U kderéhožto sem se skrze dvorského maršálka opovědětí dal a Jeho Milost mě vděčně přivítati, ke dvoru vésti i také v svém zámku ložírovati poručiti ráčil. A když sem Jeho Milosti ruku políbil, takto sem promluvil:

„Milostivý kníže a pane! Poněvadž sem té milosti dosáhl, že sem Jeho Milost pana bratra Vaší knížecí Milosti, pana landkrabě Fridricha, v Engelandu poznal a Jeho Milosti každodenně mejma poníženejma službama na službu hleděl, skrze což sem při Jeho Milosti nemálo milosti a lásky dosáhl. Pročež také jináče mi se netrefilo, nežli za takové přijaté milosti i ke dvoru Vaší knížecí Milosti zajeti, mý poslušný služby Vaší knížecí Milosti prezentýrovati a toho se odsluhovati. A vedle toho Jeho Milost pan bratr Vaší knížecí Milosti poručiti mi ráčil vedle bratrského pozdravení a lásky Vaší knížecí Milosti tuto rekomandací, kderá se osoby mý dotejče, k rukám podati. Vedle kderéžto se Vaší knížecí Milosti služebně a ponížene poručeného činím.“

Kderéžto psaní přijavši Jeho Milost ode mne z ochotnosti, ihned v přítomnosti mé ráčil je vtevřítí a přečísti. Způsob pak toho listu byl takovej.

Kapitola 16

List a rekomandací Jeho Milosti pana landkraběte Fridricha z Hesu panu bratru Jeho Milosti, osoby mé se dotejkající

Naše bratrské a přátelské pozdravení vedle množství služeb a vinše všeho nejlepšího dobrého vzkazují, vysoce osvícený kníže a pane, pane bratře můj nejmilejší. Nemohu toho před Vaší Láskou tajítí, kderak tento českéj kavalír pan Jindřich Hýzrle, vzáctného rodu a mně dobře

známej, jest zde při dvoře krále englického začasté nám nemalé, než ku poctivosti naší vedle své zdvořilosti plátné a příjemné služby prokazoval, nad čímž sme své veliké zalíbení nesli.

Nyní pak souce oumyslu zase do své vlasti se navrátitž a na té cestě k někdejm knížecím dvorům Svaté říše sjeti a v známost vjíti, požádal jest nás, abychom jeho Vaší Lásce taky rekomandýrovali. Čehož sme jemu pro jeho vzáctnou mysl a povědomost osoby, obzvláště pak byvši Jeho Milostž císaře několikráte v Uhřích rytmistrem, odepřítž nemohli, nýbrž Vaší Lásku bratrsky žádáme, že jemu všelijakou náchylnou milost a lásku prokázati a jeho sobě poručena učiniti ráčíte. My se toho i Vaší Lásce zase láskou bratrskou odsloužiti nepomineme. S tím se Vaší Lásce se všemi přináležejícími od Pána Boha na všem dobře a šťastně míti vinšujeme. Datum v Engelandu, ve Kinykstumu, 28. Septembris léta 1607.

Vaší Lásky služebnej a věrnej bratr

Fridrich, lantkrabě z Hesu